

**T.C.
OKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**KIYMETLİ MADENLERİN MUHASEBELEŞTİRİLMESİ
VE FİNANSAL TABLOLARDA GÖSTERİLMESİ**

Ferhat SUCU

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
İŞLETME ANABİLİM DALI
MUHASEBE VE DENETİM PROGRAMI**

**DANIŞMAN
Doç. Dr. Hakan TAŞTAN**

İSTANBUL, Aralık 2017

**T.C.
OKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**KIYMETLİ MADENLERİN MUHASEBELEŞTİRİLMESİ
VE FİNANSAL TABLOLARDA GÖSTERİLMESİ**

**Ferhat SUCU
(152008087)**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
İŞLETME ANABİLİM DALI
MUHASEBE VE DENETİM PROGRAMI**

**DANIŞMAN
Doç. Dr. Hakan TAŞTAN**

İSTANBUL, Aralık 2017

T.C.
OKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KIYMETLİ MADENLERİN MUHASEBELEŞTİRİLMESİ
VE FİNANSAL TABLOLARDA GÖSTERİLMESİ

Ferhat SUCU
(152008087)

YÜKSEK LİSANS TEZİ
İŞLETME ANABİLİM DALI
MUHASEBE VE DENETİM PROGRAMI

Tezin Enstitüye Teslim Edildiği Tarih :

Tezin Savunulduğu Tarih : 20.12.2017

Tez Danışmanı : Doç. Dr. Hakan TAŞTAN
(Okan Üniversitesi)

Diğer Jüri Üyeleri : Doç. Dr. Murat AZALTUN
(Okan Üniversitesi)

Doç. Dr. İlker Kıymetli ŞEN
(İstanbul Ticaret Üniversitesi)

İstanbul, Aralık 2017

ÖNSÖZ

Tez çalışmam sırasında kıymetli bilgi, birikim ve tecrübeleri ile bana yol gösterici ve destek olan değerli danışman hocam sayın Doç. Dr. Hakan TAŞTAN, ilgisini ve önerilerini göstermekten kaçınmayan Sevgili Eşim S.M.M.M Perihan SUCU, İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi öğrencisi Sevgili Kızım Gizem Hazan SUCU ve Beykent Üniversitesi İşletme Fakültesi İngilizce İşletme bölümü öğrencisi Sevgili Kızım Dilara SUCU'ya sonsuz teşekkür ve saygılarımı sunarım.

Lisans ve yüksek lisans eğitimim boyunca yardım, bilgi ve tecrübeleri ile bana sürekli destek olan başta Doç. Dr. Hakan TAŞTAN, Yrd. Doç. Dr. Hüseyin MERT, Doç. Dr. Murat AZALTUN, Doç. Dr. Ayşe PAMUKÇU, Doç. Dr. İlker Kıymetli ŞEN olmak üzere Okan Üniversitesindeki tüm hocalarıma teşekkür ederim.

Çalışmalarım boyunca yardımını hiç esirgemeyen değerli arkadaşım S.M.M.M Sibel AKSOY , S.M.M.M Murat DÜZENLİ, Av. Rıdvan ÖZKUT' a teşekkürü bir borç bilirim.

Çalışmalarım boyunca maddi manevi destekleriyle beni hiçbir zaman yalnız bırakmayan anneme de sonsuz teşekkürler ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	i
İÇİNDEKİLER.....	ii
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
KISALTMALAR.....	vii
ŞEKİL LİSTESİ	viii
TABLolar LİSTESİ.....	ix
RESİMLER LİSTESİ.....	x
BÖLÜM 1. GİRİŞ ve AMAÇ	1
BÖLÜM 2. TEMEL KAVRAMLAR ve KIYMETLİ MADENLERİN MUHASEBELEŞTİRİLME KURALLARI.....	3
2.1. GENEL BİLGİLER.....	3
2.2. KIYMETLİ MADENLERİN TARİHSEL DEĞİŞİMİ	4
2.3. KIYMETLİ MADENLERİN ÇEŞİTLERİ	5
2.3.1 Altın	5
2.3.2. Gümüş.....	8
2.3.3. Diğerleri.....	8
2.4. KIYMETLİ MADENLER ve KIYMETLİ TAŞLAR PİYASASI.....	13
2.4.1 Finansal Varlık Olarak Çeşitleri.....	16
2.4.2. İstanbul Altın Borsası Üyeleri ve Üyelerin Çalışması	18
2.5 KIYMETLİ MADENLERİN MUHASEBELEŞTİRİLMESİNE DAİR MEVZUAT	23
2.6 TEKDÜZEN HESAP PLANINDA NAZIM HESAPLARIN İNCELENMESİ	27
2.6.1 Nazım Hesaplar	28
2.6.2 Nazım Hesapların Yeri Ve Önemi	28

2.6.3. Kıymetli Madenler İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesinde Nazım Hesapların Kullanılması	32
2.7 KIYMETLİ MADENLERİN VARLIK ve YÜKÜMLÜLÜK DURUMLARI	38
2.7.1 Emir Türleri.....	38
2.7.1.1 Standart Kıymetli Madenler.....	39
2.7.1.2 Standart Dışı Kıymetli Madenler.....	39
2.7.1.3 Cevherden Üretim Kıymetli Madenler	40
2.7.2 Emir Büyüklüğü	40
2.7.3. İşlem Komisyonu	41
2.7.4. Takas ve Teminat	42
2.8 KIYMETLİ MADENLERİ (ALTIN, GÜMÜŞ, PLATİN, PALADYUM) DEĞERLEME ve MUHASEBELEŞTİRME KURALLARI.....	45
BÖLÜM 3. KIYMETLİ MADENLER ve KIYMETLİ TAŞLARIN FİNANSAL TABLOLARDAKİ DURUMU ve ÇÖZÜM ÖNERİLERİ	48
3.1. KIYMETLİ MADENLERİN BELGELENDİRİLMESİ	48
3.2 ALTIN, GÜMÜŞ, PLATİN, PALADYUM ve DİĞERLERİNİN UHASEBELEŞTİRİLMESİ.....	49
3.3. KIYMETLİ MADENLERDE STOK DEĞERLEMESİ ve ENFLASYON DÜZELTMESİ.....	69
3.3.1 Enflasyon Düzeltmesine Tabi Olup Olmama Şekli	71
3.3.2 Enflasyon Düzeltmesi Yapılacak Dönemler.....	72
3.3.3. Düzeltme Katsayıları ve Fiyat Endeksi	74
3.3.4 Toplulaştırma Yöntemleri	76
3.3.5. Bilançoda Görünüm	78
3.4. KIYMETLİ MADENLER SEKTÖRÜNE AİT FİNANSAL SORUNLAR .	84
3.5 KIYMETLİ MADENLER SEKTÖRÜNE AİT ÇÖZÜM ÖNERİLERİ.....	86
3.5.1. Sektörde Faaliyet Gösteren Mükelleflerin Bilanço Esasına Göre Defter Tutmasına İlişkin Öneri.....	87
3.5.2. Yeniden Değerleme Hakkı Verilmesine İlişkin Öneri.....	88
3.5.3. Enflasyon Muhasebesi Uygulanmasına İlişkin Öneriler.....	89

3.6. ÖNERİLEN KONULARIN UYGULANABİLİRLİĞİ SAĞLAMAK İÇİN GEREKLİ OLAN DENETİM	90
BÖLÜM 4. SONUÇ ve ÖNERİLER	91
KAYNAKÇA	93

ÖZET

KIYMETLİ MADENLERİN MUHASEBELEŞTİRİLMESİ VE FİNANSAL TABLOLARDAN GÖSTERİLMESİ

Bu çalışmada kıymetli madenlerin; altın, gümüş, platin, paladyum değerlemesi, muhasebeleştirilmesi ve finansal tabloların incelenmesi üzerine konu detaylandırılmıştır. Kıymetli madenlerin muhasebesi açısından işçilik, vergi muafiyeti, stok değerlendirme gibi konuların muhasebesi tartışılmalı konulardır. Özellikle altın madeninin mevduat olarak tanınması ve mali bir kalem olarak bankalarda işlem görmesinin yanı sıra yine bankalar arasında uygulama farklılıklarına ilişkin sorunlara yer verilmiştir.

İlk önce konu ile ilgili temel kavramlar ve uygulama esasları açıklanmış, daha sonra Türkiye mevzuatı incelenmiş ve kıymetli madenlere ait piyasa şartları, değerlendirme yöntemleri, borsada işlem usul ve yönetmelikleri, işlemlere ait muhasebe kayıtlarının örnekleri ve Türkiye’de faaliyet gösteren kıymetli madenler sektöründe işlem gören X firmasına ait örnek finansal tablolara yer verilmiştir.

Sonuç olarak kıymetli madenler piyasanın vergilendirme, stok değerlendirme, altın miktarı ve enflasyon hesaplamaları baz alınarak mevzuatın revize edilmesinin gereklilikleri üzerine yorumlara yer verilerek kıymetli madenlerin tümü ve altın cinsinden olan işlemlerin sonuçlarını finansal tablolara daha iyi yansıtacağı sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kıymetli Madenler, Kıymetli Madenler Muhasebesi, Kıymetli Madenler Piyasası Borsa İşlemleri.

Tarih: 20.12.2017

ABSTRACT

PRECIOUS METALS ACCOUNTING AND DISPLAYED IN FINANCIAL TABLES

In this study, precious metals; Gold, silver, platinum, palladium valuation, accounting and examination of financial statements. In terms of the accounting of precious metals, the accounting of subjects such as labor, tax exemption, stock valuation are controversial issues. In particular, the gold mine has been recognized as a deposit, and it has been treated as a financial item in banks, as well as problems related to application differences among banks.

First of all, the basic concepts and application principles of the subject are explained, then Turkish legislation is examined and market conditions of precious metals, valuation methods, trading procedures and regulations in the stock exchange, examples of accounting records of transactions and X Sample financial statements belonging to the company are included.

As a result, the Precious Metals market came to the conclusion that the interpretation of the requirements of the revision of the legislation on the basis of taxation, stock valuation, gold quantity and inflation calculations would better reflect the results of all gold and precious metals transactions on the financial statements.

Keywords: Precious Metals, Gold, Silver, Platinum, Palladium, Ons, Financial Tables, Accounting Records, Precious Metals Market Stock Exchange Transactions.

Date: 20.12.2017

KISALTMALAR

LPPM: The London Platinum and Palladium Market

NYMEX: New York Mercantile Exchange

TOCOM: Tokyo Commodity Exchange

A.Ş.: Anonim Şirket

TCMB: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası

TL: Türk Lirası

Kg: kilogram

USD: Dolar

ONS: 1 ons altın 31,10 gram (has) altın demektir.

Gr: Gram

KDV: Katma Değer Vergisi

T.C. : Türkiye Cumhuriyeti

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

V.U.K.: Vergi Usul Kanunu

HS.: Hesap

İAB: İstanbul Altın Borsası

İAR: İstanbul Altın Rafinesi

ATM: Otomatik para çekme makineleri

ÜFE: Üretici Fiyatları Genel Endeksi

TEFE: Toptan Eşya Fiyatları Genel Endeksi

SGK: Sosyal Güvenlik Kurumu

S.M.M.M.: Serbest Muhasebe Mali Müşaviri

D.İ.E.: Devlet İstatistik Enstitüsü

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1. Gider Pusulası Örneği.....	52
Şekil 2. Kıymetli Maden Alım Belgesi Örneği.....	62
Şekil 3. Kıymetli Maden Satım Belgesi Örneği.....	63

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Kıymetli ve Yarı Kıymetli Taşlar.....	9
Tablo 2. Kıymetli ve Yarı Kıymetli Taşların Renkleri.....	10
Tablo 3. Kıymetli Taşların Değerlenmesi İçin Açılan Piyasalar.....	15
Tablo 4. Alt Piyasalar.....	18
Tablo 5. Kıymetli Madenler Piyasası İşlem Saatleri	19
Tablo 6. Kıymetli Madenlerin Sınıflandırılması (Ayara Göre).....	50
Tablo 7. Kıymetli Madenlere Ait Bilanço Finansal Tablo Örneği.....	79
Tablo 8. TEFE Fiyat Endeksi	80
Tablo 9. ÜFE Fiyat Endeksi.....	81
Tablo 10. Kıymetli Madenlere Ait Yevmiye Maddeleri Örneği.....	82
Tablo 11. Kıymetli Madenlere Ait Düzeltme Sonrası Bilanço.....	83

RESİMLER LİSTESİ

Resim 1. Külçe Altın.....6

Resim 2. İşlenmiş Elmas Örneği.....11

BÖLÜM 1. GİRİŞ ve AMAÇ

Altın ve gümüş, ilkel çağlardan bugüne kadar medeniyetin şekillenmesinde oldukça önemli bir yer tutmuştur. Bankacılık ve para sistemlerinin kurulması, organize borsalarda emtiaların fiyatlarının belirlenmesi, sömürgecilik, “Altına Hücum” fenomeni, altın ve gümüşün insan hayatına kazandırdığı ve günümüzde de anlamı olan kavramlardır. Söz konusu kavramlara ek olarak kıymetli madenler günümüzde uluslararası ticarete, sanayide, spekülasyonlarda, servetin muhafaza edilmesi gibi boyutlar aracılığıyla insan hayatında önemli bir yer tutmaktadır. Altın ve diğer kıymetli madenler, eski zamanlardan beri insan hayatında önemli bir yer edinmiştir. Özellikle altın ve gümüş geçmiş zamanlardan günümüze kadar ödeme aracı (para olarak), ziynet eşyası ve tasarruf aracı olarak kullanılmıştır. Ortaçağ’da Amerika’dan İspanya’ya getirilen altınların İspanya’daki para arzını arttırması sonucu enflasyon yaşanmıştır. İkinci Dünya Savaşı sonrası, farklı ülkelerin para birimlerinin birbirine karşı değerlerinin saptanması sırasında uygulanan Bretton Woods sisteminde de altın bir değer ölçüsü olarak kullanılmıştır. Yine en çok bilinen ve kullanılan kıymetli madenlerden gümüş de ilkel ekonomilerden gelişmiş ekonomilere kadar yaygın bir şekilde, önemli role sahip olmuştur.

Son 30 yıldan bugüne ulaşıldığında, 1973 yılında Bretton Woods sisteminin uygulamadan kaldırılması sonrası; petrol üreten bazı Arap ülkelerinde faaliyet gösteren petrol şirketlerinin millileştirilmesi sonucunda petrol fiyatlarında artış, enerji darboğazı ve enflasyon yaşanmıştır. Aynı zaman aralığında altın ve diğer kıymetli madenlerin fiyatlarının yükseldiği (1980 yılına kadar ve 2005-2007 yılları arasında) bilinmektedir. Aynı zaman aralığında hazine bonoları faizleri, enflasyon oranları ve menkul kıymetler ile borsa endeksleri de iniş-çıkışlara maruz kalmıştır.

Kıymetli madenleri bir bütün olarak değerlendirildiği ve emtia fiyatları, enflasyon oranları, stok değerlemesi, muhasebeleştirilmesi gibi verilerle olan ilişkilerinin irdelendiği ve kıymetli madenlerin finansal tablolarda gösterilmesi, buna ilişkin sorunları incelemek ve çözüm üretmek için nelerin yapılabileceğine ilişkin alternatifler sunabilmek

amacıyla yapılan bu çalışma türünde bir ilk olup, bundan sonraki örnek çalışmalara da öncülük etmesi amaçlanmaktadır.

Bu çalışmanın birinci bölümü giriş bölüm olup, ikinci bölümü Temel Kavramlar ve Kıymetli Madenlerin Muhasebeleştirilme kuralları, üçüncü bölümde Kıymetli Madenler ve Kıymetli Taşların Finansal Tablolardaki durumu ve çözüm önerileri anlatılmış, dördüncü bölümde sonuç ve önerilere yer verilmiştir

BÖLÜM 2. TEMEL KAVRAMLAR ve KIYMETLİ MADENLERİN MUHASEBELEŞTİRİLME KURALLARI

Çalışmanın bu bölümünde kıymetli madenlerle ilgili temel kavramlar ve kıymetli madenlerin muhasebeleştirilmesi sürecinde uygulanacak olan kurallar ele alınmıştır.

2.1. GENEL BİLGİLER

“Tanımlar; Türk Dil Kurumu’na göre; ¹

- Kuyum; değerli metal ve taşlardan yapılan süs eşyası,
- Kuyumcu; değerli metal ve taşlardan bilezik, küpe vb. süs eşyası yapan veya satan kimse, mücevherci, cevahirci,
- Kuyumculuk; kuyumcunun işi ve zanaatı, mücevhercilik olarak tanımlanmıştır.

Kuyumculuk değerli madenlerin titiz ve hassas bir çalışma ile işlenmesi, kıymetli taşların şekillendirilmesi, kıymetli taşların montörle veya diğer yöntemlerle üretilen altına monte edilmesi, mamul mal haline gelinceye kadar birçok üretim teknikleri kullanılması işlemlerinin bir bütünü olan zanaatın adı olarak tanımlanabilir.

Kuyumculukta kullanılan değerli altının çeşitli alaşımları vardır. İçine karıştırılan metallerle rengi ve sertlik derecesi ayarlanır Altının kabul ettiği madenler Gümüş, Bakır, Nikel, Çinko, Paladyum ve İridyum ’dur. Bunun dışındaki karışımlar altının yapısını bozar ve altın özelliklerini kaybetmesine sebep olmaktadır (parlaklık, sağlamlık)

¹ Türk Dil Kurumu

2.2. KIYMETLİ MADENLERİN TARİHSEL DEĞİŞİMİ

Kuyumculuk neolitik çağda doğmuştur. Arkeologların Ur'da, Truva'da , Mykenai'de buldukları mücevher ve heykelcikler o çağa aittir. Altın o çağlardan günümüze kadar önemini yitirmeden gelmiş bir kıymetli madendir ve değer ölçüsü birimlerinden biridir. Mücevhercilikte ve altın para basımında kullanılan altın alaşımlarının ayarları ülkeden ülkeye değişmektedir. Kuyumculuğun dalları üç başlık altında toplanabilir; “Bunlar; ²

- Kuyumcu toptancıları,
- Kuyumcu imalatçıları
- Kuyumcu mağazalarıdır.”

Kuyumcu toptancıları, sermayeleri olan has altını atölyelere verip imalat yaptırırlar ve daha sonra bu malları kuyumcu mağazalarına satarlar. Kuyumcu imalatçıları genel olarak fason altın imalatı yaparlar. Fason imalatın temel prensibi hammaddenin fason iş yaptıranlarca temin edilmesidir. Kuyumcu mağazaları ise, toptancılarından aldıkları mamul haline gelmiş altını tüketiciye satarlar. Bunun yanında kendi sermayesi olan altını veya tüketiciden aldıkları hurda altını imalatçıya göndererek mamul haline geldikten sonra satışını gerçekleştirirler.

“Değerli madenler ve taşlar, insanlık tarihi boyunca kimi zaman güzellik, kimi zaman zenginliğin ve asaletin simgesi olarak işlendi, kullanıldı. Takının tarihi, günümüzden 30.000 yıl önceye, Üst Paleolitik Çağ'a kadar uzanıyor. Ancak uzmanlar, gerçek anlamıyla kuyumculuğun, Mezopotamya'da, Mısır'da ve Anadolu'da, M.Ö. 4. binyılın sonlarına doğru başladığını belirtmektedirler. Antik takıların karmaşık kompozisyonları, ayrıntılı ve özenli işçilikleri incelendiğinde, akla hemen bunların hangi aletlerle, hangi üstün teknik bilgiyle yapıldığı sorusu geliyor. İnsanın yaratıcı gücünün bir uzantısı olan bu teknik gelişimler, aynı zamanda insanın çevresindeki malzeme ile savaşımının da bir göstergesidir.” ³

Kültürün en eski çağlarından itibaren teknik ve insan iç içe yaşamaktadır. Plastik deformasyonu çok yüksek olan altının bu özelliği, İlk Tunç Çağı'nda biliniyordu. Eski

² Çıtak S. 2014“Dünya Altın Piyasaları, İstanbul Altın Borsası ve Risk Yönetiminde Altın”, İMKB Dergisi, C:2 s. 89.

³Duyar M. (2010), “Altın Arzını Etkileyen Faktörlerin Oluşan Fiyatlar Üzerindeki Etkisi”, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, C:2 s.8

çağların ustaları, saf altını döverek zar gibi inceltebiliyorlardı. Varak ve varak kaplama denilen bu teknik Mısırlılar, Çinliler, Yunanlılar tarafından kullanılmıştı. İslam sanatında altın ve gümüş varaklar, ahşap ve metal eşyanın yanı sıra minyatürlerin renklendirilmesinde, baskı motiflerinde ve elyazmalarında geniş ölçüde kullanılmıştır.

Kuyumculuğun tarihi,⁴ doğal olarak sayısız tekniklerle doludur. Gelişen yaşam düzeyinde kuyumculuğunda seri ve standart üretim için kullanılan santrifüj (merkezkaç) veya vakum gibi döküm tekniklerinin temeli olan kaybolan mum tekniği, delikli süslemeler yapmak için kullanılan ajur, kazıma tekniği, taneleme anlamına gelen granülasyon ya da Türk kuyumculuğundaki karşılığıyla güherse, tombaklama ve mine tekniği bunların belli başlılarıdır.

Başta altın olmak üzere, tüm değerli maden ve taşlar, insanların uygarlaştığı ve toplumsallaşmanın ilk temellerini attı gündün beri, her zaman özel bir öneme sahip olmuştur. Kıymetli madenler uğruna savaşlar çıkmış, medeniyetler yok olmuştur. Hatta onlara tapanlar dahi tarihteki yerini almıştır. Kıymetli-yarı kıymetli taş ve madenlerin kullanım alanları da tarihsel süreç içinde farklılıklar göstermiştir. En basit tanımıyla hayatı kolaylaştırmakla başlayan süreç, zaman içinde adak, hediye ve takı gibi formlar almıştır.

2.3. KIYMETLİ MADENLERİN ÇEŞİTLERİ

2.3.1 ALTIN

“Altın; Dünyanın en bilinen ve sevilen metallerinden biridir. En önemli özelliği hava ve diğer elementlerden okside olmamasıdır. Altın parlak sarı, yoğun ve çok sünek, havadan, sudan etkilenmeyen ve ticari değeri çok yüksek metaldir. Kimyasal element olarak simgesi Au’dur ve Latince aurumun kısaltmasıdır.”⁵

Doğada oldukça az ama neredeyse katıksız halde bulunan, havadan ve sudan etkilenmeyen, bu yüzden kararır paslanmayan ve de çok kolay işlenebilen altın, belki de bu özellikleri ile insanlığın ortak tutkusu olmayı başarmıştır. Diğer maddelerle ve oksijenle reaksiyona girmemesi parlaklığını devamlı korumasını sağlamaktadır. Altına

⁴ Cihangir M. Sancar M., Fatih K., (2010)“Altın Arz ve Talebinin Yoğun Olduğu Piyasaların Finans Sektörü ile İlişkileri ve Mevcut Pazar Yapısının Sosyo- ekonomik Açısından Analizi: Şanlıurfa ve Yöresinde Ankete Dayalı Bir İnceleme”, İşletme Araştırmaları Dergisi, 2(1):73-98.

⁵ Çıtak, S, a.ge. s. 19

şekil vermek diğer metallere göre çok daha kolaydır. Kolayca haddelenmesi, bakır, gümüş ve diğer bazı metallerle değişik renk ve özelliklerde alaşımlar oluşturması onu süs eşyası yapımında eşsiz kılmaktadır.

“Altın uluslararası alanda kabul gören ve uzun dönemde enflasyon karşısında değerini koruyabilen en önemli emtiadır. Altın, menkul kıymetlerden daha kolay nakde çevrilebilen bir finansal araçtır. Ekonomik ve siyasi krizlerde genellikle menkul kıymetlerden uzaklaşılırken, altına karşı bir yöneliş olmaktadır.”⁶

Altının saflığı kırıatla (ayar) ifade edilmektedir. Bu sözcük, Arapça kirattan gelmektedir. Arabistan'da değerli madenlerin keçiboynuzu ağacının taneleriyle tartılması, bu sözcüğün Arapça'dan gelmesinin nedeni olarak görülmüştür. Saf altın 24 kırıattır.⁷ Bir yüzüğün 18 kırıat olması, 18'lik bölümünün saf altından, geri kalan kısmının ise başka metallerden oluştuğu anlamına geliyor. 19. yüzyılda, altının değerini ifade etmek için binler sistemi getirilmiştir. Buna göre 18 kırıat altının ayar damgası 750 olarak tanımlanmaktadır. Yani 750'lik bölümü saf altın 250'lik bölümü diğer metallerden oluştuğunu açıklamaktadır.

Resim 1 Külçe altın

Kaynak:<http://finans.mynet.com/haber/detay/ekonomi/altin-ve-borsa-yatirimcisini-sevindirdi/137572/>

Altının ayar damgasıyla ilgili kanunlar 1478'e kadar değişmeden uygulanmıştır. Uluslararası platformda her ülke altının ayar damgasıyla ilgili olarak kendi kanunlarını uygulasa da, altının evrensel değeri kırıatla belirlenmektedir. Altının en öne çıkan özellikleri ise aşağıda verilmiştir.

- Kimyasal simgesi olan Au, Latince'deki aurumdan (parlamak) kelimesinden gelmektedir,

⁶ Cihangir M. Sancar M., Fatih K., a.g.e. s.91

⁷ Çıtak, S. a.g.e. s. 28

- Kuyumcu tartısıyla 31,1 gr'lık altın, uzatıldığında 54 km'lik bir tel oluşturabiliyor. Yine ezildiğinde ve uzatıldığında, 4 metrekarelik bir alanı kaplayabilmektedir,
- Teknolojik gelişmelerle maden olarak daha kolay bulunabilir şartlara kavuşan altın madeninin dünyadaki üretimi rezervi 125 bin tondur.
- Güney Afrika altın üretiminde başı çekmektedir.
- Bugüne kadar en büyük altın külçesi Avustralya'nın Victoria eyaletinde çıkarılmıştır. Welcome Stranger adı verilen bu külçenin ağırlığı 78 kg.'dır ve %91 saf altından oluşmaktadır.
- Getiri açısından yapılan istatistiklere göre altın madeni çok kârlı değildir. Örneğin; 10 yıl önce yapılan 1.500 dolarlık yatırımın getirisi sadece 860 dolar civarındadır.”

Mısırlıların, 3.000 yıl önce altını saflaştırmayı ve işlemeyi bildikleri elde edilen yazılı kaynaklarda görülmüştür. Aradan geçen onca zamana ve gelişen tekniklere karşın, bu alandaki temel işlemlerde çok büyük değişiklikler olmamıştır. Altını saflaştırmanın bu geçmişten gelen 4 ana yöntemi aşağıdaki gibidir;

- Cilalama (parlatma): Madenden çıkarılan materyal, özel bir kap içinde, tazyikli su ile yıkanarak diğer minerallerden ve topraktan oluşan kirlilik akıtılarak geriye saf altının kalması işlemidir.
- Siyanürleme: Madenden çıkarılan mineral, siyanür alkalin ile karıştırılarak ortaya yeni bir madde çıkmaktadır. Daha sonra uygulanan birtakım özel tekniklerle bu karışımdan saf altın çıkarılmaktadır.⁸
- Karışım yöntemi: Madenden çıkarılan mineral ince ince parçalanarak civa ile karıştırılmaktadır. Bu karışım, ikinci bir işlem olarak damıtılmakta ve altın elde edilmektedir.
- Arıtma yöntemi:⁹Madenden çıkarılan mineral; sülfürik asit, nitrik asit ya da klor ile arıtılarak yapılan ayrışmanın sonunda altın elde edilmektedir.”

Pirit, altın gibi kuvars damarlarında ve kayalarda bulunmaktadır. Çıplak gözle incelendiğinde aynı altını andırırsa da altın daha yoğun ve yumuşak bir dokuya sahiptir. Buna karşılık, pirit kristalleri çok çabuk kırılmaktadır. Bir mineral piriti incelendiğinde şu eski atasözünü hatırlamakta yarar vardır. “Her parıldayan şey altın değildir...”. Soluk,

⁸ Çıtak; a.g.e. s. 29

⁹ Cihangir, a.g.e s.90

kirli sarı rengi ve parlayan görünümüyle kimi zaman altına benzetilen mineral piritine bu nedenle “aptal altını” takma adı takılmıştır.

2.3.2. GÜMÜŞ

Gümüş, beyazımsı gri renkte, parlak, kolay işlenebilen, tel haline gelebilen ve oksitlenmeyen değerli bir metaldir. Gümüş altından sonra en kolay dövülebilen ve haddeden geçirilebilen bir metaldir. Saf haldeyken oldukça yumuşaktır. Gümüş bakır alaşımları para, madalya yapımında ve kuyumculukta çok kullanılır. Gümüş ayarları binde oranında ifade edilir. 900 ayar damgalı bir alaşımda %90 gümüş, %10 bakır vardır.¹⁰

Gümüş son yıllarda takı ve süs eşyası olarak yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. Tarih boyunca Türkler tarafından bilinen bir madendir. Gümüşün değerli bir maden olması, fiziksel ve kimyasal birçok özelliklerinin Türkler tarafından bilinmiş olması, kullanım alanlarının çokluğu gibi birçok nedenlerle kültürümüzde de önemli bir yer tutmasına neden olmuştur. Gümüş, madenlerin en parlağıdır.

Yumuşak olması nedeniyle kolay işlenebilmiş ve gerek takı olarak, gerek ev eşyası olarak kullanılmıştır. Gümüş halk arasında "Ay Taşı" olarak da anılmaktadır. Gümüş mikrop barındırmaz. Onun bu özelliğı çok eskiden beri bilindiğı için zehirlenme korkusu olanlar suları gümüş kaplardan içmişlerdir. Gümüş kaptaki bekletilen su mikrop ve zehirden arınır ve güvenle içilebilir. Su filtrelerinde gümüş folyolar kullanılır. Tıpta birçok alanda kullanılmakta, ameliyat aletlerinin birçoğı gümüşten yapılmaktadır.

2.3.3. DİĞERLERİ

Taşlar kıymet derecelerine göre kendi aralarında üçe ayrılmaktadırlar.¹¹

- Kıymetli taşlar; Elmas, Pırlanta, Yakut, Zümrüt, Safir,
- Yarı kıymetli taşlar; Akik, Firüze, Turkuvaz, Topaz, Peridot, Akuvamarin, Onyx, Opal, Amatist (Fedispat) (Güneş ışınlarını yansıtan taşlar) Ay taşı, Kuarts, Trimolin, Granat, Seylan, Lapis, Zebercek, Hematayt, Aleksandrit, Mercan, İnci, Opal, Taygıray, Amer, Kehribar,

¹⁰ Türker, Murat (2015), Finansal Güvenlik Sistemi Erken Uyarı Modeli: Türk Bankacılık Sektörü Üzerine Bir Uygulama ve Politika Önerileri, Doktora Tezi, İstanbul., s. 23

¹¹ TSPAKB, Gündem : Yatırım Araçlarının Karşılaştırmalı Getirileri, Sayı: , Şubat 2012

- Sentetik Taşlar; Her türlü sert ve yarı yumuşak maddelerden kimyevi yollarla üretilip silisyumla renklendirilen kıymetsiz taşlardır.

Ayrıca renksiz kristalden de (CZR) sentetik taşlar günümüzde üretilmektedir.

Tablo 1. Kıymetli ve Yarı Kıymetli Taşlar¹²

Amazonit	Agat	Turmalin
Yakut	Krizolit	Lapis
Sedef	Obsidiyen	Kalsedon
Malahit	Ametist	Opal
Zümrüt	Kantaşı	Lüle Taşı
Kaplangözü	Safir	Krizopraz
Apatit	Kehribar	Oltu Taşı

Kaynak: TSPAKB, Gündem: Yatırım Araçlarının Karşılaştırmalı Getirileri, Sayı: , Şubat 2012

Elmas; kuyumculukta kullanılan en nadir, en kıymetli, en asil taştır. Doğada saf olarak bulunur. Hammaddesi karbondur. Dünyanın merkezindeki mağma tabakasında binlerce derecedeki sıcaklıklarda eriyip gaz haline dönüşen karbon patlayan yanardağlardan lavlarla birlikte yeryüzüne çıkar ve yanardağ eteklerindeki su birikintileri ile karşılaştığında ve ani soğumalarda sertleşerek kristalize olurlar. Bu yüzden elmasın ilk buldukları yerler sönmüş yanardağ eteklerindeki gölet ve akarsu yataklarıdır. Elmasın hammaddesi ve oluşum şekli bilinmesine rağmen dünya yüzeyinde bu kadar büyük bir ısı derecesine ve atmosfer basıncına ulaşamadığı için yapılması bugün için mümkün değildir. Elmasın iki önemli özelliği vardır;

- Güneş ışınlarını %100 ve yedi renk olarak yansıtabilmesi,
- Dünyanın en sert maddesi olmasıdır.

Bu nedenle elmasın işlenebilmesi çok zordur. Elmas ancak elmas tozlarının sıkıştırılıp işlendiği aletlerle kesilip parlatılabilmektedir. Elmas genelde dört farklı sektörde kullanılmaktadır. Çıkarılan elmasın;¹³

- %45'i sanayide,
- %32'si Mücevherat'ta

¹² <http://www.mta.gov.tr/mineraller/kiymetlim.html>

¹³ Uluyol, Osman., (2011), Bir Finansman Kaynağı Olarak “Yastık altı Tasarruf” Ların ekonomik Sisteme Kazandırılması ve Tüketicilerin/Bireylerin Yastıkaltı eğilimlerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma” Yönetim Bilimleri Dergisi:260-261

- %10'u Bilimsel deneylerde (%5 Tıpta)
- %8'i diğer sektörlerde olmak üzere kullanım alanları mevcuttur.

Mücevherat işinde kullanılan %32'lik bölüm işlendiğinde %9 oranında fire vermektedir bu fireler (tozlar) yeniden işlenerek kesim işlerinde kullanılmaktadır. Elmas kıymetli madenin; yukarı doğru 8 ve 16 faseta olarak kesildiğinde elde edilen taş "Elmas", aşağı doğru kesildiğinde elde edilen taş ise Pırlanta adı verilmektedir.

Tablo 2. Kıymetli ve Yarı Kıymetli Taşların Renkleri

Amatist	Koyu eflatun damarlı
Aguamarin	Açık mavi saydam
Agat	Muhtelif Renklerde
Angebot	Koyu mavi saydam
Akik	Mat kahve
Bastell	Açık mor saydam
Brilland	(Pırlanta) Renksiz saydam
Chrysopraz	Koyu yeşim mat
Cameo	Mermer rengi
Corelle	Gül kurusu mat
Elmas	Renksiz saydam
Emerald	...
Ferüze	Düz açık mavi
Grenat	Koyu kırmızı
Grun Achat	Donuk yeşil
Jaspis	Yeşil üzerine kırmızı noktalı
Jasper	Muhtelif Renklerde Alacalı
Krizopraz	Koyu yeşil
Korneol	Donuk kırmızı kahve kaşık
Kehribar	Şeffaf Sarı
Kalsedon	...
Lapis	Lacivert üzerine altın damarlı
Lal	Lal
Malahit	Koyu Yeşil
Mercan	Kırmızı Siyah
Necet	Kahve
Opal	Damarlı açık mavi
Opsident	Siyah, Kahve, Yeşi
Onyx	Bej üzerine açık kahve damarlı
Peridot	...
Peru	Yeşil ve tordarı
Rubin	(Yakut) Kırmızı saydam
Radanit	Pembe, Siyah
Rosagurz	Pembe damarlı donuk beyaz
Safir	Lacivert ve tonları
Sedef	Beyaz
Sitrin	...

Turmalin	Koyu zeytin yeşili
Topaz	Bal sansı açık kahve
Turkuvaz	Mavi üzerine yeşil damarlı
Zümrüt	Yeşil
Zühtperlen	(İnci) Krem

Kaynak: Türker M., (2015), Finansal Güvenlik Sistemi Erken Uyarı Modeli: Türk Bankacılık Sektörü Üzerine Bir Uygulama ve Politika Önerileri, Doktora Tezi, İstanbul, s.39.

Pırlanta; dünyanın var oluşunda karbon ve atomlarının yüksek ısı ve yüksek basınç ortamında kristalleşmesi sonucu oluşmuştur. Dünyanın şu andaki evresini değerlendirildiğinde elmas madeninin tekrar oluşması gibi bir durum mümkün değildir. Bugünün mevcut şartlarında yaklaşık 250 ton taş ve kayanın işlenmesi sonucunda 1 karat elmas madeni elde edilmektedir. Bu madenin yaklaşık %40'ının kesim ve işçilik kaybına uğradığını dikkate alındığında 400 ton taş ve kayanın işlenmesi sonucu ancak 1 karat elmas madeni elde edilmektedir. Bu denli zahmetli olmasına karşılık altın ile birleştiğinde insanların vazgeçilmez aksesuarları haline gelmektedir. “Parlaklık pırlantanın en önemli değerlendirme kriterlerinden biridir.”¹⁴

Resim 2. İşlenmiş Elmas Örneği (Kaynak: <http://mudender.org/ekonomifinans/3636-bankalar-ve-altin-alim-satimi.html>. Erişim: 01.04.2017)

Platinin ilk keşfi 1735 yılında Antonio de Ulloa tarafından gerçekleştirilmiştir. Platin oldukça yumuşak, tel ve levha haline gelebilen, sağlam, gri-beyaz renkte bir katıdır. Saf platin çok yumuşak olduğu için, çoğu zaman altın, bakır, rodyum, iridyum, paladyum ve tungsten gibi bazı madenlerle alay haline getirilmesi gerekir. Platin madeni kullanılarak basılan ilk paralar; 1747'de İspanya'daki 8 Eskudo, 1801'deki Fransız ve 1807'de İngiltere'de Londra Kraliyet Madalyası'dır⁸. Platin hem katalist hem de kıymetli maden olarak çok önemli fonksiyonlara sahiptir. Korozyona karşı dirençli madde olarak kimya, elektrik, cam sanayi, tıp ve dişçilik alanlarında da kullanılmaktadırlar. Yeni endüstriyel

¹⁴ Türker, a.g.e. s. 23

kullanım alanlarının ortaya çıkması ve çevresel düzenlemelerin otokatalist kullanımının artmasına neden olmasına bağlı olarak, platin talebinin tarihsel olarak arttığı görülmektedir. Petrol rafinerisi ve kimya sanayileri platin talebinin, bu sanayilerin platin kullanımını doyumuna ulaştırmasından dolayı önümüzdeki yıllarda önemli miktarda değişmesi beklenmemektedir.

Platin fiyatları, arz ve talebe bağlı olarak serbest piyasa koşullarında belirlenmektedir. Platin piyasası, örneğin altın piyasası ile karşılaştırıldığında, göreceli olarak düşük bir işlem hacmine sahiptir. Platin piyasasında, spekülative amaçlı büyük miktarda pozisyon alınması durumunda bu pozisyonların kapatılması oldukça zor olduğu için platin piyasası spekülative bir piyasa değildir. Platin ve paladyumun işlem gördüğü belli başlı borsalar LPPM, NYMEX ve TOCOM'dur. LPPM, bu 3 piyasa arasında spot bazda işlem yapan tek borsadır. NYMEX ve TOCOM vadeli işlem piyasalarıdır. Piyasa katılımcıları düzenli olarak fiziki teslimat için LPPM'de spot işlemler yaparken, pozisyon almalarını takiben pozisyonlarını hedge edebilmek için NYMEX ya da TOCOM'da vadeli pozisyon almaktadırlar.

Paladyum metali ilk olarak 1803 yılında William Hyde Wollaston tarafından keşfedilmiştir. Platin ile aynı maden damarlarında bulunur ve her ne kadar farklı rafine işlemlerine maruz kalsa da platin üretimi yapan kuruluşlarca üretimi yapılır. Paladyum talebinin yıllık ortalama 200.000 onsluk bir kısmı kuyumculuk sektöründe platinle alarım yapmak amacıyla ve altının beyazlatılması işleminde insan vücudunda alerji yaratmaması nedeniyle kullanılmaktadır. Paladyum, kuyumculuk sektörü için platine ikame bir mal değildir.

Paladyum büyük oranda endüstriyel amaçlı olarak kullanılmaktadır. Aşınmaya dayanıklı olduğu için, bakır veya gümüşle yaptığı alaşımları, korozyon tehlikesiyle karşı karşıya kalacak elektrik kontaklarının yapımında ve yüksek frekansta çalışacak kolay aşınan malzemelerin mekanik dirençlerini arttırmada kullanılır. Paladyum yoğun olarak otokatalistlerde ve endüstriyel katalizör olarak petrol rafinerisi ve kimya endüstrilerinde örneğin amonyakın nikrit asite dönüştürülmesi işleminde platin ve rodyum kayıplarının azaltılmasında kullanılmaktadır.

2.4. KIYMETLİ MADENLER ve KIYMETLİ TAŞLAR PİYASASI

1993 yılında Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karar'da yapılan değişikliklerle altının fiyatının belirlenmesi ile ithalatı ve ihracatı serbestleştirilmiştir. Altın ticaretinin liberalleştirilmesi yönünde alınan kararlarla, altının ithal ve ihrac aşamasında kolaylıklar getirilmiştir. Bu gelişmeler sonucunda sektörde yaşanan hızlı büyüme, ekonomik açıdan büyük potansiyel taşıyan altın konusunda yeni kararlar alınmasını hızlandırmıştır. Alınan yeni kararlarla altın sektörünün yeniden yapılandırılması amaçlanmıştır. İstanbul Altın Borsasının kuruluşu ile ilgili ilk düzenleme olan Kıymetli Madenler Borsalarının Kuruluş ve Çalışma Esasları Hakkında Genel Yönetmelik 1993 yılında yayımlanmıştır. Söz konusu Yönetmeliğe dayanılarak 26 Temmuz 1995 tarihinde İstanbul Altın Borsası faaliyete geçmiştir.¹⁵

İstanbul Altın Borsasının kuruluş amaçları arasında; son yıllarda kazandığı ivme ile hızla büyümekte olan altın sektörü ile finans sektörü arasında köprü görevini üstlenmek, sektörün kurumsallaşmasına, uluslararası rekabete açılmasına ve altının önemli ihracat kalemlerinden biri durumuna gelmesine katkı sağlamak, kıymetli madenlerin dünya piyasalarına paralel şartlarda işlem gördüğü bir piyasa ortamını oluşturmak, teşkilatlı bir kurum kimliğinde likidite sağlamak, kıymetli maden işlemlerinde referans fiyatı belirlemek, başta altın olmak üzere kıymetli madenlere dayalı yatırım araçları vasıtasıyla finansal ürün yelpazesini genişleterek ulusal ve uluslararası piyasalara entegrasyonu sağlamak ve ayrıca kıymetli taş işlemleri ile de sektöre ihtiyaç duyduğu alanlarda organize piyasa şartları sunmak sayılabilir.

Diğer taraftan, 6362 Sayılı Sermaye Piyasası Kanunu hükümleri çerçevesinde İstanbul Altın Borsası ile İstanbul Menkul Kıymetler Borsasının tüzel kişiliklerinin sona ermesi ve yeni bir borsanın kurulması sonucunda, Borsa İstanbul A.Ş. 03.04.2013 tarihinde faaliyete geçmiştir. Kıymetli maden ve kıymetli taş işlemleri İstanbul Altın Borsası yerine Borsa İstanbul A.Ş. bünyesinde kurulan Kıymetli Madenler ve Kıymetli Taşlar Piyasası Bölümü tarafından yürütülmeye başlanmıştır.

Kıymetli madenler ve kıymetli taşlar alanında organize ve şeffaf bir piyasa olmasının yanı sıra Borsa İstanbul Kıymetli Madenler ve Kıymetli Taşlar Piyasası Bölümü

¹⁵ Uluçol, a.g.e s.263

mevzuattan kaynaklanan bazı görevleri de yerine getirmektedir. Bu görev ve yetkilerden bazıları aşağıda yer almaktadır:¹⁶

- Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karar'ın 7'nci maddesinin (a) ve (d) bentlerinde, standart işlenmemiş şekilde olan kıymetli madenlerin ithalatının sadece Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası ile Borsa İstanbul Kıymetli Madenler ve Kıymetli Taşlar Piyasası (Borsa İstanbul bünyesine katılmadan öncesinde İstanbul Altın Borsası) bünyesinde kıymetli maden işlemleri yapmaya yetkili üyeler tarafından yapılabileceği düzenlenmiş ve bu üyeler tarafından ithal edilen standart ve standart dışı işlenmemiş kıymetli madenlerin 3 (üç) iş günü içinde Borsaya teslimi ile Borsada alım/satım zorunluluğu getirilmiştir.
- Yurt içinde cevherden üretilen dore bar, granül ve diğer şekillerdeki kıymetli madenler; Türkiye'de kurulu rafinerilerde rafinaj işlemine tabi tutulur ve rafinaj işleminin tamamlanmasını müteakip yedi (7) iş günü içinde Borsa kasasına teslim edilir ve Kıymetli Madenler Piyasasında alım satımı gerçekleştirilir veya Borsa tarafından belirlenecek işlem esasları dâhilinde, Darphane ve Damga Matbaası Genel Müdürlüğü veya bu kurumun belirleyeceği kuruluşlarca düzenlenecek ayar raporunda yer alan miktarlarına göre ayrı ayrı işlem yapılmak suretiyle Kıymetli Madenler Piyasasında alım satımı gerçekleştirilir.
- Sermaye Piyasası Kurulunun borsa yatırım fonları, yatırım fonları ve yatırım ortaklıklarına ilişkin ilgili tebliğleri uyarınca fon işlemlerine ve yatırım ortaklıklarına ilişkin kıymetli madenlerin saklaması, Borsa İstanbul Kıymetli Madenler ve Kıymetli Taşlar Piyasası Bölümü tarafından yapılmakta ve ayrıca bu fonların kıymetli maden alım satım işlemleri de Kıymetli Madenler Piyasasında yapılmaktadır.
- Bankaların, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) Zorunlu Karşılık Yükümlülük hesaplarına ait altınları Türkiye'de, Borsa İstanbul A.Ş. kasasında TCMB hesabı altında saklanmaktadır.
- Ham Elmas Ticaretinin Düzenlenmesine ve Denetlenmesine Dair 2006/11115 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile Kimberley Süreci Sertifika Sisteminde İstanbul Altın Borsası (mevcut durumda Borsa İstanbul) Türkiye ithalat ve ihracat otoritesi

¹⁶ Vural, M.G. (2013). Altın Piyasası ve Altın Fiyatlarını Etkileyen Faktörler. Ankara Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Uzmanlık Yeterlilik Tezi, s.40.

olarak belirlenmiştir. Buna göre, ham elmasın ithal ve ihraç işlemlerini Kimberley Süreci Sertifika Sistemi çerçevesinde yürütmeye ve ibraz edilen sertifikaların Kimberley Sürecine ilişkin belgelerde belirtilen asgari standartları taşıyıp taşımadığını incelemeye, katılımcı ülke ihracat otoritesi nezdinde sertifikaların teyidini almaya ve sertifika düzenlemeye Borsa İstanbul yetkili kılınmıştır.

Borsa İstanbul bünyesinde kıymetli madenlere ve kıymetli taşlara ilişkin olarak standart, standart dışı, cevherden üretim altın, gümüş, platin ve paladyum üzerine spot işlemlerin yapıldığı Kıymetli Madenler Piyasası, ödünç ve sertifika işlemlerinin yapıldığı Kıymetli Madenler Ödünç Piyasası ile elmas ve kıymetli taşların işlem görebildiği Elmas ve Kıymetli Taş Piyasası yer almaktadır. Piyasalara ilişkin önemli bazı tarihler aşağıda belirtilmiştir:¹⁷

Tablo 3. Kıymetli Taşların Değerlenmesi İçin Açılan Piyasalar

26 Temmuz 1995	İstanbul Altın Borsasının faaliyete başlaması
9 Temmuz 1999	Gümüş ve platinin işlem görmeye başlaması
24 Mart 2000	Kıymetli Madenler Ödünç Piyasasının açılması
4 Nisan 2011	Elmas ve Kıymetli Taşlar Piyasasının açılması
17 Kasım 2011	Paladyumun işlem görmeye başlaması
17 Kasım 2011	Kıymetli Madenler Piyasası üyelerine standart dışı kıymetli maden ithalatlarını da Borsaya bildirme zorunluluğunun getirilmesi
3 Nisan 2013	İAB ile İMKB'nin Borsa İstanbul A.Ş. adı altında birleşmesi ve Kıymetli Madenler ve Kıymetli Taşlar Piyasası Bölümünün Kurulması
5 Haziran 2013	Kıymetli Madenler Piyasası Danışma Komitesinin ilk toplantısının yapılması
12 Aralık 2013	Finansman şirketlerine Zorunlu Karşılık için altın saklama hizmeti vermeye başlanması
8 Ocak 2014	T+90 İşlemlerinin başlaması
17 Nisan 2014	KMTP API yazılımının devreye alınması
6 Haziran 2014	Mini Külçe Uygulamasının devreye alınması ve asgari emir miktarının 1 gram olarak belirlenmesi
19 Eylül 2014	Dönüşüm işlemlerinin başlaması

¹⁷ Uzun, E. (2004). Türkiye'deki Uygulamalar, 39 Numaralı Uluslararası Muhasebe Standardı ve Avrupa Merkez Bankası Uygulamaları Çerçevesinde Türev Ürünlerin Muhasebeleştirilmesi ve Finansal Tablolara Yansımaları. Ankara. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Uzmanlık Yeterlilik Tezi, s.87

26 Eylül 2014	Erken Nakit Takas uygulamasının devreye alınması
30 Eylül 2014	Elmas ve Kıymetli Taş Piyasasında ilk işlemin yapılması
12 Ekim 2014	Kıymetli Madenler ve Kıymetli Taşlar Piyasası Bölümünün Kuyumcukent'e taşınması
26 Kasım 2014	OECD'nin "Çatışmalardan Etkilenmiş ve Yüksek Riskli Bölgelerin Madenlerine İlişkin Sorumlu Tedarik Zinciri için OECD Uyum Rehberi" nin Türkçe'ye çevirilmesi ve üyelere dağıtılması
4 Aralık 2014	Kıymetli Madenler Piyasasında İlk fiksing işleminin gerçekleşmesi
18 Aralık 2014	İlk Erken Nakit Takas Uygulamasının Gerçekleşmesi
23 Şubat 2015	Kıymetli Madenler Piyasasında ilk müşteri işleminin gerçekleştirilmesi
3 Mayıs 2016	Zincirleme işlemlerin erken nakit takas uygulamasına dahil edilmesi
29 Temmuz 2016	Kapalıçarşı Teslimat Merkezi faaliyete geçti

2.4.1 FİNANSAL VARLIK OLARAK ÇEŞİTLERİ

- Bankalar (20 banka)
- Yetkili Müesseseler (23 müessese)
- Kıymetli Maden Aracı Kurumları (15 aracı kurum)
- Kıymetli Maden Üretimi veya Ticareti ile İştigal Eden Anonim Şirketler (5 şirket)

Külçe altın satışı yapabilmek için Kıymetli Madenler Piyasasına Üye olmak gerekmektedir. İstanbul Altın Borsası kayıtlarına göre Ocak 2012 ayı itibariyle yukarıda belirtildiği üzere 23 tane Anonim şirket külçe altın satımı yapmaya yetkilidir. Kuyumculuk faaliyeti ile iştigal eden işletmeler külçe altın alım satımı yaparlarsa Vergi Usul Kanununa göre alım ve satımları belgeleyip faaliyetleri ve kazançları beyan edilen bu ticari işlemler vergisel açıdan bir sorun oluşturmayabilir ancak ilgili kanun ile külçe altın ticaretini sadece yetkili müesseseler yapabilmektedir.¹⁸

22 Eylül 2006 Tarihli 26297 sayılı Resmi Gazete ile Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 sayılı karara ilişkin tebliğ yürürlüğe girmiş olup bu Tebliğin amacı, Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 sayılı Kararda tanımlanan yetkili müesseselerin kuruluş, şube açma, faaliyet, yükümlülük ve denetimlerine dair usul ve esasları düzenlemektir. Yetkili Müesseseler ise Bakanlıkça tespit edilen usul ve esaslar çerçevesinde dövize ilişkin işlemler yapmasına izin verilen ve kıymetli maden, taş ve eşyalara ilişkin işlemler de yapabilen anonim şirketlerdir.

¹⁸ TÜRMOB. (Aralık 2016). Erişim : 18 Şubat 2017, <http://www.turmob.org.tr>

Yetkili müesseseler Türk Parası Kıymetini Koruma ve ilgili diğer mevzuat hükümleri çerçevesinde aşağıda belirtilen faaliyetlerde bulunabilirler. Faaliyet Konularından ç maddesi ise;

“Kıymetli Madenler Borsasına üye olmak kaydıyla, ilgili yönetmelik ve mevzuat hükümleri çerçevesinde işlenmemiş kıymetli madenler ile barlar veya külçeler halindeki işlenmiş kıymetli madenlerin ithalini, ihracını ve söz konusu Borsada sürdürülmekte olan kıymetli madenlere ilişkin işlemleri yapmak.” olarak açıklanmaktadır.¹⁹

Türkiye’de geçerli olan aracı kurum mevzuatına göre aracılık faaliyetleri ve aracı kurumlar, Seri: V No: 46 Tebliği ile düzenlenmektedir. Tebliğe göre; aracı kuruluşlar, Sermaye Piyasası Kanunu M. 30/1’de sayılan faaliyetlerden en az birini yerine getirmek için Kurul’dan yetki belgesi almış aracı kurum ve bankalardır. Yani anonim şirket statüsünde kurulmuş ve bankalar dışında kalan kuruluşlardır. Aracı kurumların faaliyet konularına bakacak olursak; sermaye piyasası araçlarının halka arz yoluyla veya halka arz edilmeksizin satışını ilk sırada görürüz. Ayrıca daha önce ihraç edilmiş olan sermaye piyasası araçlarının alım – satım işlemlerine aracılık da söz konusudur. Vadeli ve opsiyon işlemleri için de aracılık faaliyeti bulunmaktadır. Yatırım danışmanlığı, portföy işletmeciliği ve yöneticiliği ise daha üst düzey faaliyetlerdendir.

Borsada aracılık hizmeti, genellikle 3 gruba ayrılır; kendi namına – hesabına, başkası namına – hesabına, kendi namına – başkası hesabına işlem yapılmasını içermektedir. Sermaye piyasasında ise aracı kurumların ki türlü faaliyeti söz konusudur. Bu faaliyetlerden ilki, menkul kıymetlerin ihracına aracılık etmektir. İkincisi ise ihraç edilmiş menkul kıymetlerin alım – satım işlemlerine aracılıktır. Yatırımcılarla ilgilenen grup ikinci gruptur ve alıp satacağımız menkul kıymetler için aracılık ederler.

Yeni ihraç edilen veya önceden ihraç edilmiş olup halka açılacak olan sermaye piyasası araçlarının satışına aracılık etme görevini kapsamaktadır. Daha önce ihraç edilmiş; ama ilk defa halka satılacak olan araçların halka arzı, birincil piyasa işlemlerinden birisidir. Aracı kurumlar halka arzını, en iyi gayret veya yüklenimli aracılık şeklinde yaparlar.

En iyi gayret aracılığı; kurul kaydına alınan sermaye piyasası aracının izahnamelerinde gösterilen süre içinde satılmasını, satılmayanların satışının yapılmasını ifade etmektedir.

¹⁹ TÜRMOB. (Aralık 2016). Erişim : 18 Şubat 2017, <http://www.turmob.org.tr>

Ayrıca bunları satın almayı daha önceden taahhüt etmiş olan üçüncü kişilere satılmasını da kapsamaktadır.

Yüklenimli aracılık ise kurul kaydına alınan sermaye piyasası aracının, halka arz yoluyla satılmasının ve satılmayan kısımlarının, bedeli satışı süresi sonunda tamamen ve nakit olarak ödenerek satın alınmasını kapsamaktadır. Buna bakiye yüklenim denir. Ayrıca bedeli satışın tamamlanmasından önce aniden ödemek şartıyla tamam

Daha önceden ihraç edilmiş sermaye piyasası araçlarının, aracı adıyla ve ticareti amaçla alım – satım işlemini kapsayan görevdir. Önceden ihraç edilmiş olan menkul kıymetlerin, borsa içinde veya dışında, ikincil piyasada alım – satımına aracılık ederler. Bu araçların, borsada ilk kez alım – satıma açılması ise halka arza aracılık görevidir.

Alım – satıma aracılık görevi olan kurumlar, müşterileri ile aralarında çerçeve sözleşmesi imzalarlar. Bu sözleşme sonrasında müşteri emirleri kabul edilebilir. Ülkemizde Sermaye Piyasası Kurulu'ndan izin almak ve Kurul tarafından belirlenen esaslara uyarak borsada işlem gören – görmeyen hisse senetleri ile işlem yapabilirler

2.4.2. İSTANBUL ALTIN BORSASI ÜYELERİ VE ÜYELERİN ÇALIŞMASI

Borsa İstanbul bünyesinde kıymetli madenlere ve kıymetli taşlara ilişkin olarak standart, standart dışı, cevherden üretim altın, gümüş, platin ve paladyum üzerine T+0'dan T+90'a kadar valörlü ve fiziki işlemlerin yapıldığı Kıymetli Madenler Piyasası, ödünç işlemlerinin yapıldığı Kıymetli Madenler Ödünç Piyasası ile elmas ve kıymetli taşların işlem görebildiği Elmas ve Kıymetli Taş Piyasası yer almaktadır. Kıymetli Madenler ve Kıymetli Taşlar Piyasasında altın, gümüş, platin ve paladyum ile elmas başta olmak üzere kıymetli taşların alım satımı yapılabilmektedir. Ayrıca kıymetli madenler ve kıymetli taşların saklanması da Borsa İstanbul kasasında yapılabilmektedir.²⁰

Tablo 4. Alt Piyasalar

KIYMETLİ MADENLER VE KIYMETLİ TAŞLAR PİYASASI		
Kıymetli Madenler Piyasası	Kıymetli Madenler Ödünç Piyasası	Elmas ve Kıymetli Taş Piyasası

Kaynak: <http://www.borsaistanbul.com/urunler-ve-piyasalar/piyasalar/kiymetli-madenler-ve-kiymetli-taslar-piyasasi/kiymetli-madenler-piyasasi> Erişim: 01.04.2017

²⁰ TÜRMOB. (Aralık 2016). Erişim : 18 Şubat 2017, <http://www.turmob.org.tr>

Kıymetli Madenler Piyasasında, Hazine Müsteşarlığından faaliyet izni almış ve akabinde Borsa İstanbul A.Ş. Yönetim Kurulunun gerekli gördüğü hususları yerine getirmiş olan bankalar, yetkili müesseseler, kıymetli maden aracı kurumları, kıymetli maden üretimi veya ticareti ile iştigal eden anonim şirketler, yurt dışında yerleşik şirketlerin Türkiye'deki şubeleri işlem yapabilirler.

Kıymetli Madenler Piyasasında işlemler, üye işlem temsilcileri tarafından seans salonunda bulunan işlem terminalleri veya uzaktan erişim ile iletilen emirlerin "otomatik eşleşme" kuralına göre en iyi alım ve en iyi satım emirlerinin birbirini karşılaması suretiyle gerçekleşmektedir. İşlemler, fiyat ve zaman önceliği kurallarına uygun olarak çok fiyat yöntemine göre yürütülmektedir. Sisteme girilen alım ve satım emirleri bilgi dağıtım ekranları vasıtasıyla aynı anda üyelere ve uluslar arası piyasalara ulaştırılmaktadır.

Kıymetli madeni satın almak veya satmak isteyen üye; alış veya satış emrini işleme konulmak üzere Borsaya iletir. İşleme konulan emrin alış emri olması ve daha önce iletilmiş olan en iyi satış emrinden fiyat olarak daha büyük veya eşit olması durumunda satıştaki emir tamamen veya kısmen karşılanabilir. İşleme konulan emrin satış emri olması ve daha önce iletilmiş olan en iyi alış emrinden fiyat olarak daha küçük veya eşit olması halinde ise alıştaki emir tamamen veya kısmen karşılanabilir.

Kıymetli Madenler Piyasasında hafta sonu ve tatil günleri dahil olmak üzere kesintisiz seans yapılır. Günlük seans 16:00'da başlatılır ve bir sonraki iş günü 16:00'ya kadar devam eder. Günlük Borsa Bülteni 16:00 itibariyle alınır ve duyurulur. Takas işlemleri iş günlerinde mesai saatleri içinde gerçekleştirilir.²¹

Tablo 5. Kıymetli Madenler Piyasası İşlem Saatleri

Kıymetli Madenler Piyasası	16:00 – 16:00 (ertesi gün) (24 saat kesintisiz)
İşlem Saatleri	
Kıymetli Maden Teslimat	Günlük işlemler için son işlem saati 16:00 (T+0)
Yükümlülükleri	
Parasal Yükümlülükler	Günlük işlemler için son işlem saati 17:15 (T+0)

Kaynak: <http://www.borsaistanbul.com/urunler-ve-piyasalar/piyasalar/kiymetli-madenler-ve-kiymetli-taslar-piyasasi/kiymetli-madenler-piyasasi> Erişim: 01.04.2017

²¹ TÜRMOB. (Aralık 2016). Erişim : 18 Şubat 2017, <http://www.turmob.org.tr>

Piyasada işlemler TL/kg, ABD Doları/ons ve Euro/ons üzerinden gerçekleşir. Altın, Platin ve paladyum işlemlerinde, minimum fiyat aralığı TL/kg emirleri için 1 kuruş, ABD Doları/ons ve Euro/ons emirleri için 5 cent'tir. Gümüş işlemlerinde minimum fiyat aralığı TL/kg emirleri için 1 kuruş, ABD Doları/ons ve Euro/ons emirleri için 1 cent'tir. TL/kg, USD/ons ve Euro/ons işlemlerinin valörü aynı günden (T+0) dan başlamak üzere doksan iş gününe (T+90) kadardır. İşlemlerin takasının vade tarihinde yapılması gereklidir.

Kıymetli Madenler Piyasasında aşağıdaki özelliklere sahip standart kıymetli madenler işlem görebilir:²²

- Standart İşlenmemiş Altın: En az 995/1000 saflıkta, nitelikleri Müsteşarlıkça belirlenen barlar veya külçeler halindeki altın,
- Standart İşlenmemiş Gümüş: En az %99,9 saflıkta, nitelikleri Müsteşarlıkça belirlenen bar, külçe veya granül halindeki gümüş,
- Standart İşlenmemiş Platin: En az %99,95 saflıkta, nitelikleri Müsteşarlıkça belirlenen barlar veya külçeler halindeki platin,
- Standart İşlenmemiş Paladyum: En az %99,95 saflıkta, nitelikleri Müsteşarlıkça belirlenen barlar veya külçeler halindeki paladyum.

Müsteşarlık, Hazine Müsteşarlığını ifade etmektedir. Kabul edilen standart bar ve külçe tipleri aşağıdaki gibidir:²³

Altın;

- Mini Bar : 1 gr, 2,5 gr, 5 gr, 10 gr, 20 gr, 50 gr, 100 gr, 250 gr, ve 500 gr
- Külçe : 1 kg
- Large Bar : 1 kg'ın üzerinde külçe

Gümüş;

- Mini Bar : 1 gr, 2,5 gr, 5 gr, 10 gr, 20 gr, 50 gr, 100 gr, 250 gr, ve 500 gr
- Külçe : 1 kg
- Large Bar : 1 kg'ın üzerinde külçe
- Granül : Torba şeklinde ambalajlı, muhtelif ağırlıklarda granül

²² TÜRMOB. (Aralık 2016). Erişim: 18 Şubat 2017, <http://www.turmob.org.tr>

²³ TÜRMOB. (Aralık 2016). Erişim: 18 Şubat 2017, <http://www.turmob.org.tr>

Platin;

- Mini Bar : 1 gr, 2,5 gr, 5 gr, 10 gr, 20 gr, 50 gr, 100 gr, 250 gr, ve 500 gr
- Külçe : 1 kg
- Large Bar : 1 kg'ın üzerinde külçe

Pladyum;

- Mini Bar : 1 gr, 2,5 gr, 5 gr, 10 gr, 20 gr, 50 gr, 100 gr, 250 gr, ve 500 gr
- Külçe : 1 kg
- Large Bar : 1 kg'ın üzerinde külçe

Standart Dışı Kıymetli Madenler ise Kıymetli Madenler Piyasasında aşağıdaki özelliklere sahip standart dışı kıymetli madenler işlem görebilir:

- Standart dışı işlenmemiş altın: 995/1000'den düşük (995/1000 saflık hariç) saflıkta külçe, bar, dore bar, granül, toz veya hurda şeklindeki altın,
- Standart dışı işlenmemiş gümüş: %99,9'dan düşük (%99,9 saflık hariç) saflıkta külçe, bar, dore bar, granül, toz veya hurda şeklindeki gümüş,
- Standart dışı işlenmemiş platin: %99.95'ten düşük (%99.95 saflık hariç) saflıkta külçe, bar, dore bar, granül, toz veya hurda şeklindeki platin,
- Standart dışı işlenmemiş paladyum: %99.95'ten düşük (%99.95 saflık hariç) saflıkta külçe, bar, dore bar, granül, toz veya hurda şeklindeki paladyum.

Cevherden Üretim Kıymetli Madenler ise yurt içinde cevherden üretilen dore bar, granül ve diğer şekillerdeki kıymetli madenler;

- Türkiye'de kurulu rafinerilerde rafinaj işlemine tabi tutulur ve rafinaj işleminin tamamlanmasını müteakip yedi iş günü içinde Borsa kasasına teslim edilir ve Kıymetli Madenler Piyasasında alım satımı gerçekleştirilir veya,
- Borsa tarafından belirlenecek işlem esasları dahilinde Darphane ve Damga Matbaası Genel Müdürlüğü veya bu kurumun belirleyeceği kuruluşlarca düzenlenecek ayar raporunda yer alan miktarlarına göre ayrı ayrı işlem yapılmak suretiyle Kıymetli Madenler Piyasasında alım satımı gerçekleştirilir.

Kıymetli Madenler Piyasasında Müşteri İşlemleri ise bireysel yatırımcılarda Piyasa üyeleri vasıtasıyla Piyasada işlem gören altın, gümüş, platin ve paladyum alım satımını ve bu kıymetli madenlerin, Borsadan satın almak koşulu olmadan, Borsa İstanbul kasasında saklamasını gerçekleştirebilirler.

Kıymetli Madenler Piyasasında işlem gören standart dışı kıymetli madenlerin düzenlenmiş olan ayar raporuna uyumundan, ilgili kıymetli madeni Borsa kasasına teslim eden Piyasa üyeleri sorumludur. Kıymetli Madenler Piyasasında işlem yapacak üyeler, alım satıma konu olan standart dışı kıymetli madenlerin ramat evleri ve rafineriler vasıtasıyla temininde 17.11.2011 tarih ve 28115 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karar’da Değişiklik Yapılmasına İlişkin Karar’da yer alan saflık ayarlarını dikkate alarak aşağıdaki esasları uygulayacaktır.

- Dönüşümü yapan ramat evleri ve rafineriler, imal ettikleri standart dışı kıymetli madenin üzerine firma damgalarını ve ayar ile ağırlıklarını belirten mühürleri vurmak zorundadırlar.
- Bu şekilde özellikleri belirtilen standart dışı kıymetli madenler ile Kıymetli Madenler Piyasasında işlem yapacak üyeler Darphane ve Damga Matbaası Genel Müdürlüğü veya bu kurumun belirleyeceği kuruluşlardan ayar raporu almak ve Kıymetli Madenler Piyasasına sunmak zorundadırlar.
- Borsa Kıymetli Madenler Piyasası üyeleri tarafından ithal edilmek suretiyle Borsa kasasına teslim edilen standart dışı kıymetli madenler ilgili gümrük beyannamesi, üye tarafından düzenlenen standart dışı kıymetli maden ithalat bilgi formu ve ayar raporu ile birlikte Kıymetli Madenler Piyasasına teslim edilecektir. İvedi durumlarda
- Ayar raporu ve gümrük beyannamesinin ibraz edilmesi yeterlidir. Borsa Genel Müdürlüğü bu konuda her türlü tedbire yetkilidir.

Alım satıma konu olan cevherden üretim kıymetli madenlerin temininde Kıymetli Maden Standartları ve Rafinerileri Hakkında Tebliğin 13’üncü maddesinde belirtilen özelliklere göre aşağıda belirtilen esaslar uygulanacaktır.

- Üretimi yapan kuruluş, cevherden üretilen dore bar, granül ve diğer şekillerdeki kıymetli madenin tebliğde belirlenen esaslara azami uygunluğunu sağlayacaktır.
- Söz konusu cevherden üretilen dore bar, granül ve diğer şekillerdeki kıymetli maden ile Kıymetli Madenler Piyasasında işlem yapacak üyeler, Darphane ve Damga Matbaası Genel Müdürlüğü veya bu kurumun belirleyeceği kuruluşlardan ayar raporu almak zorundadırlar.

Darphane ve Damga Matbaası Genel Müdürlüğü veya bu kurumun belirleyeceği kuruluşlar cevherden üretilen dore bar, granül ve diğer şekillerdeki kıymetli madenin

vasıflarını belirleyecek ve cevheri oluşturan her bir kıymetli madenin saflık ayar ve ağırlıklarını belirleyen ayar raporunu düzenleyecektir. Yurt içinde cevherden üretilen dore bar, granül ve diğer şekillerdeki kıymetli madenler;

Türkiye’de kurulu rafinerilerde rafinaj işlemine tabi tutulur ve rafinaj işleminin tamamlanmasını müteakip yedi (7) iş günü içinde Borsa kasasına teslim edilir ve Kıymetli Madenler Piyasasında alım satımı gerçekleştirilir.

- Borsa tarafından belirlenecek işlem esasları dahilinde Darphane ve Damga Matbaası Genel Müdürlüğü veya bu kurumun belirleyeceği kuruluşlarca düzenlenecek ayar raporunda yer alan miktarlarına göre ayrı ayrı işlem yapılmak suretiyle Kıymetli Madenler Piyasasında alım satımı gerçekleştirilir.²⁴

2.5 KIYMETLİ MADENLERİN MUHASEBELEŞTİRİLMESİNE DAİR MEVZUAT

20.11.1996 tarihinde kabul edilen ve 30.11.1996 tarih ve 22833 sayılı Resmi Gazete 'de yayınlanarak yürürlüğe giren 4213 sayılı Kıymetli Maden ve Ziyet Eşyası Beyanı Hakkındaki Kanun, faaliyetleri kıymetli maden ve kıymetli taşlar ile bunlardan yapılmış ziyet eşyasının imali veya alım- satımı olan mükelleflere,²⁵

20.11.1996 tarihinde kabul edilen ve 30.11.1996 tarih ve 22833 sayılı Resmi Gazete 'de yayınlanarak yürürlüğe giren 4213 sayılı Kıymetli Maden ve Ziyet Eşyası Beyanı Hakkındaki Kanun, faaliyetleri kıymetli maden ve kıymetli taşlar ile bunlardan yapılmış ziyet eşyasının imali veya alım- satımı olan mükelleflere,

- İşletmelerinde fiilen mevcut olduğu halde kayıtlarında yer almayan,
- Kayıtlarında yer aldığı halde, düşük değerle gösterilen stoklarının, yasal kayıtlarına borsa rayici ya da emsal bedeli ile değerleyerek almalarına imkan tanımıştır.

Ayrıca, 22834 sayılı Resmî Gazete' de yayınlanan 1 sıra numaralı tebliğ ile de konuya açıklık getirilmiştir. Öteden beri kıymetli maden ve kıymetli taşlar ile bunlardan yapılmış ziyet eşyasının imali veya alım-satımı ile uğraşanlar işletmelerinde fiilen ticaretini

²⁴ TÜRMOB. (Aralık 2016). Erişim: 18 Şubat 2017, <http://www.turmob.org.tr>

²⁵ Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Teftiş Kurulu Başkanlığı. (2015). Açıklamalı Merkez Bankası Muhasebe Uygulamaları. Ankara.

yaptıkları ancak kayıtlarında yer almayan ya da kayıtlarında yer aldığı halde düşük değerle gösterilen stokları için bunların belgelendirilmesi, stokların belirlenmesi, vergi incelemesi vb. aşamalarda zorluklarla karşılaşmaktaydı. 4213 sayılı Kanun da mükelleflerin bu konudaki güçlüklerini çözme amacı gütmektedir. 4213 sayılı Kıymetli Maden ve Ziyet Eşyası Beyanı Hakkında Kanun'la yapılan düzenleme aşağıdaki başlıklar altında toplanabilir.²⁶

➤ Yasadan Yararlanacaklar:

Esas faaliyetleri kıymetli maden (altın, gümüş, platin) ve kıymetli taşlar (elmas, pırlanta, yakut, zümrüt, topaz, safir, zebrecet ve inci) ile bunlardan yapılmış ziyet eşyasının imali veya alım-satımı olan Gelir ve Kurumlar Vergisi mükellefleridir. Buna, bu işlerle uğraşan ferdi işletmeler, adi ortaklıklar, kolektif şirketler, adi komandit şirketler ile sermaye şirketleri, kooperatifler, iktisadi kamu müesseseleri, dernek ve vakıflara ait işletmeler dahildir.

➤ Bildirim Sayısı ve Süresi:

4213 sayılı Yasayla yapılan düzenlemeye ilişkin olarak bildirim bir defaya mahsus olacak ve yasanın yürürlüğe girdiği ayı izleyen ay içerisinde yani (yasa 30.11.1996 tarihinde yayınlanarak yürürlüğe girmiştir). 1-31 Aralık 1996 tarihleri arasında yapılacaktır.

➤ Bildirime Konu Olacak Kıymetli Maden ve Kıymetli Taşlar:

Esas faaliyetleri kıymetli maden (altın, gümüş, platin) ve kıymetli taşlar (elmas, pırlanta, yakut, zümrüt, topaz, safir, zebrecet ve inci) ile bunlardan yapılmış ziyet eşyasının imali veya imali veya alım-satımı olan Gelir ve Kurumlar Vergisi mükellefleri;

- İşletmelerinde fiilen mevcut olduğu halde kayıtlarında yer almayan,
- Kayıtlarında yer aldığı halde düşük değerde görülen stokları içermektedir.”
- Bildirime İlişkin Değerleme Nasıl Yapılacak:
- İşletmelerinde fiilen mevcut olduğu halde kayıtlarında yer almayan kıymetli maden ve bunlardan yapılmış ziyet eşyası mükellefler tarafından cins; vasıf ve miktarları itibariyle tasnif edilerek, Kanunun yürürlüğe girdiği tarihteki borsa

²⁶ <http://www.borsaistanbul.com/urunler-ve-piyasalar/piyasalar/kiymetli-madenler-ve-kiymetli-taslar-piyasasi/kiymetli-madenler-piyasasi> Erişim: 01.04.2017

rayici yani 30.11.1996 tarihli borsa rayici, borsa rayici olmayanlarda emsal bedeli ile değerlendirilerek beyannamelerde gösterilecektir,

- Kayıtlarda yer aldığı halde düşük değerde görülen kıymetli maden ve kıymetli taşlar ile bunlardan yapılmış ziynet eşyasına ilişkin stoklar da yine kanunun yürürlüğe girdiği tarihteki borsa rayici, borsa rayici olmayanlarda emsal bedeli ile değerlendirilerek, bu değerlendirme sonucu çıkan değer ile maliyet bedeli arasındaki farkı değerlendirme farkı olarak beyan edeceklerdir.
- Borsa Rayici ve Emsal Bedelinden Ne Anlaşılacak: 4213 sayılı Kanuna ilişkin olarak bildirimde bulunacaklar borsa rayici esas alınmak suretiyle yapacakları beyanda Kanunun yürürlüğe girdiği tarih itibariyle yani 30.11.1996 tarihi itibariyle İstanbul Altın Borsasında uygulanmakta olan borsa rayicini esas alacaklardır. Borsa rayici olmayanlarda ise emsal bedeli ile değerlendirilecektir. Ancak 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 267.maddesinde yer alan Maliyet Bedeli esasları uygulanmayacaktır.
- Bildirime İlişkin Malların Yasal Defterlere Kaydı Nasıl Yapılacak:

4213 sayılı yasaya ilişkin olarak kıymetli maden ve ziynet eşyasına ilişkin Vergi Beyannamesi ile işletmelerinde fiilen mevcut olduğu halde kayıtlarında yer almayan ya da kayıtlarda yer aldığı halde düşük değerde görülen stoklarını bildiren mükelleflerden,

- İşletme Hesabına Göre Defter Tutanlar: Beyannamenin verildiği tarihi izleyen on gün içerisinde söz konusu farkları defterlerinin gider kısmına "Satın Alınan Mal" olarak kaydedeceklerdir.
- Bilanço Esasına Göre Defter Tutanlar: Beyannamenin verildiği tarihi izleyen on gün içerisinde söz konusu farkları, pasifte özel bir hesap açacaklar ve bu hesapta izlenen tutar yasanın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içerisinde sermaye hesabına ilave edilecektir. Kanımızca bu hesap daha sonra sermayeye ilave edileceğinden 52 numaralı hesap grubunda 529 Diğer Sermaye Yedekleri Hesabı olabilir. Ancak, yasa hükmünde pasifte özel bir fonda tutulacağı ibaresi 549 Özel Fonlar Hesabına atılabileceği hususunu da düşündürmektedir.

İşletmelerinde kayıtsız ve düşük değerle kayıtlı kıymetli maden ve kıymetli taşlar ile bunlardan yapılmış ziynet eşyası bulunan mükellefler bunları 22834 sayılı Resmî

Gazete’nde yayınlanan 1 sıra numaralı Genel Tebliğin ekinde yer alan Kıymetli Maden ve Ziyet Eşyasına İlişkin Vergi Beyannamesi ile beyan edeceklerdir.²⁷

Bildirim daha önce de belirtildiği üzere yasanın yürürlüğe girdiği ayı izleyen ay içerisinde bağlı buldukları Vergi Dairesine yapılacaktır. Vergi Dairesinin mükellefin Gelir ya da Kurumlar Vergisi açısından bağlı olduğu vergi dairesi olduğu, adi ortaklıklar, kolektif şirketler ve adi komandit şirketlerin ise bildirimlerini ortaklar tarafından müştereken imzalanmak suretiyle ortaklığın Katma Değer Vergisi yönünden bağlı oldukları vergi dairesine yapacaklardır. Bu bildirimden dolayı 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 9/2. madde hükmü uygulanmayacaktır. 4213 sayılı Yasaya ilişkin olarak yapılacak bildirimde uygulanacak vergi oranları ise şöyle olacaktır:

- Külçe Altın; %6
- Diğerleri; %7
- Değerleme Farkı; %6”
- Ödemeler Nasıl Yapılacak:

4213 sayılı Kanuna ilişkin olarak Kıymetli Maden ve Ziyet eşyasına ilişkin Vergi Beyannamesi ile bildirimde bulunan mükellefler, tahakkuk eden vergiyi 3 eşit taksitle ilkinin beyannamenin verileceği dönem olan Aralık/ 2016 olmak üzere diğer iki taksitten birini Ocak/2017 diğerini de Şubat/ 2017 döneminde ödeyeceklerdir. Bu vergilerin taksit süreleri içerisinde ödenmemeleri, 4213 sayılı Kanundan yararlanılmasına mani olmayıp, ödenmeyen vergiler 6183 sayılı Kanun uyarınca takip ve tahsil edilecektir.

- Bildirime İlişkin Olarak Ödenen Vergiler Gider Yazılabilir mi? Yapılacak Bu Bildirimle Mükellefler Vergi İncelemesi Dışında mı Tutulacaktır:

4213 sayılı Yasa'dan yararlanan mükellefler bu bildirim sonucunda tahakkuk eden ve ödenen vergiyi Gelir ve Kurumlar Vergisi'nden mahsup edemez ve matrahların tespitinde gider sayamaz. İdarenin bu beyanın doğruluğunu inceleme hakkı saklıdır. Değerlemenin bu yasa da belirlenen değerlendirme ölçülerine göre fazla ya da düşük yapıldığının saptanması halinde saptanan fark üzerinden %3 oranında Özel Usulsüzlük Cezası kesilir. Farkın miktardan kaynaklanması halinde ise bu kez %3 değil; 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun

²⁷ <http://www.borsaistanbul.com/urunler-ve-piyasalar/piyasalar/kiymetli-madenler-ve-kiymetli-taslar-piyasasi/kiymetli-madenler-piyasasi> Erişim: 01.04.2017

vergilendirmeye ilişkin genel hükümleri uygulanır. %3 ceza uygulamasında emtialarına cins ve vasıfları ayrı ayrı dikkate alınır.²⁸

- Beyanda Bulunup Tahakkuk Eden Verginin Taksitlerini Ödemeyen Mükelleflerin Durumu Ne Olacak:

4213 sayılı Yasadan faydalanmak üzere beyanda bulunan ancak tahakkuk eden vergiye ilişkin taksitleri ödemeyen mükellefler beyanname vermemiş sayılmazlar. Ancak haklarında 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanununa göre takibat yapılacaktır.

“213 sayılı "Kıymetli Maden ve Ziyet Eşyası Beyanı Hakkındaki Kanun" faaliyetleri kıymetli maden ve kıymetli taşlar ile bunlardan yapılmış ziyet eşyasının imali veya alım-satımı olan mükelleflerin;

- İşletmelerinde fiilen mevcut olduğu halde kayıtlarında ye almayan, ya da
- Kayıtlarında düşük değerle gösterilen stoklarının bu yasayla tanınan hakla bir defaya mahsus olmak üzere beyan edilerek kayıtlarına borsa değeri ile geçmelerine imkân tanınmıştır.”

Dolayısı ile hem mükelleflerin yıllardır yasal kayıtları ile mal mevcutları arasındaki süregelen dengesizlik giderilerek, işletmelerin fiili durumlarının kayıtlara yansıtılmasına olanak tanınmış, hem de kamu finansmanını bir türlü sağlam kaynaklarla finanse edemeyen kamuya bir gelir sağlanmış olacaktır. Ancak, yasanın uygulamasında özellikle uygulanacak vergi oranının mükellefler açısından özendirici olup olmadığı konusu tartışmaya açıktır.²⁹

2.6 TEKDÜZEN HESAP PLANINDA NAZIM HESAPLARIN İNCELENMESİ

Günümüz ekonomisinde işletme faaliyetleri sürekli gelişmekte ve daha karmaşık bir durum almaktadır. Bu faaliyetlerin izlenmesi ve kontrolü için sürekli yeni yöntemler

²⁸ <http://www.borsaistanbul.com/urunler-ve-piyasalar/piyasalar/kiymetli-madenler-ve-kiymetli-taslar-piyasasi/kiymetli-madenler-piyasasi> Erişim: 01.04.2017

²⁹ <http://www.borsaistanbul.com/urunler-ve-piyasalar/piyasalar/kiymetli-madenler-ve-kiymetli-taslar-piyasasi/kiymetli-madenler-piyasasi> Erişim: 01.04.2017

geliştirilmeye çalışılmaktadır. İşletme ile ilgili çıkar grupları işletme faaliyetleri hakkında bazı önemli kararlar almak durumunda kalırlar. Bu kararları alırken işletmenin mali yapısını gösteren önemli bilgilere ihtiyaç duyarlar. Bütün bu bilgelere, güvenilir muhasebe kayıtları ile ulaşılır. Birçok gelişmiş ülkede bu alanda 1900'lerden başlayan yasal uygulamalara rastlanılmaktadır. Türkiye'de 01.01.1994 tarihinden itibaren kullanılması zorunlu hale gelen Tekdüzen Hesap Planı, muhasebe alanında bir anlamda standardizasyon getirilmiştir. Maliye Bakanlığı'nca 26.12.1992 tarih ve 21447 mükerrer sayılı Resmi Gazete 'de yayımlanan Muhasebe Sistemleri Uygulama Genel Tebliği 1 ile belirlenen Tekdüzen Hesap Planındaki Hesap, Sınıf ve kümelerinden 9 numaralı Nazım Hesaplar konusunda herhangi bir düzenleme yapılmamış sadece 9 grubun Nazım Hesaplara ayrıldığı belirtilmesi ile yetinilmiştir.³⁰

2.6.1 NAZIM HESAPLAR

İşletmenin sahibi olmadığı ancak izlenmesine ihtiyaç duyulan değerlerin kaydedildiği hesaplardır. İşletmenin varlık ve kaynaklarında değişime neden olmayan işlemler nazım hesaplarda izlenir. Ancak bu işlemler gelecekte işletme değerlerinde bir değişime neden olabilir. Nazım hesap kullanacak işletmeler ihtiyaçlarına ve işletme yapısına uygun olarak nazım hesap grubu oluştururlar. Nazım Hesapların İşleyişi ise; Nazım hesaplar ile kayıt yapılırken bir nazım hesap borçlandırılırken mutlaka diğer nazım hesap alacaklandırılır. Nazım hesaplar başka bir varlık veya kaynak hesabı ile kesinlikle kullanılmaz.

2.6.2 NAZIM HESAPLARIN YERİ VE ÖNEMİ

Maliye ve Gümrük Bakanlığı'nca, 213 sayılı Vergi Usul Kanununun bakanlığa verdiği yetki ile 1.1.1994 tarihinde başlayan mali yıldan geçerli olmak üzere yayınlanan ve bilanço usulünde defter tutan gerçek ve tüzel kişilerin uymakla yükümlü oldukları "1 No.lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği" nin "Düzenlemenin Amacı" olarak geçen başlangıç bölümünde, tebliğin temel amacının "Mali tablolar aracılığı ile ilgililere sunulan bilgilerin tutarlılık ve mukayese edilebilirlik niteliklerini koruyarak gerçek durumu yansıtmasının sağlanması" olarak belirtilmiştir.

Tekdüzen muhasebe sistemimizin "V- YAPILAN DÜZENLEMENİN VERGİ MEVZUATI İLE İLİŞKİSİ VE YAPTIRIMI:" başlıklı bölümü ise, işletmelerin mali

³⁰Gün Asım; Tekdüzen Hesap Planı'nda Nazım Hesaplar, M.Ü. Muhasebe - Finansman Ana Bilim Dalı Seminer Çalışması İstanbul, 1996.

tablolarını “1 No.lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği” ve ekinde öngörülen kurallara uygun olarak düzenlemelerini kesin hüküm altına almış ve uymayanlara cezai işlemler öngörmüştür. Aynı paragrafın devamı da, vergiye tabi safi kazancın tespitinde, vergi mevzuatınca istenen bilgilerin de sağlanması için gerekli düzenlemelerin yapılmasını amirdir.

Tebliğin yukarıda sayılan maddeleri uyarınca, işletmelerin yalnızca Tekdüzen Hesap Planında belirlenen bilanço hesaplarına uygun olarak hazırlayacakları mali tablolar, başlangıç bölümünde belirtildiği üzere gerçek durumun yansıtılması kavramı için yeterli olmayacaktır. Bu şekilde hazırlanan mali tablolar, işletmenin finansal durumunu etkilememekle birlikte geleceğe yönelik yükümlülükler ve avantajlar gibi üçüncü kişilere verilmesi gereken bilgileri, ya da vergiye tabi kazancın tespiti için gerekebilecek bilgiler ile yabancı paralar ile ilgili bazı bilgileri içermemiş olacak ve sonuç olarak da, karar verme durumunda olan kişi ve grupların gereksinimine uygun gerçek durumu yansıtmıyor olacaktır. Mali tabloların bu zaafını gidermek için, genel anlamda bir fikir birliğine ulaşılamamış olmakla birlikte, gerçek durumun sunulması için nazım hesapların kullanımı yaygınlaşmakta, akademik yazında nazım hesaplar ile ilgili yardımcı hesaplar yayınlamakta ve bu bağlamda bir birlik sağlanmaya çalışılmaktadır. Nazım hesapların kullanımının yaygınlaştırılması için yapılan akademik çalışmaların yaygınlaşması sonucunda çeşitli yayınlarda atıf verilmekte olan ve genel kabul görme yolundaki bir nazım hesap listesi şu şekilde oluşmuştur.³¹

9. NAZIM HESAPLAR

90. Teminat Hesaplar

900. Teminat Mektuplarından Alacaklar Hesabı

901. Teminat Mektuplarından Borçlar Hesabı

91. Cirolar, Kefaletler ve Garantiler

92. Teminat ve Emanet Verilen Kıymetler

920. Kıymetlerimizi Teminat Alanlar Hesabı

921. Teminattaki Kıymetlerimiz Hesabı

³¹ Akdoğan Nalan - Sevilengül Orhan; Muhasebe Sistemi Uygulama. Genel Tebliğine Göre Tekdüzen Muhasebe Sistemi Uygulaması İSMMMO Yayın No: 7

922. Kıymetlerimizi Emanet Alanlar Hesabı
923. Emanetteki Kıymetlerimiz Hesabı
93. Teminat ve Emanet Alınan Kıymetler
930. Teminat Alınan Kıymetler Hesabı
931. Teminata Kıymet Verenler Hesabı
932. Emanet Alınan Kıymetlerimiz Hesabı
933. Emanet Kıymet Verenler Hesabı
94. Yatırım İndirimi ve Finansman Fonu
95. Kanunen Kabul Edilmeyen Giderler ve Vergiye Tabi Olmayan Karlar
950. Kanunen Kabul Edilmeyen Giderler Hesabı
951. Kanunen Kabul Edilmeyen Giderler Alacaklı Hesabı
952. Vergiye Tabi Olmayan Gelirler Hesabı
953. Vergiye Tabi Olmayan Gelirler Alacaklı Hesabı
96. Menkul Kıymetler Cüzdanları
97. Çıkarılmış Menkul Kıymetler Hesabı
98. Yabancı Paralı İşlemler
99. Diğer Sayısal Bilgiler

Yukarıda görülebileceği gibi, tekdüzen hesap planına girmesi önerilen nazım hesaplarda işletmenin bilanço hesaplarında görülmeyen işlemler öncelik sırasına göre dizilmiştir.³² Bu tür işlemler arasında, (90 ve 91 hesap grupları), ileride bir ödeme yapılmasını gerektirebilecek teminat mektupları, cirolar kefaletler ve garantiler ilk sırada yerlerini almışlardır. Daha sonra işletmenin bilanço kayıtlarında gözüken ancak fiili sayımda görülemediğinden sorun olabilecek, teminata ya da emanete verilen kıymetleri “92 hesap grubu” ile, bilanço kayıtlarında gözükmemekle birlikte fiili olarak işletme bünyesinde görülen, kendi mülkiyetinde olmadığı halde zilyetliğini elinde bulundurduğu kıymetlerin kayıtları “93 hesap grubu” bulunmaktadır. “94 hesap grubu” işletmenin

³² Karul Orhan; Mali Ticari İktisadi Konular El Kitabı, Doğu Matbaası, Ankara, 1968, s.9-10.

yatırım teşvikine tabi harcamalarını ve yatırım indirimi tutarının takibini sağlamak üzere oluşturulmuş bir gruptur.

Türk vergi mevzuatımızın vergiye tabi kazanç kavramı ile, vergi usul kanunu ve tebliğlerinin yanı sıra muhasebe ve finansal raporlama standartlarının kazanç tanımlarının farklı olması, yani işletmelerin vergi bazlı ve bilgi bazlı muhasebe düzenlerinin farkı, kanunen kabul edilmeyen giderler ile vergiye tabi olmayan gelirler kavramlarını ortaya çıkarmıştır. Bu kapsamdaki gider ve gelirlerin dönem içerisindeki hareketleri sırasında “95 Matrah Düzeltmeleri” hesap grubuna da kayıt edilmesi ile dönem sonlarında beyanname düzenleme işlemlerinin hızlanması ve unutma gibi nedenlerden oluşabilecek hataların engellenmesi beklenmektedir. Bu hesap grubundaki kayıtların, dönem sonları itibarıyla işlevlerini tamamlamış olacaklarından ters kayıtlar ile kapatılmaları gerekmektedir.

İşletmenin satın aldığı menkul kıymetler ile kendi çıkardığı menkul kıymetlerin nominal değerleri üzerinden takibini sağlamak üzere “96 ve 97 hesap grupları” kullanılabilir. “98 Hesap Grubu” ise tamamen işletmenin yabancı paralı hareketlerinin takibinin kolaylaştırılması ve doğru sonuçların sunulabilmesi amacıyla oluşturulmuş bir hesap grubudur. Bu grubun yararı, yabancı paralı işlemlerden doğan varlık ve kaynakların orijinal para cinsinden takibinin kolaylaşması olduğu kadar dönem sonlarında kur farkından oluşan kambiyo kâr ya da zararının hesaplanmasındaki kolaylıktır.

Nazım hesapların amaca uygun olarak kullanılması durumunda hem dönem içerisinde doğru bilgiye ulaşım kolaylaşacak, hem de dönem sonlarında değerlendirme ve denetim işlemlerinin yapılması anında hatalar engellenecek ve zamandan tasarruf edilebilecektir. Bu çalışmanın bundan sonraki bölümlerinde nazım hesaplar ile ilgili çalışmalarda üzerinde en az durulan, buna karşın hem malî tablolarda sunulan bilgilerin yeterli ve doğru olması, hem de dönem sonlarında yapılacak çalışmaların doğru ve hızlı olabilmesi açısından önemli bir yer tutan “Kıymetli Madenlerin Muhasebeleştirilmesi İşlemleri” irdelenecektir.³³

³³ Karul Orhan; Mali Ticari İktisadi Konular El Kitabı, Doğu Matbaası, Ankara, 1968, s.9-10.

2.6.3. KIYMETLİ MADENLER İŞLEMLERİNİN MUHASEBELEŞTİRİLMESİNDE NAZIM HESAPLARIN KULLANILMASI

Nazım Hesaplar; işletmenin gerçek borç, alacak ve mevcutları arasında yer almayan, fakat işletmenin muhafazası altında olan kıymetlerle, işletmenin şartlı olarak yaptığı bazı işlemlerin izlenmesi için kullanılan hesaptır.³⁴

Diğer bir ifade ile Nazım Hesaplar; bir işletmenin yükümlülüklerini, hak doğurabilecek işlemlerini, kendi zilyetliği altındaki kıymetleri ve muhasebe disiplini altında izlemek istediği bilgileri kaydettiği hesaplardır. Bu hesaplara yapılan kayıtlar hatıra niteliğindedir. Nazım Hesaplara yapılan kayıtlar o anda gerçek bir varlık veya kaynağı temsil etmezler.³⁵

Nazım Hesaplarının konusunu, işletmenin sahip olmadığı bazı değerlerin izlenmesi ile, işletmenin şartlı olarak yaptığı bazı işlemlerin izlenmesi teşkil eder. Bu nedenle, Nazım Hesaplarının işletmenin gerçek aktifleri ve pasifleri ile bir ilgisi yoktur. Nazım Hesaplar hatırlatmak ve istatistiki bilgi sağlamak amacı ile açılır.³⁶

Bu tanımlamalardan sonra, Nazım Hesaplar;

- İşletmenin sağladığı bir kısım haklar ile yüklendiği yükümlülüklerin izlenmesi,
- İşletme dışında bulunan işletme varlıklarının bulunduğu yer açısından izlenmesi,
- Kullanılması bir kısım hukuki sınırlamalara tabi işletme varlıklarının bu özelliğinin belirtilmesi,
- İşletmede muhasebe disiplini altında toplanması istenen bir kısım bilgilerin elde edilmesi, amacıyla kullanıldığından, uygulama yaygınlığı işletmeden işletmeye büyük farklılıklar gösterebilir.³⁷

³⁴ Ataman Ümit; Genel Muhasebe Muhasebede Dönem İçi İşlemleri Türkmen Kitapevi, İstanbul, 1995, s.17.

³⁵ Durmaz M. Hulusi; Tekdüzen Hesap Planına Göre Genel Muhasebe, Mimoza Yayınları, Konya, 1994,s.33.

³⁶ Durmaz M. Hulusi; Tekdüzen Hesap Planına Göre Genel Muhasebe, Mimoza Yayınları, Konya, 1994,s.33.

³⁷ Akdoğan ve Sevilengül; Muhasebe Sistemi Uygulama. Genel Tebliğine Göre Tekdüzen Muhasebe Sistemi Uygulaması İSMMMMO Yayın No: 7

Örnek: Gold Bilanço Döviz ve Kıymetli Maden Tic.A.Ş'i C Kuyumculuk San.Tic.Ltd.Şti'den Birim fiyatı 45,60.-TL/Has 5.000,00 gr. (4.975,00 gr Has) 226.860,00.-TL 995/1000 Has altın almıştır.

Not-1: İlgili muhasebe kaydı aşağıdaki şekildedir.

Not-2: Külçe altınlarda KDV istisnası olduğu için örneğimizde KDV hesaplanmamıştır.

Muhasebe Kaydı

		05.08.2017	
<hr/>			
153-Ticari Mallar Hs.			
01-Külçe Altın Hesabı		226.860,00.-	
	100-Kasa Hs.		
	01-TL Kasa Hs.		226.860,00.-
		(4.975,00 gr*45.60.-TL)	
<hr/>			
		05.08.2017	
<hr/>			
990-Borçlu Nazım Hs.			
01-Külçe Altın Hs.		4.975.-gr	
	991-Alacaklı Nazım Hs.		
	01- Külçe Altın Hs.		4.975.-gr
<hr/>			

Yukarıdaki kayıtlardan da anlaşılacağı üzere işletmenin bilançosunda işletmedeki altın bedeli tutar olarak izlenmekte iken, nazım hesaplarda' da gram olarak izlenmektedir. Böylece işletme değerleme dönemlerinde nazım hesaplarda izlenen altını değerleme gününde değerleyip, bilanço kalemindeki tutar ile karşılaştırdıktan sonra aradaki olumlu veya olumsuz farkı ilgili gelir veya gider hesaplarına alacaktır.

Örnek: Gold Bilanço Döviz ve Kıymetli Maden Tic. A.Ş' Stoklarında 226.860,00.- TL' ye bulunan birim fiyatı 45,60.-TL/Has olan 995/1000 saflıktaki 5.000,00 gr. (4.975,00 gr Has) altının değerleme günündeki birim fiyatı 50,00.-TL/Has olmuştur. Buna göre muhasebe kaydı aşağıdaki şekildedir.

Muhasebe Kaydı

05.08.2017

153-Ticari Mallar Hs.

01-Külçe Altın Hesabı

21.890,00.-

648-Enflasyon Düzeltme Karları Hs.

01-Altın Enf. Düz. Karı

21.890,00.-

(4.975,00gr*50,00) 248.750,00.-TL-226.860,00

Eğer değerleme gününde bu rakam alınan birim fiyatın altına düşerse o zamanda aşağıdaki şekilde muhasebe kaydının yapılması gerekir

Örnek: Gold Bilanço Döviz ve Kıymetli Maden Tic. A.Ş' Stoklarında 226.860,00.- TL' ye bulunan birim fiyatı 45,60.-TL/Has olan 995/1000 saflıktaki 5.000,00 gr. (4.975,00 gr Has) altının değerleme günündeki birim fiyatı 40,00.-TL/Has olmuştur. Buna göre muhasebe kaydı aşağıdaki şekildedir.

Muhasebe Kaydı

05.08.2017

658-Enflasyon Düzeltme Zararları Hs.

01-Altın Enf. Düz. Zararı

27.860,00.-

153-Ticari Mallar Hs.

01-Külçe Altın Hesabı

27.860,00.-

(4.975,00gr*40,00) 199.000,00.-TL-226.860,00

şeklinde muhasebe kaydının yapılması gerekir. 648 ve 658 hesaplar Geçici Vergi ve Yıllık Gelir veya Kurumlar Vergisi dönemlerinde 648 Enflasyon Düzeltme Karları Hs. ve 658 Enflasyon Düzeltme Zararları Hs. 690 Dönem Karı veya Zararı ve Zarar hesabına devredilerek kapatılır.

Bu işlem imalat işiyle uğraşan firmalar içinde aynıdır. Buradaki tek fark al-sat yapan firmalar 153 Ticari Mallar hesabını değerlerken imalatçı firmalarda 150 İlk Madde Malzeme hesabını değerlerler.

Bilanço kalemlerinde bu işlemler yapılırken nazım hesaplarda herhangi bir işlem yapılmaz zira nazım hesaplar da kayıtlar bilgi için (adet, miktar, kg, gr v.b.) takip edildiğinden bilanço kalemleri ile yalnızca işlemlerin doğruluğu yönünden karşılaştırılırlar. İşletme yeni bir alım yaptığında aynı muhasebe kayıtları tekrarlanacaktır.

Örnek: Gold Bilanço Döviz ve Kıymetli Maden Tic. A.Ş' i C Kuyumculuk San. Tic. Ltd. Şti' den Birim fiyatı 60,00.-TL/Has 1.000,00 gr. (995,00 gr Has) 59.700,00.-TL 995/1000 Has altın almıştır.

Not-1: İlgili muhasebe kaydı aşağıdaki şekildedir.

Not-2: Külçe altınlarda KDV istisnası olduğu için örneğimizde KDV hesaplanmamıştır.

Muhasebe Kaydı

05.08.2017

153-Ticari Mallar Hs.

01-Külçe Altın Hesabı

59.700,00.-

100-Kasa Hs.

01-TL Kasa Hs.

59.700,00.-

(1.000,00 gr*995/100 =995,00 gr*60.00-TL)

05.08.2017

990-Borçlu Nazım Hs.

01-Külçe Altın Hs.

995.-gr

991-Alacaklı Nazım Hs.

01- Külçe Altın Hs.

995.-gr

Alınan diğer Kıymetli Madenlerde Gümüş, Platin, Paladyum v.b aynı şekilde muhasebeleştirilir. Kıymetli Madenlerin satışlarında ise ; Nazım hesaplarda Gram olarak takip edilen stok hesapları , al-sat yapan firmalarda satışı izleyen veya satılan ticari malın maliyetinden sonra, imalatçı firmalar da ise üretime gönderildiğinde gram olarak nazım hesaplarda satışın tutarı kadar kıymetli madenlerin de gram olarak çıkışının yapılması gerekir.

Örnek: Gold Bilanço Döviz ve Kıymetli Maden Tic. A.Ş' Stoklarında 226.860,00.- TL' ye bulunan birim fiyatı 45,60.-TL/Has olan 995/1000 saflıktaki 5.000,00 gr. (4.975,00 gr Has) altını birim fiyatı 70,00.-TL/Has satmıştır. Buna göre muhasebe kaydı aşağıdaki şekildedir.

Not-1: Külçe altınlarda KDV istisnası olduğu için örneğimizde KDV hesaplanmamıştır.

Muhasebe Kaydı

05.08.2017

120-Alıcılar

01-Altın Alıcılar

348.250,00.-

600-Yurtiçi Satışlar

01-Altın Satış Gelirleri

348.250,00.-

(70,00.-TL/Has *4.975,00.-Gr/Has altın Satışı

Satılan Altının Stoktan Çıkışı

05.08.2017

621-Sat.Tic.Mallar Maliyeti
01-Külçe Altın Maliyeti 226.860,00.-

153-Ticari Mallar Hs.
01-Külçe Altın Hesabı 226.860,00.-

(4.975,00 gr*45.60.-TL)

Satılan Altının Gram olarak Stoktan Çıkışı

05.08.2017

991-Alacaklı Nazım Hs.
01- Külçe Altın Hs. 4.975,00.-gr

990-Borçlu Nazım Hs.
01-Külçe Altın Hs. 4.975,00.-gr

Bu işlemlerin muhasebesel şekli diğer Kıymetli Madenlerde de aynı şekildedir. Ayrıca istenilirse satışı yapılan kıymetli madenlerinde müşteri bazında nazım hesaplarda açılacak hesaplarda takibi gram olarak takip edilebilir. Bu şekilde yapılacak takiplerde müşteri altınını sattığında, işletmenin müşterinin altın kasasında ne kadar altın aldığı bilanço kalemlerinde TL olarak gözükrken, Nazım hesaplarda da Gram olarak gözükecektir. Arada oluşacak küçük farklarda, satışların yapıldığı dönem veya aylık yapılacak olan değerlemelerle Gelir Tablosundaki Değerleme ile ilgili 648 veya 658 hesaba aktarılacaktır.

2.7 KIYMETLİ MADENLERİN VARLIK ve YÜKÜMLÜLÜK DURUMLARI

Varlık, geçmiş olaylar sonucunda işletme tarafından kontrol edilen ve işletmeye gelecekte ekonomik yarar sağlaması beklenen bir değeri ifade eder. Para veya nakit; diğer bir teşebbüsten nakit veya diğer bir finansal varlık iktisabına ilişkin sözleşme hakkı; diğer bir teşebbüsle potansiyel olarak elverişli şartlarda finansal enstrümanların değiştirilmesine ilişkin sözleşme hakkı ve diğer bir teşebbüsün sermayesini temsil eden enstrümanlar işletmenin varlıklarını oluşturur.³⁸

Yükümlülük, geçmiş olaylardan doğan ve ödemesi işletme için ekonomik yarar sağlayan değerlerin işletmeden çıkışını gerektiren halihazırdaki bir işletme borcunu ifade eder. Diğer bir teşebbüse para veya nakit ve/veya diğer bir finansal varlık teslim edilmesine ve diğer bir teşebbüsle potansiyel olarak elverişsiz şartlarda finansal enstrümanların değiştirilmesine dair herhangi bir sözleşme işletmenin yükümlülüğünü diğer bir deyişle borçlarını ifade eder.³⁹

Müşteriler kıymetli maden varlıklarına ait alım-satım emirlerini yazılı, sözlü, telefon veya diğer iletişim araçlarıyla Borsa üyelerine ya da elektronik ortamda Borsa üyeleri üzerinden doğrudan Borsaya iletebilirler. Üyeler kendilerine ulaşan emirleri Borsa tarafından kendilerine sağlanması halinde işlem terminallerinden ya da elektronik ara yüzler vasıtasıyla iletirler. Emri veren müşteri, emrin Borsaya intikal ettirilmesinden önce emri değiştirebilir veya iptal ettirebilir.

2.7.1 EMİR TÜRLERİ

Kıymetli madenlerin piyasada işlem görebilmesi için verilen emir türlerini 3 bölümde değerlendirmek gerekmektedir. Bunlar, standart kıymetli madenler, standart dışı kıymetli madenler ve cevherden üretim kıymetli madenler olarak belirlenmiştir.

³⁸ Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Teftiş Kurulu Başkanlığı. (2015). Açıklamalı Merkez Bankası Muhasebe Uygulamaları. Ankara.

³⁹ Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Teftiş Kurulu Başkanlığı. (2015). Açıklamalı Merkez Bankası Muhasebe Uygulamaları. Ankara.

2.7.1.1 Standart Kıymetli Madenler

- **Normal Emir;** T.C Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı tarafından 18.11.2006 tarih ve 26350 sayı ile Resmi Gazete’de yayımlanan Kıymetli Maden Standartları ve Rafinerileri Hakkında Tebliğ’de belirtilen standart kıymetli madenler için verilen emir türüdür.
- **Resmi Müzayede;** Mahkemelerin, İcra Dairelerinin ve diğer resmi dairelerin Borsada yapılmasını istediği kıymetli maden satım işlemlerini kapsayan bir emir türüdür. Bu tip işlemlerde Borsa Kıymetli Madenler ve Kıymetli Taşlar Piyasası Bölümü tarafından belirlenecek bir sıra ile aracı kuruluşlar müzayedeleri gerçekleştirirler. Borsa Kıymetli Madenler ve Kıymetli Taşlar Piyasası Bölümü gerektiğinde re’sen satışa çıkarma işlemi de yapabilir. Bu durumda kurtaj ücretini Borsa alır.
- **Fiksing Emir;** Standart altın işlemlerinde Londra sabah fiksing fiyatları üzerinden gerçekleşecek işlemler için verilen, sadece T+0 valörü ve ABD Doları fiyat tipi için geçerli olan, fiyat hanesine +/- bir ABD Doları ya da açıklanacak fiksing fiyatından işlem yapmak için ‘0’ değerinin girilmesi ile Londra sabah fiksing fiyatı Borsa sistemine girilene kadar verilebilen, netleştirme işlemlerine dahil edilmeyen bir emir türüdür.⁴⁰

2.7.1.2 Standart Dışı Kıymetli Madenler

- **Standart Dışı Emir;** T.C Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı tarafından 18.11.2006 tarih ve 26350 sayı ile Resmi Gazete’de yayımlanan Kıymetli Maden Standartları ve Rafinerileri Hakkında Tebliğ’de belirtilen standart kıymetli madenler için verilen emir türüdür.
- **Resmi Müzayede;** Mahkemelerin, İcra Dairelerinin ve diğer resmi dairelerin Kıymetli Madenler Piyasasında yapılmasını istediği kıymetli maden satım işlemlerini kapsayan bir emir türüdür. Bu tip işlemlerde Borsa Kıymetli Madenler ve Taşlar Piyasası Bölümü tarafından belirlenecek bir sıra ile aracı kuruluşlar müzayedeleri gerçekleştirirler. Borsa Kıymetli Madenler ve Taşlar Piyasası

⁴⁰ <http://www.borsaistanbul.com/urunler-ve-piyasalar/piyasalar/kiymetli-madenler-ve-kiymetli-taslar-piyasasi/kiymetli-madenler-piyasasi> Erişim: 01.04.2017

Bölümü gerektiğinde re'sen satışa çıkarma işlemi de yapabilir. Bu durumda kurtaj ücretini Borsa alır.⁴¹

2.7.1.3 Cevherden Üretim Kıymetli Madenler

- **Cevher Emir;** Cevherden üretilen külçe, bar, dore bar, granül, toz veya hurda şeklindeki kıymetli madenlerin Borsa Kıymetli Madenler Piyasasında alım satımı için verilen emir türüdür.

Resmi Müzayede; Mahkemelerin, İcra Dairelerinin ve diğer resmi dairelerin Kıymetli Madenler Piyasasında yapılmasını istediği kıymetli maden satım işlemlerini kapsayan bir emir türüdür. Bu tip işlemlerde Borsa Kıymetli Madenler ve Kıymetli Taşlar Piyasası Bölümü tarafından belirlenecek bir sıra ile aracı kuruluşlar müzayedeleri gerçekleştirirler. Borsa Kıymetli Madenler ve Kıymetli Taşlar Piyasası Bölümü gerektiğinde re'sen satışa çıkarma işlemi de yapabilir. Bu durumda kurtaj ücretini Borsa alır.⁴²

2.7.2 EMİR BÜYÜKLÜĞÜ

Kıymetli madenlerin piyasada işlem görebilmesi için verilen emirin büyüklüğünü yine 3 bölümde değerlendirmek gerekmektedir. Bunlar, standart kıymetli madenler, standart dışı kıymetli madenler ve cevherden üretim kıymetli madenler olarak belirlenmiştir.

- Standart Kıymetli Madenler; Standart kıymetli maden emirlerinde minimum emir miktarı 100 gr olup bu miktarın üzerindeki emirler, 100 gr'ın katları şeklinde artar. Her bir külçe/granül ambalaj emri aynı külçe/granül ambalaj tipiyle eşleşir ve takası külçe/granül ambalaj bazında yapılır.
- Standart Dışı Kıymetli Madenler; Piyasada ayar raporunda belirtilen miktar ve ayar üzerinden işlemler gerçekleştirilir
- Cevherden Üretim Kıymetli Madenler; Ayar raporunda belirtilen miktar ve ayar üzerinden işlemler gerçekleştirilir.

⁴¹ <http://www.borsaistanbul.com/urunler-ve-piyasalar/piyasalar/kiymetli-madenler-ve-kiymetli-taslar-piyasasi/kiymetli-madenler-piyasasi> Erişim: 01.04.2017

⁴² <http://www.borsaistanbul.com/urunler-ve-piyasalar/piyasalar/kiymetli-madenler-ve-kiymetli-taslar-piyasasi/kiymetli-madenler-piyasasi> Erişim: 01.04.2017

2.7.3. İŞLEM KOMİSYONU

Kıymetli madenlerin piyasada işlem görebilmesi için verilen işlem komisyonu 3 bölümde değerlendirmek gerekmektedir. Bunlar, standart kıymetli madenler, standart dışı kıymetli madenler ve cevherden üretim kıymetli madenler olarak belirlenmiştir.

➤ Standart Kıymetli Madenler

Standart altın işlemlerinde alıcıdan ve satıcıdan buldukları yıllık işlem miktar aralığına göre komisyon alınmaktadır. 100 kg'a kadar (100 kg dahil) 0.00015, (on binde bir buçuk), 100-1000 kg arası (1000 kg dahil) 0.000125 (on binde bir virgül yirmi beş), 1000 kg üzeri için 0.0001 (on binde bir) olmak üzere toplam tahsil edilen işlem komisyonları, standart gümüş, paladyum ve platin işlemlerinde ise sabit olarak 0.00015 (on binde bir buçuk) oranında tahsil edilir. Bir üyenin kendinden kendine işlem yapması durumunda ise komisyon miktarı altın için bulunduğu kademeli komisyon oranının dört katıdır. Gümüş, paladyum, ve platin işlemlerinde ise kademeli komisyon oranı uygulanmaksızın iki katı oranında işlem komisyonu tahsil edilir.

➤ Standart Dışı Kıymetli Madenler

Standart dışı kıymetli maden işlemlerinde alıcı ve satıcıdan alınmak üzere 0.00005 (on binde yarım) işlem komisyonu tahsil edilir. Bir üyenin kendinden kendine işlem yapması durumunda ise işlem komisyon oranı değişmez.

➤ Cevherden Üretim Kıymetli Madenler

Cevherden üretim kıymetli maden işlemlerinde alıcı ve satıcıdan alınmak üzere 0.00015 (on binde bir buçuk) işlem komisyonu tahsil edilir. Kıymetli madenin aynı üye tarafından alınıp, satılması durumunda işlem komisyonunun dört katı oranında işlem komisyonu tahsil edilir. Ayrıca Komisyon oranları üzerinden %5 oranında BSMV tahsil edilmektedir.

➤ Çekme ve Saklama Komisyonları

Kıymetli madenin Borsa kasasından teslim alınması halinde altın çekme komisyonu, 0.0002 (on binde iki) oranında, gümüş, platin, paladyum ve cevherden üretim kıymetli maden çekme komisyonu ise 0.0003 (on binde üç) oranında tahsil edilir. Standart dışı kıymetli madenlerin Borsa kasasından çekilmesi halinde ise 0.0075 (on binde 0,75) tahsil edilir. Ayrıca saklama kasasında hareketsiz duran kıymetli madenlerin, saklama kasasına

teslim edilmesinden itibaren, ilk 15 gün için saklama komisyonu alınmayarak, 15 günden fazla duran kıymetli madenler için aylık 0.0001 (on binde bir) saklama komisyonu tahsil edilir. Ayrıca komisyon oranları üzerinden % 5 oranında BSMV tahsil edilmektedir.⁴³

➤ Kg / Ons Dönüşüm Katsayısı İşlemi

Kilogram ile Ons ağırlık birimleri arasındaki dönüşümlerde 1 kilogram=32,1507465 ons olarak alınır.

2.7.4. TAKAS VE TEMİNAT

Takas işlemleri, Kıymetli Madenler ve Kıymetli Taşlar Piyasası Bölümü ile İstanbul Takas ve Saklama Bankası (Takas bank) ve onun anlaşmalı olduğu muhabir banka aracılığıyla yürütülür; Kıymetli maden ve nakit alacakları, taraflar fiziki olarak karşılaştırılmadan yerine getirilir. Kıymetli Madenler Piyasasında gerçekleştirilen takas işlemlerinde, kıymetli maden alım işlemi yapan üye, kıymetli maden karşılığı olan tutarı, takas işlemlerini yapan bankadaki takas hesabına yatırarak üye yetkilileri tarafından imzalanmış bir kıymetli maden çekme yazısı ile kıymetli madeni yetkilendirdiği takas yetkilisi aracılığı ile teslim alır.

Kıymetli maden satış işlemi yapan taraf ise teslim etmekle yükümlü olduğu kıymetli maden miktarını yetkilendirdiği takas yetkilisi aracılığıyla Borsa kasasına teslim eder. Takasbank'ın anlaşmalı olduğu muhabir banka hesabına yatırılan kıymetli maden tutarının parasal alacaklı olan üyenin hesabına virman edilmesi ve Borsa kasasına teslim edilen kıymetli maden miktarının kıymetli maden alacaklı üyenin hesabına virman edilmesiyle takas işlemleri tamamlanmış olur.

Teminat ise; üyelerin Kıymetli Madenler Piyasasında işlem yapmak için iki tür teminat tesis etmeleri zorunludur. Üyelerin işlemleri dolayısıyla diğer üyelere ve Borsaya karşı yükümlülüklerini yerine getirmemeleri riskine karşı yatırmak zorunda oldukları teminatlardır. Bu teminatın yatırılmaması durumunda Kıymetli Madenler Piyasasında işlem yapmak mümkün değildir.

Kıymetli Madenler Piyasası üyeleri tarafından üyelik teminatı olarak;

- 10.000 ABD Doları veya bu tutar karşılığı banka teminat mektubu,
- 10.000 ABD Doları eşiti Türk Lirası veya Euro verebilir.

⁴³ <http://www.borsaistanbul.com/urunler-ve-piyasalar/piyasalar/kiymetli-madenler-ve-kiymetli-taslar-piyasasi/elmas-ve-kiymetli-tas-piyasasi> Erişim: 01.04.2017

- Devlet borçlanma senetleri de üyelik teminatı olarak kabul edilir.
- T.C Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı tarafından kurulan varlık kiralama şirketleri ile T.C Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı tarafından görevlendirilen kamu sermayeli kurumlarca kurulan varlık kiralama şirketleri tarafından ihraç edilen kira sertifikaları ABD Doları dışında kalan Türk Lirası veya Euro üyelik teminatlarında günlük olarak meydana gelebilecek değer düşüklükleri sonucu eksik kalan teminatlar tamamlanır.

Üyelerin işlem yapabilmeleri için gerekli olan teminattır. İşlem teminatı, üyenin ilgili gündeki işlem limitini belirler. Bir üyenin yapabileceği işlem miktarı, T+0 valörlü işlemler için işlem teminatının 25 katı; T+1'den T+5'e kadar olan valörler için 20 katı; T+6'dan T+9'a kadar olan valörlü işlemler için 12 kat, T+10'dan T+90'a kadar olan valörlü işlemler için ise 10 kattır. Borsa, üyenin gerek portföyüne gerekse müşterileri adına yapacağı işlemler için üyenin yatırdığı teminatlar üzerinden üyeye işlem yetkisi tanımlar. Müşterilerin işlem yetkileri, işlem yaptıkları üye tarafından belirlenir ve üye toplam yetkisinden kullanır.

Borsa üyeleri tarafından tesis edilen teminatlar, Takasbank'a, Takasbank'ın anlaşmalı olduğu bankaya veya Kıymetli Madenler ve Kıymetli Taşlar Piyasası Bölümüne teslim edilen aşağıdaki değerlerden oluşur;

- Türk Lirası,
- ABD Doları,
- Euro,
- Türk Lirası ve ABD Doları şeklindeki banka teminat mektupları
- Her türlü Devlet Tahvili ve Hazine Bonoları,
- T.C Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı tarafından kurulan varlık kiralama şirketleri ile T.C Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı tarafından görevlendirilen kamu sermayeli kurumlarca kurulan varlık kiralama şirketleri tarafından ihraç edilen kira sertifikaları,
- Borsa Takas Merkezi'ne teslim edilen ve Borsa üyesi hesabında bulunan kıymetli madenler.

Netleştirme teminatı; üyelerin sahip oldukları yetki ile ihtiyaç duydukları miktarda işlem yapabilmelerine olanak sağlama üzere, aynı kıymetli madenlerde takas tarihi aynı olan farklı valörlerdeki alım ve satım işlemlerinin birbirleriyle netleştirilmesi sonrasında

teminatların serbest bırakılmasına yönelik uygulama aşağıdaki esaslar dahilinde yapılabilir:

- Sadece netleştirme teminatı yatıran, netleştirme imkanından faydalanmak isteyen üyeler için geçerli olacaktır.
- Netleştirme teminatı tüm valörlerde geçerlidir.
- Üyenin takas tarihi aynı olan farklı valörlerde aynı kıymetli maden için yapmış olduğu alım ve satım işlemlerinin, işlem yapıldığı anda Türk Lirası ve Euro cinsinden olan işlemin Borsa sistemindeki geçerli kur üzerinden ABD Doları'na dönüştürülmesinden hareketle kar zarar hesabı yapılacaktır.
- Kar zarar hesabı yapılırken netleştirme işlemi gerçekleştiği anda kümülatif toplam işlem hacmi, miktara bölünerek bulunan ağırlıklı ortalama fiyat kullanılacaktır.
- Zarar, üye tarafından yatırılan netleştirme teminatı düzeyini aşmadığı sürece, ikinci maddedeki şartları taşıyan alım satım işlemlerinin netleştirilmesi yapılarak aynı miktarda yetki serbest bırakılacak ve işlemlere devam edilebilecektir.
- Zararın "Netleştirme Teminatı" düzeyine erişmesi halinde netleştirme işlemleri durdurulacaktır.
- Üyenin-varsa-işlem teminatı karşılığı işlemlerine, mevcut yetkisi çerçevesinde devam etmesi mümkün olacaktır.
- Üye tarafından yükümlülüklerin yerine getirilmesinin ardından netleştirme işlemlerine devam edilebilecektir.
- Minimum 10.000 ABD Doları tutarındaki "Netleştirme Teminatı'nın nakit olarak Takas bank nezdindeki Borsa İstanbul A.Ş işlem teminatı hesabı altındaki "Netleştirme Teminatı Hesabı"na yatırılması veya banka teminat mektubu olarak tesis halinde Borsanın ilgili bölümüne teslim edilmesi gerekmektedir.⁴⁴

⁴⁴ <http://www.borsaistanbul.com/urunler-ve-piyasalar/piyasalar/kiymetli-madenler-ve-kiymetli-taslar-piyasasi/elmas-ve-kiymetli-tas-piyasasi> Erişim: 01.04.2017

2.8 KIYMETLİ MADENLERİ (ALTIN, GÜMÜŞ, PLATİN, PALADYUM) DEĞERLEME ve MUHASEBELEŞTİRME KURALLARI

213 Sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 258 ve mükerrer 298'inci maddelerinde değerlendirme hükümlerine yer verilmiş olup, değerlendirme; vergi matrahlarının hesaplanmasıyla ilgili olarak iktisadi kıymetlerin vergi kanunlarında gösterilen gün ve zamanlarda haiz oldukları kıymetler esas alınarak her biri tek başına, teamülen, aynı cinsten sayılanların toplu olarak takdir ve tespit edilmesi olarak tanımlanmıştır. V.U.K 261'inci ve takip eden maddelerinde ise iktisadi kıymetlerin değerlendirme ölçüleri aşağıdaki şekilde sıralanmış ve tanımlanmıştır.

- **Maliyet Bedeli:** İktisadi bir kıymetin iktisap edilmesi veyahut değerinin artırılması amacıyla yapılan ödemelerle bunlara müteferri bilumum giderlerin toplamını ifade eder.
- **Borsa Rayici:** Gerek menkul kıymetler ve kambiyo borsasına, gerekse ticaret borsalarına kayıtlı olan iktisadi kıymetlerin değerlemeden evvelki son muamele gününde borsadaki muamelelerin ortalama değerlerini ifade eder. Normal temvüçler dışında fiyatlarda bariz kararsızlıklar görülen hallerde, son muamele gününün yerine değerlemeye takaddüm eden 30 gün içindeki ortalama rayici esas olarak aldirmaya Maliye Bakanlığı yetkilidir.
- **Tasarruf Değeri:** Bir iktisadi kıymetin değerlendirme gününde sahibi için arz ettiği gerçek değeridir.
- **Mukayyet Değer:** Bir iktisadi kıymetin muhasebe kayıtlarında gösterilen hesap değeridir.
- **İtibari Değer:** Bir iktisadi kıymetin her nevi senetlerle esham ve tahvillerin üzerinde yazılı olan değerlerdir.
- **Vergi Değeri:** Bina ve arazinin emlak vergisi Kanunu'nun 29'uncu maddesine göre tespit edilen değeridir.
- **Rayiç Bedel:** Bir iktisadi kıymetin değerlendirme günündeki normal alım satım değeridir.

- Emsal Bedel: Gerçek bedeli olmayan veya bilinmeyen veyahut doğru olarak tespit edilemeyen bir malın, değerlendirme gününde satılması halinde emsaline nazaran haiz olacağı değerdir.
- V.U.K 279'uncu Maddesindeki Menkul Kıymetlerin Değerlemesine İlişkin olarak,

Hisse senetleri ile fon portföyünün en az %51'i Türkiye'de kurulmuş bulunan şirketlerin hisse senetlerinden oluşan yatırım fonu katılma belgeleri alış bedeliyle, bunlar dışında kalan her türlü menkul kıymet borsa rayici ile değerlendirilir. Borsa rayici yoksa veya borsa rayicinin muvazaalı bir şekilde oluştuğu anlaşılırsa değerlemeye esas bedel, menkul kıymetin alış bedeline vadesinde elde edilecek gelirin (kur farkları dahil) iktisap tarihinden değerlendirme gününe kadar geçen süreye isabet eden kısmının eklenmesi suretiyle hesaplanır. Ancak, borsa rayici bulunmayan, getirisi ihraç edenin kar ve zararına bağlı olarak doğan ve değerlendirme günü itibariyle hesaplanması mümkün olmayan menkul kıymetlerin alış bedeli ile değerlendirileceği hüküm altına alınmıştır.

- V.U.K 289'uncu Maddesinde Değerlemeye İlişkin özel haller belirlenmiştir. Buna göre, yazılı olmayan veyahut yazılı olup da kendi ölçüleriyle değerlendirilmesine imkân bulunmayan iktisadi kıymetlerden bina ve arazi vergi değerleriyle, diğerleri, varsa borsa rayici, yoksa mukayyet değerleri, o da yoksa emsal bedeliyle değerlendirilir. İşletmeler geçici vergi dönemlerinde ve hesap dönemi sonlarında işletmelerinde bulundurdukları iktisadi kıymetleri Vergi Usul Kanunu'nun değerlendirme hükümleri uyarınca da değerlendirilerek vergi matrahının tespit edilmesinde kullanılmaktadırlar.

Faaliyetleri altın alım satımı olmayan işletmelerin dönem sonu bilançosunda sattığı emtia karşılığı müşterilerinden aldığı altınlar, yatırım amaçlı alışları veya bankalarda altın hesapları bulunabilmektedir. Söz konusu iktisadi kıymetler yatırım amaçlı olduklarından değerlemeye tabi tutulmaları gerekmektedir.

Kıymetli maden alım satımı (Altın, Platin, Gümüş, Paladyum) ticareti yapan işletmeler için altın emtia olarak değerlendirilirken; altın ticareti ile uğraşmayan işletmeler için emtia değil bir yatırım aracı olarak kabul edilmektedir. Faaliyetleri Kıymetli Maden Altın, Gümüş, Platin, Paladyum ticareti olan mükelleflerin stoklarını maliyet bedeli ile değerlemeleri, alınan Kıymetli Madenlerin (Altın, Gümüş, Platin, Paladyum) işletme için emtia niteliğinde olması sebebiyle geçici vergi dönemi sonları itibariyle stokta bulunan fiziki altın mevcudunun maliyet bedeli ile değerlendirilmesi ve satılmadığı sürece gelir veya

gider hesaplarını etkilemeyeceği, söz konusu mükelleflerin V.U.K 298'inci maddesinin 9 numaralı bendine göre enflasyon düzeltmesine tabi oldukları için dönem sonlarında mevcut emtialarını alım satım amacıyla aktiflerinde bulundurdukları sürece 5228 sayılı Kanunla eklenen (9) numaralı bent ile de, ‘‘ Münhasıran sürekli olarak işlenmiş altın, gümüş, platin, paladyum alım satım ve imali işğal eden mükellefler bu fıkranın (1) numaralı bendinde yer alan şartlara bakılmaksızın kıymetli maden altın, gümüş, platin, paladyum enflasyon düzeltmesine tabi tutmaları gerekmektedir.

Kuyumculuk faaliyeti ile işğal eden işletmeler külçe altın alım satımı yaparlarsa Vergi Usul Kanununa göre alım ve satımları belgeleyip faaliyetleri ve kazançları beyan edilen bu ticari işlemler vergisel açıdan bir sorun oluşturmayabilir ancak ilgili kanun ile külçe altın ticaretini sadece yetkili müesseseler yapabilmektedir.

22 Eylül 2006 Tarihli 26297 sayılı Resmî Gazete ile Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 sayılı karara ilişkin tebliğ yürürlüğe girmiş olup bu Tebliğin amacı, Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 sayılı Kararda tanımlanan yetkili müesseselerin kuruluş, Şube açma, faaliyet, yükümlülük ve denetimlerine dair usul ve esasları düzenlemektir. Yetkili Müesseseler ise Bakanlıkça tespit edilen usul ve esaslar çerçevesinde dövize ilişkin işlemler yapmasına izin verilen ve kıymetli maden, taş ve eşyalara ilişkin işlemler de yapabilen anonim Şirketlerdir.

Yetkili müesseseler Türk Parası Kıymetini Koruma ve ilgili diğer mevzuat hükümleri çerçevesinde Faaliyet Konularından ç maddesi ise; ‘‘Kıymetli Madenler Borsasına üye olmak kaydıyla, ilgili yönetmelik ve mevzuat hükümleri çerçevesinde işlenmemiş kıymetli madenler ile barlar veya külçeler halindeki işlenmiş kıymetli madenlerin ithalini, ihracını ve söz konusu Borsada sürdürülmekte olan kıymetli madenlere ilişkin işlemleri yapmaktır’’ belirtilen faaliyetlerde bulunabilirler.⁴⁵

⁴⁵ <http://www.borsaistanbul.com/urunler-ve-piyasalar/piyasalar/kiymetli-madenler-ve-kiymetli-taslar-piyasasi/elmas-ve-kiymetli-tas-piyasasi> Erişim: 01.04.2017

BÖLÜM 3. KIYMETLİ MADENLER ve KIYMETLİ TAŞLARIN FİNANSAL TABLOLARDAKİ DURUMU ve ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Kıymetli madenler ve kıymetli taşların finansal tablolarda gösterimi ve finansal tabloların hazırlanmasında bazı zorluklarla karşılaşmaktadır. Bu karşılaşılan durumların mevzuata uygun şekilde çözülebilmesi ile ilgili değerlendirmeler ayrıntılı olarak sunulacaktır.

3.1. KIYMETLİ MADENLERİN BELGELENDİRİLMESİ

Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 sayılı Karara İlişkin 2006-32/32 No.lu Tebliği ile yetkili müesseselere; Kıymetli Madenler Borsasına üye olmak kaydıyla, ilgili yönetmelik ve mevzuat hükümleri çerçevesinde işlenmemiş kıymetli madenler ile barlar veya külçeler halindeki işlenmiş kıymetli madenlerin ithalini, ihracını ve söz konusu Borsada sürdürülmekte olan kıymetli madenlere ilişkin işlemleri yapma ve Darphane ve Damga Matbaası Genel Müdürlüğü tarafından üretilen basılı altınlar (milli ziynet, meskük vb.) ile bir kilogramdan küçük külçe Şeklindeki standart altınların alım satımını yapma yetkisi verilmiştir.⁴⁶

Kıymetli madenlerde KDV vergi uygulaması kuralları 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 17/4-g maddesine göre; "Külçe altın ve külçe gümüş teslimleri, platin, paladyum ile kıymetli taşların (elmas, pırlanta, yakut, zümrüt, topaz, safir, zebircet, inci) 06.12.2012 tarihli ve 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanununa göre Türkiye'de kurulu borsalarda işlem görmek üzere ithali borsaya teslimi ve borsa üyeleri arasında el değiştirmesi, döviz, para, damga pulu, değerli kağıtlar, hisse senedi, tahvil, varlık kiralama şirketleri tarafından ihraç edilen kira sertifikaları, Türkiye'de kurulu

⁴⁶ Baş, R. "Kuyumcu Sektörü Muhasebe İşlemleri", Antalya.2010, s.43.

borsalarda işlem gören sermaye piyasası araçları ile metal, plastik, lastik, kauçuk, kağıt, cam hurda ve atıkların teslimi....” hükmüne amirdir.⁴⁷

Ayrıca Vergi Usul Kanununun Mükerrer 257’inci maddesinin verdiği yetkiye istinaden 379 Sıra No.lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliğinde, Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 sayılı Karara İlişkin 2006-32/32 No.lu Tebliğ ile kendilerine kıymetli maden alım satım yapma yetkisi verilen yetkili müesseselere, 01.03.2008 tarihinden geçerli olmak üzere, kıymetli maden alımında “Kıymetli Maden Alım Belgesi , satımında da ”Kıymetli Maden Satım Belgesi “ düzenleme zorunluluğu getirilmiş ve bu belgelerin Vergi Usul Kanunu uyarınca düzenlenmesi gereken belgeler kapsamına alınması uygun görülmüştür.⁴⁸

385 Sıra No.lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği ile de, mükelleflerin faaliyetlerini aksatmadan yürütmelerini sağlamak ve uygulamayı kolaylaştırmak amacıyla 01.09.2008 tarihinden itibaren isteyen mükellefler tarafından döviz ve kıymetli maden alımında “**Döviz ve Kıymetli Maden Alım Belgesi**”, satımında da “**Döviz ve Kıymetli Maden Satım Belgesi**” adı altında tek belge olarak düzenlenmesi imkanı getirilmiş, mükelleflerin faaliyetleri ile ilgili olarak 01.09.2008 tarihinden itibaren “**Döviz ve Kıymetli Maden Alım / Satım Belgesi**” düzenlemelerinin yanı sıra, bundan böyle Döviz Alım / Satım Belgesi ve Kıymetli Maden Alım / Satım Belgesini ayrı ayrı da düzenleyebileceklerdir.⁴⁹

3.2 ALTIN, GÜMÜŞ, PLATİN, PALADYUM ve DİĞERLERİNİN UHASEBELEŞTİRİLMESİ

Darphane ve Damga Matbaası Genel Müdürlüğü Cumhuriyet Altınlarının tek yasal üreticisidir. Değişik boyut ve ağırlıklarda olup 22 ayar altındır. Cumhuriyet Altını; devlet güvencesi altında sadece Darphane ve Damga Matbaası Genel Müdürlüğü tarafından basılabilen ve değişik boyut ve ağırlıkları olan 22 ayar altın paradır. Meskûk ve ziynet

⁴⁷ Vural, M.Göknül (2003). “Altın Piyasası ve Altın Fiyatlarını Etkileyen Faktörler”, TCMB Uzmanlık Yeterlilik Tezi, Ankara, s.23

⁴⁸ Aymaz, Özcan. Türkiye’de Altın ve Gümüş madenlerinin Cevher Zenginleştirme Yönünden İncelenmesi, T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi Maden Mühendisliği Bölümü, İzmir, Ocak:2012, s.129-130.

⁴⁹ Erdem ve Didem. Dünyada ve Türkiye’de Altın Ticareti, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi BSE, İstanbul, 2013, s.75.

olmak üzere iki türü bulunmaktadır. Meskûk altına halk arasında Ata Altını da denilmektedir. Gerek Meskûk altının ve gerekse ziynet altınının ağırlığa göre

- 500'lük 35.080 gr,
- 250'lik 17.540 gr,
- Tam 7.016 gr,
- Yarım 3.580 gr ve
- Çeyrek 1.754 gr olmak üzere beş türü bulunmaktadır.

Tablo 6. Kıymetli Madenlerin Sınıflandırılması (Ayara Göre)

Grubu	Cinsi	Normal (gr.)	Min. (gr.)	Max. (gr)
Ziynet (22 ayar)	25	1,754	1,747	1,761
	50	3,508	3,494	3,522
	100	7,016	6,9 88	7,044
	250	17,54	17,47	17,61
	500	35,08	34,94	35,22
Meskuk (22 ayar)	25	1,804	1,8	1,808
	50	3,608	3,601	3,615
	100	7,216	7,202	7,23
	250	18,041	18,004	18,076
	500	36,08	36,008	36,152

Kaynak: <http://www.borsaistanbul.com/urunler-ve-piyasalar/piyasalar/kiymetli-madenler-ve-kiymetli-taslar-piyasasi/kiymetli-madenler-piyasasi> Erişim: 01.04.2017

Cumhuriyet Altını Alış/Satış Faturası Açıklamaları ve Muhasebe Kaydının yapılabilmesi için şu standartları açıklamak gerekmektedir.

- Cumhuriyet altınları Darphane ve Damga Matbaası Genel Müdürlüğü tarafından basılmaktadır.
- Cumhuriyet altınları 22 ayar (916 milyem) olarak üretilmektedir.
- Çeyrek (25°'lik), yarım (50°'lik), tam (100°'lük), 250°'lik, 500°'lük olarak üretilmektedir.
- Genellikle tasarruf amaçlı ve hediyelik altın olarak alım satımı yapılan cumhuriyet altınları sıklıkla el değiştirmekte ve ikinci el denilen kullanılmış cumhuriyet altınları da kuyumcularda alınıp satılmaktadır.
- Cumhuriyet altınlarının alım satımının sıklıkla tercih edilmesinin en önemli sebebi, işçilik fiyatının çok yüksek oranda olmaması ve diğer altın takıların (yüzük, küpe, kolye gibi) alım satımı sırasında meydana gelen işçilik fiyatları düşülmesi nedeniyle ortaya çıkan alım satım zararlarının cumhuriyet altınlarında meydana gelmemesidir.
- Cumhuriyet altınları Darphaneden alınabileceği gibi zati eşyalarını satan nihai tüketicilerden de alınabilmektedir.⁵⁰

Gider pusulası örneği aşağıda gösterilmiştir.

⁵⁰ Erdem ve Didem, a.g.e s.24

Şekil 1. Gider Pusulası Örneği

ZATİ EŞYASINI (CUMHURİYET ALTINI) SATAN KİMSE İÇİN DÜZENLENEN GİDER PUSULASI					
GOLDBİLANÇO KUYUMCULUK LTD.ŞTİ.				SERİ	A
ADRESİ:				SIRA NO	0001 H
ANTALYA		Düzenleme Tarihi: 1.04.2017			
VERGİ DAİRESİ VE NOSU:					
İŞİN MAHİYETİ	CİNSİ	ADEDİ	FİYAT	TUTAR	
	ÇEYREK ALTIN	5	250	1200	
	YARIM ALTIN	2	300	600	
	CUMHURİYET ALTINI (ATA LİRA)	1	690	690	
		TOPLAM		2.540	
		TEVKİF EDİLEN	GELİR VERGİSİ ORANI %		
			TUTARI		
			FON PAYI		
			KESİNTİLER		
		TOPLAMI			
		ÖDENECEK NET TUTAR		2.540	
YALNIZ: İki Bin beş yüz kırık lira belirtilen MAL/İŞ bedelini aldım.					
Adı Soyadı:		İMZA			
Adresi:					
Plaka No:					

Kaynak: Erdem V., Didem A., Dünyada ve Türkiye'de Altın Ticareti, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi BSE, İstanbul, 2013, s.49.

- Nihai Tüketiciler ellerindeki ziynet ve meskuk altınlarını kuyumculara satarken, nihai tüketiciler vergi mükellefi olmadıkları için işletmenin gider pusulası ile zati eşyalarını satabilmektedirler.
- Düzenlenen Gider Pusulasında KDV ve Stopaj hesaplanmamaktadır.

1.04.2017

151.01 KÜLÇE ALTIN 3 ADET 100.000TL

150.01 KÜLÇE ALTIN 3 100.000
ADET TL

28.08.2008 TARİH VE 17104 NOLU SEVK İRSALİYESİ İLE DARPHANEYE ZİYNET VE MESKUK ALTIN ÜRETİMİ İÇİN GÖNDERİLEN (3 ADET 1.000 GRAM = 3.000 GR X 995 MİLYEM = 2.985 HAS) KÜLÇE ALTIN SEVK İRSALİYESİ MUHASEBE KAYDI

Kaynak: Erdem V., Didem A., Dünyada ve Türkiye'de Altın Ticareti, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi BSE, İstanbul, 2013, s.50.

Bu muhasebe kaydına göre;

- Piyasada alım satımı yapılan Külçe Altın genellikle 1.000,00 gramdır ve 995 milyemdir.
- İstanbul Altın Borsası Kapanış Kurları has altın fiyatı olarak alınmıştır. Ancak piyasada günlük ve anlık değişen fiyatlar sürekli takip edilmekte ve işlem anındaki fiyatlar uygulanmaktadır.
- Miktar ve birim fiyat HAS ALTIN verileri ile hesaplanmaktadır. Yukarıdaki örnekte 5.000 gram külçe altının HAS miktarı 4.975 gramdır.
- Külçe Altınlarda KDV istisnası olduğu için örneklerde KDV hesaplanmamıştır.
- Külçe altın yetkili müesseseden alındığı için fatura bedeli 5.000 TL'yi aştığı halde kasadan nakit ödenecektir.

Ons hesaplaması altın gibi soy metaller için ölçü birimi olarak kullanılmaktadır. Dünya standartlarında 1 ons 31.10 gramdır. Altın için saflık ise alaşım içindeki altın metalinin alaşım ağırlığına oranıdır. Bu oran binde olarak ifade edilir, birimi milyemdir. Ticari olarak kullanılan külçe altın en az 995 milyem (kütlice %99,5 altın) ya da daha yukarı saflıktadır. Saflık oranını göstermede kullanılan bir diğer sistem olan ayar sisteminde ise 24 ayar altın 1.000 milyem saflıkta kabul edilir. ONS Değerleri ve ONS Hesaplama formülü altın sabitlerine göre;

- 1 TROY ONS 31,10348079 12 GR
- 1 KİLOGRAM 32,1507425 ONS
- 1 GRAM 0,032151 ONS⁵¹

Altın fire oranları ise altın eritilmesi sırasında belirlenen şu oranlarda; %0,2 (binde iki) ile %0,3 (binde üç) oranında eritilmek suretiyle fire ve zayıf verebilmektedir. Bunun dışında alınan emtialarına üzerinde görülen damgalardan kaynak vs. nedeniyle %0,50 (binde elli) civarında milyem (ayar) düşüklüğü olabilir. Bundan dolayı da %8-10 civarında eksilme meydana gelir. Ayrıca, altının işlenirken verdiği fire, işleme şekillerine göre değişir.

- 22 ayar bilezikler, bunlar el kalemi veya makine kalemi ile işlenir. Eğe ile tesviyeleri az olduğundan %0,5 fire verir.
- Alyanslar, bunlar eğe ile tesviye edilir. Sonra zımpara ve sonra da cila yapıldığından, fire miktarı 100 gramda 3-4 gram arasındadır.
- Diğer ince işlerde, yani sade kar işlerinde bu miktar daha fazlalaşır. Çünkü bunlar eğeden çıkma işlerdir. Sonra cilalanır. Firesi %10'a kadar çıkar.⁵²

.2017		
151.01 Üretime Gönderilen Külçe Altın Hs.		15.000
151.01 Üretime Gönd. 18 Ayar Hurda Altın Hs.		12000
151.01 Üretime Gönd. 22 Ayar Hurda Altın Hs.		9000
	150.01 Külçe Altın Hs.	15.000
	150.18 18 Ayar Hurda Altın	12.000
	150.22 22 Ayar Hurda Altın	9.000

ÜRETİM ATÖLYESİNE İŞLENMEK ÜZERE GÖNDERİLEN 1.000 GR 995 MİLYEM KÜLÇE VE 1.425,72 GR 18 AYAR HURDA VE 722,15 GR 22 AYAR HURDA ALTIN MUHASEBE KAYDI
Kaynak: Erdem V., Didem A., Dünyada ve Türkiye'de Altın Ticareti, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi BSE, İstanbul, 2013, s.51.

⁵¹ Toraman, Cengiz.; Başarır, Çağatay.; Bayramoğlu, M. Fatih., (2011), "Altın Fiyatlarını Etkileyen Faktörlerin Tespiti Üzerine: Mgarch Modeli İle Bir İnceleme", Alanya İşletme Fakültesi Dergisi, 3(1):1-20

⁵² <http://www.bmvdb.gov.tr/ozelgeler/2009/gvk/4635.htm> Erişim: 01.04.2017

İşçilik faturası ve uygulamada görülen en önemli aksaklıklar detaylandırılırsa;

- İşçilik faturası düzenleyenin yani işçilik yapan işletmenin imalatçı olması yada şirket ana sözleşmesinin imalat yapılmasına izin vermesi gerekir.
- İmalat yapılabilmesi için gerekli makinaların, alet edavatın işletmede var olması ve faturalarla belgelenip kayıtlara geçmesi gerekir.
- İmalat yapabilmek için üretilen malın bünyesinde kullanılan malzemelerin (Katkı Maddeleri ve Diğer Malzemeler) işletmede var olması ve faturalarla belgelenip kayıtlara geçmesi gerekir.
- İşletme imalatçı olmadığı ve/veya şirket ana sözleşmesi imalat yapmaya izin vermediği halde işçilik faturası düzenlenmektedir. Oysa ki; faaliyet konusu yalnızca alım satım olan bir işletmenin işçilik faturası kesebilmesi mümkün değildir.
- İmalatçıların gerçekte imalat yaptıkları ve işçilik faturası düzenledikleri halde imalata kullanılması zorunlu olan katkı maddesi ve diğer malzemelere ait fatura girişlerinin olmadığı ve muhasebe kayıtlarında imalat hesaplarının kullanılmadığı görülebilmektedir.⁵³

1.04.2017

152.99 İşçilik Bedeli Hs	1.350
191.18 İndirilecek KDV Hs	243
320.01 Satıcılar Hs..	1.593

01.04.2017 TARİH VE 125 NOLU ÜRETİM ATÖLYESİNİN 2500 GRAM 14 AYAR ALTIN TAKI ÜRETİMİ İŞÇİLİK BEDELİ FATURASI MUHASEBE KAYDI
Kaynak: Erdem V., Didem A., Dünyada ve Türkiye'de Altın Ticareti, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi BSE, İstanbul, 2013, s.51.

Gider pusulası mal alış faturası hükmündedir. Altın KDV'den muaf olduğu için yalnızca mal bedeli yazılarak yani KDV uygulanmadan düzenleyecekleri belgedir. Gider pusulası kanunda belirtilen hususlar dahilinde diğer mal ve hizmet alımları için de düzenlenebilmektedir. Konu ile ilgili kanun maddesi şöyledir;⁵⁴

⁵³ Toraman ve diğerleri, 2011:1-20

⁵⁴ Erdem ve Didem, 2013: 47.

Vergi Usul Kanunu Madde 234 -Birinci ve ikinci sınıf tüccarlar, kazancı basit usulde tespit edilenlerle defter tutmak mecburiyetinde olan serbest meslek erbabının ve çiftçilerin, vergiden muaf esnafa; Yaptırdıkları işler veya onlardan satın aldıkları emtia için tanzim edip işi yapana veya emtiayı satana imza ettirecekleri gider pusulası vergiden muaf esnaf tarafından verilmiş fatura hükmündedir. Bu belge, birinci ve ikinci sınıf tüccarların, zati eşyalarını satan kimselerden satın aldıkları altın, mücevher gibi kıymetli eşya için de tanzim edilir. Gider pusulası, işin mahiyeti, emtianın cins ve nev'i ile miktar ve bedelini ve iş ücretini ve işi yaptıran ile yapanın veya emtiayı satın alan ile satanın adlarıyla soyadlarını (Tüzel kişilerde unvanlarını) ve adreslerini ve tarihi ihtiva eder ve iki nüsha olarak tanzim ve bir nüshası işi yapana veya malı satana tevdi olunur.⁵⁵

Gider pusulaları, seri ve sıra numarası dahilinde teselsül ettirilir. Gider pusulası; 1.ve 2. sınıf tüccarlar, basit usul mükellefleri, defter tutmak mecburiyetinde olan çiftçiler ve serbest meslek erbabının vergiden muaf esnaftan aldıkları emtia için düzenledikleri belgedir. Bu belge vergiden muaf esnaf tarafından verilmiş fatura hükmündedir. Bu belge 1. ve 2. sınıf tüccarların, zati eşyalarını satan kişilerden aldıkları altın, mücevher gibi kıymetli eşya için de tanzim edilir. Bu nedenle kuyumcular nihai tüketiciden satın aldıkları hurda altınlar için gider pusulası düzenlemek zorundadırlar. Kuyumcu satın aldığı bileziklerden dolayı yapacağı ödemeyi belgelemek üzere gider pusulası düzenleyecektir. Ancak yapılan işlem, satan açısından Gelir Vergisi Kanununun 82.maddesi kapsamında bir arazi kazanç yaratmadığından, bu ödeme üzerinden tevkifat yapılmayacaktır.⁵⁶

Külçe Altın Alım/Satım Bedeli Teşvik Zorunluluğu gereği olarak Vergi Usul Kanununun 320 sıra no.lu VUK. Genel Tebliği ile 5.000 TL' yi aşan alış ve satışların 01/08/2003 tarihinden itibaren tevsik mecburiyeti getirilmiştir. Bu teşvik banka, özel finans kurumları Posta Telgraf Teşkilatı Genel Müdürlüğü aracılığı ile yapılması gerekmektedir. Ancak alışlar yetkili döviz büfelerinden yapıldığı takdirde 323 sıra no.lu VUK. Genel Tebliği gereğince teşvik mecburiyeti bulunmamaktadır. Dolayısıyla Kıymetli Madenler Piyasasına Üye olan yetkili müesseselerden alınan külçe altın bedelleri nakit olarak ödenebilmektedir. İşlenmiş mamul altın alım satımında ise VUK hükümleri çerçevesinde teşvik mecburiyeti bulunmaktadır.⁵⁷

⁵⁵ <http://www.bmvdb.gov.tr/ozelgeler/2015/gvk/4635.htm> Erişim: 01.04.2017

⁵⁶ <http://www.bmvdb.gov.tr/ozelgeler/2015/gvk/4635.htm> Erişim: 01.04.2017

⁵⁷ <http://www.bmvdb.gov.tr/ozelgeler/2015/gvk/4635.htm> Erişim: 01.04.2017

3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu Madde 17- 4. Diğer İstisnalar: g) bendine göre; “Külçe altın, külçe gümüş, kıymetli taşlar (elmas, pırlanta, yakut, zümrüt, topaz, safir, zebircet, inci, kübik virconia) ... KDV’den istisna edilmiştir. Buna göre;

- Külçe Altın satışları KDV’den istisnadır.
- Külçe Gümüş satışları KDV’den istisnadır.
- Kıymetli Taşlar KDV’den istisnadır.

Ancak kıymetli taşlardan yapılmış eşyanın tesliminde, eşyanın ihtiva ettiği kıymetli taşın maliyet bedeli KDV’den istisnadır. Düzenlenecek faturada ise;

- Eşyanın KDV hariç satış bedeli, has altın ve gümüş değeri ile kıymetli taşın cins, adet, kırat ve maliyet bedeli ayrıca yer alması gerekmektedir. Kıymetli taşların oldukları gibi teslim ve ithalinde KDV uygulanmayacaktır.
- Kıymetli taşlardan yapılmış eşyanın tesliminde, eşyanın ihtiva ettiği kıymetli taşın maliyet bedeli KDV’den istisnadır. Burada dikkat edilmesi gereken en önemli konu ise; yukarıda belirtilen 1. maddede kıymetli taşların oldukları gibi tesliminde taşın bedeline ve satış fiyatına bakılmaksızın KDV uygulanmayacaktır. Diğer bir deyişle; bu işlem yalnızca çıplak taş alım satımı için geçerlidir. İkinci (2.) maddede ise kıymetli taşlardan yapılan eşyanın (yüzük, küpe, kolye gibi) teslimde yalnızca kıymetli taşın maliyet bedeline KDV uygulanmayacaktır. Bu işlemde taşın maliyet bedeline

Ayar; bir gram alaşımda bulunan altın miktarıyla belirlenir. 24 ayar altın; arı ya da saf altındır ve 1000 midyemdir (miligramdır). Altın ayarların milyemini hesaplamak için; Milyem = altın ayarı / 24 oranı kullanılmaktadır.

Türkiye’de iç piyasaya sürülen mücevherler 22, 18 ve 14 ayarlık altın alaşımlarından yapılmaktadır. 22 ayarda gram başına 916 milyem (mg), 18 ayarda 750 milyem, 14 ayarda 583 (585 kabul edilir) milyem altın bulunmaktadır. Özellikle dış satım amacıyla kullanılan 21 ayarda ise, 875 milyem altın bulunmaktadır. 18 ayarlık altın alaşımları gümüş ve bakır miktarlarına göre ayrımlı renkler alır. Buna göre;

- %25 gümüş yeşil altını,
- %12,5 gümüş ve %12,5 bakır sarı altını,
- %0,6 gümüş ve %19 bakır pembe altını,

- %25 bakır kırmızı altını oluşturur.⁵⁸

Türkiye’de altın 22, 18 ve 14 ayarlarda tanınırken, Latin Amerika’da genelde 10, İngiltere’de 9, Almanya’da ise 8 ayar olarak kullanılmaktadır. İspanya ve Portekiz’de 19, Arap ülkelerinde ise 21 ayar altın mücevher talep edilmektedir. En çok kullanılan altın ayar ve milyemleri;

- 10 ayar (10/24=416,66) piyasada 416 milyem olarak,
- 14 ayar (14/24=583,33) piyasada 585 milyem olarak,
- 18 ayar (18/24=750,00) piyasada 750 milyem olarak,
- 22 ayar (22/24=916,66) piyasada 916 milyem olarak hesaplanmaktadır

Has altın gram fiyatı 30,00 TL/gr olduğunu varsayalım Buna göre; Has altın gr. fiyatından 10-14-18-22 ayar altın gr. fiyat hesaplama örneği;

- 10 ayar altın gram fiyatı: $30,00 \times 0,416 = 12,48$ TL/gr
- 14 ayar altın gram fiyatı: $30,00 \times 0,585 = 17,55$ TL/gr
- 18 ayar altın gram fiyatı: $30,00 \times 0,750 = 22,50$ TL/gr
- 22 ayar altın gram fiyatı: $30,00 \times 0,916 = 27,48$ TL/gr.”

10-14-18-22 ayar altın gr. fiyatından Has altın gr. fiyat hesaplama örneği;

- 10 ayar altın fiyatı 12,48 TL/gr ise Has atın fiyatı: $(12,48/0,416) = 30,00$ TL/gr
- 14 ayar altın fiyatı 17,55 TL/gr ise Has atın fiyatı: $(17,55/0,585) = 30,00$ TL/gr
- 18 ayar altın fiyatı 22,50 TL/gr ise Has atın fiyatı: $(22,50/0,750) = 30,00$ TL/gr
- 22 ayar altın fiyatı 27,48 TL/gr ise Has atın fiyatı: $(27,48/0,916) = 30,00$ TL/gr.

Kıymetli taşların oldukları gibi teslim ve ithalinde KDV uygulanmayacaktır. Kıymetli taşlardan yapılmış eşyanın tesliminde, eşyanın ihtiva ettiği kıymetli taşın maliyet bedeli KDV’den istisnadır.⁵⁹

⁵⁸ <http://www.bmvdb.gov.tr/ozelgeler/2015/gvk/4635.htm> Erişim: 01.04.2017

⁵⁹ 93 seri nolu KDV Genel Tebliği 2. Madde Kıymetli Taş Teslimlerine İlişkin İstisna <http://www.gib.gov.tr/index.php?id=1028> Erişim: 01.04.2017

93 seri nolu KDV Genel Tebliği'ne göre; 5228 sayılı Kanunla Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 17/4-g maddesinde değişiklik yapılarak, kıymetli taşlardan elmas, pırlanta, yakut, zümrüt, topaz, safir, zebercet, inci, kübik virconia teslimleri istisna kapsamına alınmıştır. Bu hükme göre yukarıda belirtilen taşların oldukları gibi teslim ve ithalinde katma değer vergisi uygulanmayacaktır. Bu taşları ihtiva eden veya bu taşlardan yapılmış eşyanın teslim ve ithalinin ise Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 23/f maddesinin Bakanlığa verdiği yetkiye dayanılarak özel matrah şekli uygulanmak suretiyle vergilendirilmesi uygun görülmüştür.⁶⁰

İstisna kapsamına alınan kıymetli taşları ihtiva eden veya bu taşlardan yapılmış eşya teslimlerinde katma değer vergisi matrahı, teslim bedelinden varsa eşyanın ihtiva ettiği has altın veya gümüş değeri ile kıymetli taşın maliyet bedeli düşüldükten sonra kalan tutar olarak tespit edilecektir. Eşyanın ihtiva ettiği has altın veya gümüş değeri 9 ve 69 Seri No.lu Katma Değer Vergisi Genel Tebliğlerinde açıklandığı şekilde hesaplanacaktır. Kıymetli taşın maliyet bedeli ise kayıtlar esas alınarak satıcı tarafından tespit edilecektir. Düzenlenecek faturada; eşyanın KDV hariç satış bedeli, has altın ve gümüş değeri ile kıymetli taşın cins, adet, kırat ve maliyet bedeli ayrıca yer alacaktır.⁶¹

İthalatta alış faturasında eşyanın ihtiva ettiği kıymetli taşların cinsi, adedi, kıratı ve bedeli gösterilecektir. Katma değer vergisi matrahı, mamul eşyanın toplam değerinden kıymetli taşın alış faturasında gösterilen değeri ile eşyanın ihtiva ettiği has altın veya gümüşün gümrük mevzuatına göre tespit edilen değeri toplamının düşülmesi suretiyle hesaplanacaktır.

Külçe gümüş teslimleri KDV'den istisnadır. 16 Gümüşten mamul eşyaların teslimlerinde KDV matrahı teslim bedelinden külçe gümüş bedeli düşüldükten sonra kalan miktardır. 69 seri nolu KDV Genel Tebliği'ne göre; 3065 sayılı Kanunun 17/4-g bendine külçe gümüş ibaresi eklenerek külçe gümüş teslimleri 01/08/1998 tarihinden itibaren istisna kapsamına alınmıştır.⁶²

Öte yandan, 3065 sayılı Kanunun 23/f maddesinin Bakanlığımıza verdiği yetkiye dayanılarak, gümüşten mamül veya gümüş ihtiva eden eşyalar ile sikke gümüş teslimlerinde özel matrah şekli uygulanması uygun görülmüştür. Buna göre, gümüşten

⁶⁰ 93 seri nolu KDV Genel Tebliği 2. Madde Kıymetli Taş Teslimlerine İlişkin İstisna <http://www.gib.gov.tr/index.php?id=1028> Erişim: 01.04.2017

⁶¹ <http://www.bmvdb.gov.tr/ozelgeler/2015/gvk/4635.htm> Erişim: 01.04.2017

⁶² 69 Seri Nolu Katma Değer Vergisi Genel Tebliği 2. Madde Külçe Gümüş ve Gümüşten Mamul Eşya Teslimleri <http://www.gib.gov.tr/index.php?id=1028> Erişim: 01.04.2017

mamül veya gümüş ihtiva eden eşyalar ile sikke gümüş teslimlerinde ve ithalatında katma değer vergisi matrahı, teslim bedelinden külçe gümüş bedeli düşüldükten sonra kalan miktar olarak belirlenmiştir.

Eşyanın bünyesinde yer alan külçe gümüş tutarı, kullanılan gümüşün ayarı göz önünde tutularak tespit edilecek, bu miktarın işlemin yapıldığı gündeki külçe gümüş değeri ile çarpılması sonunda, satış bedelinden indirilecek tutar belirlenecektir. İşlemin yapıldığı gündeki külçe gümüş bedeli olarak, gümüş borsası faaliyete geçinceye kadar Etibank tarafından belirlenen fiyat, borsanın faaliyete geçmesinden sonra ise borsada oluşan fiyat esas alınacaktır.⁶³

KDV kanununun 17/4-g bendi gereğince külçe altın teslimleri KDV'den istisna edilmiştir. Söz konusu mamullerin tesliminde matrah ise külçe altın bedeli düşüldükten sonra kalan miktardır. Kalan miktar ise işçilik tutarıdır. Dolayısıyla altın bedeline KDV uygulamamak için altın bedeli ve işçilik bedeli ayrı ayrı gösterilmektedir.

Burada en çok yapılan hata ise HAS altın bedelindedir. Bazı mükellefler tarafından fatura üzerinde veya perakende satış fişi üzerinde gösterilen işlem tarihindeki has altın bedeli ile Kuyumcular Odalarınca esas alınan İstanbul Altın Borsası has altın fiyatlarında paralellik göstermemektedir. Genellikle belge üzerinde belirtilen has altın bedeli aynı gün İAB tarafından belirlenen has altın fiyatının oldukça üzerinde belirlenmektedir.

Maliye Bakanlığı'nca İAB'de oluşan fiyatların esas alınması zorunluluğu getirilmemiş olması nedeniyle vergi mevzuatı açısından boşluk oluşmuş durumdadır. İAB'de oluşan fiyatların esas alınması zorunluluğu olmadığı için KDV açısından ve dolayısıyla Gelir ve Kurumlar Vergisi kaybı oluşmaktadır. Bu durum kuyumcu mükellefleri ve kayıtları tutan muhasebeciler tarafından kasıtlı olarak yapılmasa bile, herhangi bir denetim ve incelemede mükellefe vergi ziyai olarak oluşabilir. Ayrıca; fatura düzenlenirken has altın fiyatının İAB'de oluşan fiyatlarla aynı paralellikte olmasına dikkat edilmesi önemlidir.⁶⁴

KDV kanununun 17/4-g maddesine göre; Pırlantalı Mamul satışlarında KDV'den muaf tutulduğu "kıymetli taşlardan elmas, pırlanta, yakut, zümrüt, topaz, safir, zebercet, inci, kübik virconia teslimleri istisna kapsamına alınmıştır. İstisna kapsamına alınan kıymetli taşları ihtiva eden veya bu taşlardan yapılmış eşya teslimlerinde katma değer

⁶³ 69 Seri Nolu Katma Değer Vergisi Genel Tebliği 2. Madde Külçe Gümüş ve Gümüşten Mamul Eşya Teslimleri <http://www.gib.gov.tr/index.php?id=1028> Erişim: 01.04.2017

⁶⁴ 3065 Sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu 17.Madde 4. Diğer İstisnalar g bendi <http://www.gib.gov.tr/index.php?id=1028> Erişim: 01.04.2017

vergisi matrahı; teslim bedelinden varsa eşyanın ihtiva ettiği has altın veya gümüş değeri ile kıymetli taşın maliyet bedeli düşüldükten sonra kalan tutar olarak tespit edilecektir.

Düzenlenecek faturada eşyanın KDV hariç satış bedeli, has altın ve gümüş değeri ile kıymetli taşın cins, adet, kırat ve maliyet bedeli ayrıca yer alması gerekmektedir. Kıymetli taşlardan yapılmış eşyanın tesliminde, eşyanın ihtiva ettiği kıymetli taşın maliyet bedeli KDV'den istisnadır.⁶⁵

Kıymetli Maden Alım Belgesi ve Kıymetli Maden Satım Belgesi örneklerine aşağıda yer verilmiştir.

⁶⁵ 3065 Sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu 17.Madde 4. Diğer İstisnalar g bendi
<http://www.gib.gov.tr/index.php?id=1028> Erişim: 01.04.2017

Şekil 2. Kıymetli Maden Alım Belgesi Örneği

<u>Kıymetli Maden Alım Belgesi</u>	
 İl Kodu	
Seri No : Sıra No : Tarih :	
Yetkili Müessesenin	
Unvanı	:
Adresi	:
Vergi Dairesi	:
Vergi Kimlik No.	:
Kıymetli Madeni Satan Kişinin/Kuruluşun	
Adı-Soyadı, Unvanı	:
Adresi	:
Vergi Dairesi	:
Vergi Kimlik No.	:
Alınan Kıymetli Madenin	
Cinsi	:
Fiyatı (YTL)	:
Miktarı	:
Tutarı (YTL)	:
KDV	:
Belgeyi Basan Matbaa İşletmecisinin : Adı-Soyadı Unvanı, Adresi, Vergi Dairesi, Vergi Kimlik No, Basım Yılı, Anlaşma Tarihi	

Kaynak: Erdem V., Didem A., Dünyada ve Türkiye'de Altın Ticareti, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi BSE, İstanbul, 2013, s.52.

Şekil 3. Kıymetli Maden Satım Belgesi Örneği

<u>Kıymetli Maden Satım Belgesi</u>	
 İl Kodu	
Seri No : Sıra No : Tarih :	
Yetkili Müessesenin	
Unvanı	:
Adresi	:
Vergi Dairesi	:
Vergi Kimlik No.	:
Kıymetli Madeni Alan Kişinin/Kuruluşun	
Adı-Soyadı, Unvanı	:
Adresi	:
Vergi Dairesi	:
Vergi Kimlik No.	:
Satılan Kıymetli Madenin	
Cinsi	:
Fiyatı (YTL)	:
Miktarı	:
Tutarı (YTL)	:
KDV	:
Belgeyi Basan Matbaa İşletmecisinin : Adı-Soyadı Unvanı, Adresi, Vergi Dairesi, Vergi Kimlik No, Basım Yılı, Anlaşma Tarihi	

Kaynak: Erdem V., Didem A., Dünyada ve Türkiye'de Altın Ticareti, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi BSE, İstanbul, 2013, s.53.

Bankalar Kanunu'nda bankaların faaliyet konuları sıralanmıştır. Bu faaliyetler içinde bankaların “Efektif dâhil kambiyo işlemleri, para piyasası araçlarının alım ve satımı, kıymetli maden ve taşların alımı, satımı veya bunların emanete alınması işlemleri”

yapabileceği hükme bağlanmıştır. Bankalar ve katılım bankaları müşterilerine açtığı altın hesabında fizikî veya fon şeklinde altın alım-satımı yapabilmektedir. İlk olarak bir katılım bankası tarafından 20 yılında müşterilerin fizikî olarak altınları toplanmış, İstanbul Altın Rafinesi A.Ş. (İAR) eksperleri tarafından külçe altın karşılıkları belirlenerek hesap açılmıştır. Gram ağırlığındaki standart külçe altınları şubelerinde ve otomatik para çekme makinelerinde (ATM) altın satışa sunulmuştur. Bu gelişmenin arkasından diğer bankaların da bu alanda yeni ürün ve hizmetleri ile altın bankacılığı dikkat çekmeye başlamıştır.

Merkez Bankası da bankalardaki Türk Lirası ve döviz mevduatlarının munzam karşılıklarının, yani yasal karşılıkların da bir kısmını bir süreden beri bankalardan, altın olarak kabul etmeye başlamıştır. Bankalar, nezdindeki mevduatların, TL veya döviz mevduatlarının yasal karşılıklarının Merkez Bankası'na yatırılmasında, bu karşılıkların tamamını TL değil, döviz veya altın olarak yapabilmektedirler.

Altın depo hesapları zorunlu karşılığa tabi yükümlülüklerle kim 20 tarihinden itibaren dâhil edilmiştir. Merkez Bankası altın rezervlerinin güçlendirilmesi ve bankacılık sisteminin maliyet ve likidite kanallarının olumlu etkilenmesi amacıyla Türk Lirası zorunlu karşılıkların altın olarak tesis edilebilmesine ilişkin üst sınırı yüzde 0'a yükseltmiştir. Bu kararla bankaların altına olan ilgisi artmış, karşılık olarak maliyeti daha düşük olan altını tercih etmişlerdir. Altın fiyatlarının yükselme ve fiyatlardaki hareketlilik, yatırımcıların altına olan ilgisini artırmıştır. Birikimlerini değerlendirmek ve işçilik maliyeti ödemedi, fiziki saklama riski olmaksızın altına yatırım yapmak isteyen müşterileri için altın mevduat ürünlerinin tanıtımı artarak müşterilere sunulmuştur. Müşteriler; vadesiz mevduat hesapları açmak suretiyle çalınma, kaybolma, sahtecilik riski olmadan banka aracılığı ile istedikleri miktarlarda altın alım-satımı yaparak yatırım yapabilmektedir. Ayrıca vadeli altın hesabı ise hem altının yükselişinden faydalanmak hem de faiz getirisi elde etmek isteyen yatırımcılar için bir alternatif yatırım aracı olmuştur. Altın bankacılığına olan ilgi bankaları bu alanda yeniliklere yönlendirmiştir. Altın bankacılığında sunulan ürün ve hizmetler aşağıdaki gibi sıralanabilir;

- Altın vadeli ve vadesiz mevduat hesapları,
- Altın cari ve katılım hesapları,
- Altın kredileri (taksitli-taksitsiz),
- İnternet üzerinden altın alım satımı,
- Altın hesapları arasında havale işlemleri,

- B tipi altın fonu,
- Altın forward sözleşmeleri,
- Altın hediye çeki,
- ATM'den altın gram çekme hizmetidir.⁶⁶

İlgili maddeye göre; Merkez Bankası ve bankalar, Türkiye'de ve yurt dışında yerleşik kişiler adına döviz tevdiat hesapları ve altın depo hesapları açabilirler. Bu hesaplar üzerinde, sahipleri serbestçe tasarrufta bulunabilirler. Bu hesaplara ait faizler banka hesap sahibi arasında serbestçe tespit edilir. Anapara ve faizlerin transferleri ile altının iadesi bankalarca kendi kaynaklarından karşılanır. Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 2 Sayılı Karara ilişkin 2008- 2/ 5 numaralı tebliğ ile yapılan düzenlemeye göre;

- Bankalar Türkiye'de ve yurt dışında yerleşik gerçek ve tüzel kişiler adına vadeli veya vadesiz olarak altın, gümüş ve platin depo hesabı açabilirler.
- Bu hesaplar, altın gümüş ve platinin fiziken teslimi karşılığında veya bankalarca satış yapılmak suretiyle açılabilir.
- Altın, gümüş ve platin depo hesapları, en az 5/ 000 saflıkta altının teslimi veya bankaca satışının yapılması suretiyle açılır.
- Gerek bir işçilik uygulanarak ziynet veya süs eşyası haline dönüştürülmüş gerekse içine ilave madde katılarak veya katılmaksızın alım satımı yapılan veya basılı altın üzerinden de hesap açılması mümkündür.

32 sayılı karara ilişkin yönetmelikte açılan altın depo hesaplarının muhasebeleştirilmesi 5 maddede belirtilmiştir. Buna göre; “Altın, gümüş ve platin depo hesaplarının açıldığı saflığa tekabül eden gram karşılığı ile muhasebeleştirilmesi, ancak müşteriye verilen hesap cüzdanında ve alım satım belgesinde, depo hesabındaki faize esas tutarın, altın için 000/ 000, gümüş ve platin için 00/ 00 saflığa göre dönüşüm yapılarak belirtilmesi gereklidir.

Altın mevduatlarında faiz, bankalarca tespit edilecek oranlar üzerinden tahakkuk ettirilmekte ve hesaplarda altın olarak izlenmektedir. Faiz ödemeleri altının ödeme günündeki karşılığı Türk Lirası veya döviz cinsinden yapılabilir. Altın mevduat hesaplarında geri ödeme ise, hesap cüzdanında kayıtlı altın, gümüş veya platin miktarının kısmen veya tamamen mudiye teslimi şeklinde yapılabilir. Banka ile mudi arasında

⁶⁶ <http://mudender.org/ekonomifinans/3636-bankalar-ve-altin-alim-satimi.html>. Erişim: 01.04.2017

varılacak anlaşmaya göre bankalarca altın ödeme günündeki değeri üzerinden satın alınabilir ve karşılığında mudiye Türk Lirası veya döviz ödenebilir.

2007 yılında altının bankalar aracılığıyla ekonomiye kazandırılması, kayıt altına alınması amacıyla, İstanbul Altın Borsası ve T.C. Hazine Müsteşarlığı'nın altın rafinerileri listesinde ilk resmi altın rafinerisi olarak yer alan İstanbul Altın Rafinerisi A.Ş., bankalarla imzaladığı bir protokolle “Yastık Altı Altının Ekonomiye Kazandırılması” projesini başlatmıştır.

Türkiye’de yastık altındaki tonlarca altının ekonomiye kazandırılması konusunda da ilk iş birliklerine imza atan İstanbul Altın Rafinerisi (İAR), yurt içindeki bankalar ile birlikte geliştirdiği projeler ile çok uzun yıllardır ekonominin dışında bulunan bu altınların ekonomiye kazandırılmasının da öncülüğünü üstlenmiştir. Altın Bankacılığı Birimi eliyle anlaşmalı bankalar ile birlikte yürütmüş olduğu “Altın Toplama Hizmeti” ve “Altın Günleri” ile müşterilerin mevcut altınlarının içerdiği has altın değerinin hesaplanarak banka hesaplarına yatırabilmeleri imkânını sunup zarara uğramadan, altınlarını değerinde paraya çevirebilmelerini amaçlamaktadır. İş birliği yapılan bankaların belirli şubelerinde gerçekleştirilen bu hizmet, bankanın o bölgede yapmış olduğu reklam çalışmaları ile müşterilere ve halka duyurulmaktadır. Altınlarını mevduata dönüştürmek isteyen müşteriler, mevcut altınlarını bankaya getirerek, İAR eksperine altınlarının ekspertizini yaptırır. Ayar ve ağırlık gözetmeksizin altınlar eksperler tarafından has altın oranına göre hesaplanmaktadır. Yapılan analizin sonucu İAR personeli, müşteri ve şubede muhafaza edilmek üzere nüsha hazırlanan tutanak ile belgelenir ve tutanakta yazılan has altın miktarı şube tarafından müşteri hesabına geçmektedir.

İstanbul Altın Borsası üyesi olan kıymetli maden aracı kurum A.Ş.’lerin muhasebe kayıtları ve faaliyetleri aynen yetkili müesseselerdeki gibidir. İşlem açısından bu iki kurum arasındaki tek fark kıymetli maden aracı kurumlarının efektif karşılığı altın alımı ve diğer aracı kuruluş olan bankalar gibi altın ithali yapmamalarıdır. Bunun nedeni, bu tür alım işlemlerinin aracı kurumların maliyetini arttırmaları ve kendilerine bir avantaj sağlamamasıdır.

İstanbul Altın Borsa’sının aracı kurumlardan aldığı komisyon (kurtaj) ve altın saklama bedelleri altının net değeri üzerinden hesaplanmaktadır. Yol sonunda, altın değerlendirme ve evalüasyon işlemleri yapılmamaktadır. Bunun nedeni ise, kıymetli maden aracı

kurumlarının mali hemen alıp satmalarıdır. Çünkü altının saklanması, bir yandan saklama maliyeti getirirken bir yandan da, altın fiyatlarındaki değişimler nedeniyle zararlı karşılaşma ihtimalini yaratmaktadır. Bu nedenle aracı kurumlar, ellerindeki altını stokta bekletmek istememektedirler. Kıymetli Maden Aracı Kurumları da yetkili müesseseler gibi muhasebe düzenlerini 26.12.1992 tarihli 21447 sayılı Resmi Gazete de yayımlanan Tek Düzen Muhasebe Sistemine göre tutmak zorundadırlar.

Kıymetli Maden aracı kurumları İstanbul Altın Borsasından satmak amacıyla külçe altın satın aldıkları zaman bu firma açısından Ticari Mالدır ve 153 Ticari Mallar hesabına borç kaydedilmekte ve karşılığında 320 Satıcılar Hesabına alacak olarak kaydedilir. Aynı zamanda eş zamanlı olarak altının kolayca takip edilebilmesi ve değerlendirme yapılabilmesi açısından Nazım hesaplarda da gram olarak takip edilmesi gerekir. Nazım hesaplarda takip edilmesinin diğer bir avantajı da altının değerlendirme esnasında kolayca takip edilebilmesi ve 153 hesapta TL olarak görülen değerinin Gram olarak da takip edilmesidir.⁶⁷

ÖRNEK: A Kıymetli Maden Tic. A.Ş aracı kurumu 995/1000 saflıkta ve gramı 1.000.-TL'den borsada işlem gören külçe altından 20 kg. satın almıştır. Bu işlem İstanbul Altın Borsa'ya üye olan X Bankası aracılığı ile yapılmıştır.

$$20 \text{ kg} * 995/1000 = 19.900 \text{ kg}$$

$$19.900 \text{ kg} * 1.000.-\text{TL}/\text{gr} * 1000 \text{ gr} = 19.900,00.-\text{TL}$$

01.04.2017

153.01- Ticari Mallar 19.900,00

01-995/1000 Saflıkta Altın

320- Satıcılar 19.900,00

01-Satıcılar Altın alımı

⁶⁷ <http://mudender.org/ekonomifinans/3636-bankalar-ve-altin-alim-satimi.html>. Erişim: 01.04.2017

Aracı kurumlar, mal alış kayıtlarını düzenlerken aldıkları altının bedelini 995/1000 saflık üzerinden hesaplamaktadırlar. Ancak Borsa'nın banka hesabına borçlarını öderken bu hesabı 999/1000 saflık üzerinden yapmaktadırlar. Bunun sebebi İstanbul Altın Borsa'sının alacağı komisyon tutarını da borçlarına eklemeleridir.

20 kg * 999/1000 * 1.000.-TL/gr = 19.900,00.-TL

01.04.2017

102- Bankalar	19.900,00.-	
01- Borsa Şb.		
	100- Kasa	19.900,00
	01- Merkez Kasa	

/

Satıcı Banka altın satış bedeli olan 19.900,00-TL'yi tahsil ettiğinde aracı kurum aşağıdaki yevmiye kaydını yapması gerekir.

01.04.2017

320- Satıcılar	19.700,00.-	
01- Satıcılar		
653- Komisyon Giderleri	200,00.-	
01- Komisyon Giderleri		
	102- Kasa	19.900,00
	01- Borsa Şb.	

/

İstanbul Altın Borsası aracı kurumun Borsa banka Şubesine 999/1000 saflık üzerinden hesaplayarak yatırdığı 19.900,00.-TL üzerinden %004 oranda saklama komisyonu ve %0002 oranında alım komisyonu tahsil etmektedir.

3.3. KIYMETLİ MADENLERDE STOK DEĞERLEMESİ ve ENFLASYON DÜZELTMESİ

Türkiye’de kayıtlı ekonomiye girmeyen veya kayıtlı ekonomiye dahil olduğu halde geçmiş yıllarda kayıtlara girdiği için yüksek vergi yükü nedeniyle çıkışı yapılamayan yüklü miktarlarda kıymetli maden (altın, gümüş, platin) ve kıymetli taşlar (elmas, pırlanta, yakut, zümrüt, topaz, safir, zebercet, inci) ile bunlardan yapılmış ziynet eşyaları mevcuttur. Gerek kayıt dışında olan söz konusu kıymetli maden ve ziynet eşyasını %5-6 gibi oranlarla vergilendirerek kayıt altına alınması ve gerekse de kayıtlı olmakla birlikte uzun yıllardır devam eden yüksek enflasyon nedeniyle oluşan ve yüksek vergi yüküyle karşı karşıya olan fiktif kârları düşük oranlarda vergilendirerek bugünkü değerlerine getirilmesi amacıyla çıkartılmış olan 4213 sayılı "Kıymetli Maden ve Ziynet Eşyası Beyanı Hakkında Kanun", 30 Kasım 1996 tarih ve 22833 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Ayrıca Maliye Bakanlığınca, bu Kanuna ilişkin olarak çıkartılan 1 seri numaralı genel tebliğ de, 01.12.1996 tarih ve 22834 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

İlgili Kanun hükümleri; esas faaliyetleri kıymetli maden (altın, platin ve gümüş) ve kıymetli taşlar (elmas, pırlanta, yakut, zümrüt, topaz, safir, zebercet ve inci) ile bunlardan yapılmış ziynet eşyasının imali veya alım-satımı olan gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerini kapsamaktadır. Bir stok ve değer artırma affı niteliğindeki 4213 sayılı Kanun, kıymetli maden ve taşlar ile bunlardan yapılmış ziynet eşyası imalat veya ticaretiyle uğraşan gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerinin (özellikle kuyumcuların) Türk Lirası bazında erimiş olan sermayelerinin günün değerlerine getirilmesi ve bu güncelleştirme sırasında oluşan fiktif kârları da genel vergi oranı yerine daha düşük oranlarda (%5-6) vergilendirme imkânı getirmesi bakımından önemli bir kanundur ve bir bakıma enflasyon muhasebesine geçişte bir aşama da sayılabilecektir.

Ancak kayıtlarda yer alan emtiaların güncel fiyatlarla değerlendirilmesi ve oluşan fiktif kârların, genel orandan daha düşük oranlarla vergilendirilmesi ihtiyacı, sadece bu Kanuna konu emtiaların değil, neredeyse tüm emtiaların imal veya ticaretiyle uğraşan mükellef grupları için geçerlidir.

4842 Sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun 5. Madde gereğince 193 sayılı Kanunun 38 inci maddesinin sonuna aşağıdaki fıkra eklenmiştir. Sürekli olarak işlenmiş altın alım-satımı ve imali ile işigal eden mükellefler, altın satış tarihindeki İstanbul Altın Borsasında oluşan has altın değeri ile satılan mamulün has altın maliyet bedeli arasında oluşan farkı, maliyet bedeline ilave ederler. Söz konusu fark, bilançonun pasifinde özel bir fon hesabında izlenir. Bu fon, sermayeye ilave dışında herhangi bir suretle başka bir hesaba nakledildiği veya işletmeden çekildiği takdirde, o yılın kazancına dahil edilerek vergiye tâbi tutulur. Bu mükelleflerin kullandıkları yabancı kaynaklara ait gider ve maliyet unsurlarının sadece ilgili dönemde ayrılan fonu aşan kısmı gider kabul edilir.⁶⁸

Ekonomik hayatta işletmeler, sermayelerini (özvarlıklarını) Türk lirası olarak değil, imal veya ticaretiyle uğraştıkları emtia cinsinden ölçmekte ve dönem başı ile dönem sonu mevcutları (öz sermaye kaynaklı) arasındaki artış veya azalışa göre faaliyetin kârla mı yoksa zararla mı sonuçlandığını değerlendirmektedirler. Bu yaklaşım enflasyon kaynaklı fiktif kâr veya zararları yok saydığından gerçekçi bir yaklaşımdır. Ancak özellikle vergi mevzuatımız, vergilendirilecek kârları tespit ederken enflasyon kaynaklı fiktif kârlarla reel kârları karşılaştırmaya pek müsait olmayıp, fiktif kârları da hiç de düşük olmayan oranlarda vergilendirmeye yöneliktir.

Sürekli devam eden yüksek enflasyon dolayısıyla vergi mevzuatımızdaki bu yapı, işletmelerin öz sermayelerinin giderek erimesine ve bunun sonucu olarak işletmeleri borçla finansmana zorlamakta ve neticede yüksek maliyetli dış finansman da işletmeleri küçülmeye ve giderek yok olmaya ya da kayıt dışı çalışmaya doğru itmektedir. Kayıtlarda yer almayan, 4213 sayılı Kanuna konu olan emtialar yönünden ise, bu Kanundaki %6-7 oranları kanımızca oldukça yüksek oranlardır ve Kanundan beklenen, kayıt dışı emtiaların kayıt altına alınması beklentisi yeterince gerçekleşmeyecektir.

⁶⁸ <http://www.gib.gov.tr/index.php?id=1028> Erişim: 01.04.2017

İlgili kanun uyarınca ödenecek vergilerin üç ay gibi kısa vadede ödenmesi gerekliliği ile ödenecek vergilerin gelir veya kurumlar vergisinden mahsup edilme ya da gelir veya kurumlar vergisi matrahlarının tespitinde gider olarak dikkate alınmayacağı gerçeği de göz önüne alındığında 4213 sayılı Kıymetli Maden ve Ziyet Eşyası Beyanı Hakkında Kanununun, kendisinden beklenen miktarda vergi tahsilatı sonucunu doğurmayacağı ön görülmektedir.

Enflasyon düzeltmesi; parasal olmayan kıymetlerin enflasyon düzeltmesinde dikkate alınacak tutarlarının düzeltme katsayısı ile çarpılması suretiyle, malî tablonun ait olduğu tarihteki satın alma gücü cinsinden hesaplanmasını ifade eder. Enflasyon düzeltmesinin amacı ise; mali tabloların enflasyonun etkisinden arındırılması ve böylece vergileme üzerindeki enflasyondan kaynaklanan olumsuzlukların giderilmesidir.

3.3.1 ENFLASYON DÜZELTMESİNE TABİ OLUP OLMAMA ŞEKLİ

5024 sayılı Vergi Usul Kanunu, Gelir Vergisi Kanunu ve Kurumlar Vergisi Kanununda değişiklik yapılması hakkındaki kanuna göre enflasyon düzeltmesine tabi olup olmama durumu aşağıda açıklandığı şekildedir.

- Kazançlarını bilanço esasına göre tespit eden gelir ve kurumlar vergisi mükellefleri,
- Fiyat endeksindeki artışın;
- İçinde bulunulan dönem dahil son üç hesap döneminde %100'den
- İçinde bulunulan hesap döneminde %10'dan fazla olması, (enflasyon düzeltmesi uygulaması, her iki şartın birlikte gerçekleşmemesi halinde sona erer) halinde malî tablolarını enflasyon düzeltmesine tâbi tutarlar.

Kapsama giren mükellefler, geçici vergi dönemlerinin sonu itibarıyla malî tabloları düzenlemek ve enflasyon düzeltmesi yapmak zorundadırlar. Geçici vergi dönemlerinde yukarıda belirtilen oranların tespitinde, son üç hesap dönemi yerine üçer aylık dönemlerin son ayı dahil önceki otuz altı ay ve içinde bulunulan hesap dönemi yerine son on iki ay dikkate alınır. Bir hesap dönemi içindeki geçici vergi dönemlerinin herhangi birinde düzeltme yapılması halinde takip eden geçici vergi dönemlerinde ve içinde bulunulan hesap dönemi sonunda da düzeltme yapılır.

Vergi Usul Kanununun mükerrer 298. maddesinin (A) fıkrasına 5228 sayılı Kanunun 9. maddesi ile yeni bir bent eklenmiş ve münhasıran sürekli olarak işlenmiş altın, gümüş

alım-satımı ve imali ile iştigal eden mükelleflere, enflasyon düzeltme şartlarının oluşup oluşmadığına bakılmaksızın, (her geçici vergi dönemi sonu itibariyle) enflasyon düzeltmesi yapma zorunluluğu getirilmiştir.

Esas faaliyetleri olan kuyumculuk işi yanında bu faaliyetlerinin bir cüzü niteliğinde olan platin, kıymetli taş alım-satımı veya imali gibi faaliyetleri bulunan mükelleflerce de enflasyon düzeltmesi yapılması gerekmektedir. Ancak, kuyumculuk faaliyetinin yanı sıra bu nitelikte olmayan market işletmesi, gıda ticareti, beyaz eşya alım- satımı, kafe işletmesi gibi başka faaliyetlerinin bulunması durumunda "münhasıran sürekli olarak işlenmiş altın, gümüş alım-satımı ve imali" faaliyetinden söz edilemeyeceğinden enflasyon düzeltmesi yapılmayacaktır.⁶⁹

Kıymetli madenlerin enflasyon açosondan düzeltilecek finansal tabloları VUK Mükerrer 298/A.8.b maddesinde; "b) Mükellef veya meslek grupları ya da mükelleflerin aktif toplamları veya ciroları itibarıyla hangi tür malî tabloların; enflasyon düzeltmesine tâbi tutulup tutulmayacağı ve geçici vergi dönemlerinde düzeltilip düzeltilmeyeceği belirlemeye, Maliye Bakanlığı yetkili kılınmıştır. Maliye Bakanlığı bu açıdan yetkisini kullanmış olup 338 Sıra No'lu Vergi Usul Genel Tebliği ile "Enflasyon düzeltmesi yapmak zorunda olan mükelleflerin, düzeltme şartlarının oluşması halinde 1/1/2004 tarihinden sonra düzenleyecekleri mali tablolarından sadece bilançolarını düzeltme işlemine tabi tutmaları zorunludur. şekilde belirtilmiştir.

3.3.2 ENFLASYON DÜZELTİLMESİ YAPILACAK DÖNEMLER

2004 Yılı I. Geçici Vergi Beyannamesi (Herhangi bir düzeltme yapılmayacaktır); 5024 sayılı Kanunun geçici 1 inci maddesiyle dileyen mükelleflerin 31/12/2003 tarihli bilançolarını enflasyon düzeltmesine tabi tutmaksızın, 2004 yılının ilk geçici vergi döneminde beyan edecekleri geçici vergi matrahlarını, 5024 sayılı Kanunla yapılan değişiklikleri dikkate almadan önceki hükümlere göre hesaplayabilecekleri esası getirilmişti. Ancak, 3/4/2004 tarihinde Devlet İstatistik Enstitüsü tarafından Mart 2004 ayına ilişkin açıklanan TEFE 7.862,2 olarak gerçekleşmiştir. Bu değer 1/4/2003 tarihine göre %10'un üzerinde bir artışı göstermediğinden 2004 yılının ilk geçici vergi döneminde enflasyon düzeltmesi şartlarının gerçekleşmediği anlamına gelmektedir. Bu nedenle 2004

⁶⁹ VUK Sirküler No: 19

yılıının ilk geçici vergi döneminin sonu itibarıyla Vergi Usul Kanununun mükerrer 298 nci maddesine göre enflasyon düzeltmesi yapılmayacaktır

2004 Yılı II, III ve IV. Geçici V. Beyanları (Limitleri aşmayanlar için seçimliktir); Bir başka ifade ile açıklanan tarih itibarıyla aktif toplamı 7,5 trilyon Türk Lirasını ve hesap dönemine ait ciroları toplamı 15 trilyon Türk Lirasını aşan (yani her iki limiti de geçen) mükelleflerin 2004 yılına ilişkin geçici vergi dönemlerinde enflasyon düzeltmesi yapmaları zorunludur. Yeni işe başlayan mükellefler için ciro belli olmadığı için sadece açılış bilançolarında aktif toplamının 7,5 trilyon Türk Lirasını aşması halinde, ihtiyarilikten yararlanılamayacaktır. Ancak, 2004 yılının 1 inci geçici vergi döneminde 5024 sayılı Kanunun geçici 1 inci maddesi hükmünden faydalanmayarak 31/12/2003 tarihli bilançolarını düzelteren mükellefler, 2004 yılının ikinci ve takip eden geçici vergi dönemleri itibarıyla de enflasyon düzeltmesi yapmaya devam edeceklerdir. (VUK Sirküler No: 8)

2004 Yılı Yıllık Gelir veya Kurumlar Vergisi Beyannamesi (2003 ve 2004 Bilançoları Zorunludur); Seçime bağlı koşullar sona ermektedir. 2004 Yılına ait yıllık gelir veya kurumlar vergisi beyannamesi verilirken hem 31.12.2003 hem de 31.12.2004 tarihli bilançolar enflasyon düzeltmesine tabi tutulacaktır

2005- 2006- 2007- 2008 Yılı I., II., III. ve IV. Geçici Vergi Beyannamesi (Kuyumcular hariç herhangi bir düzeltme yapılmayacaktır); Türkiye İstatistik Kurumunca Türkiye geneli için hesaplanan Üretici Fiyatları Genel Endeksi (ÜFE) %100'ün ve %10'un üzerinde bir artışı göstermediğinden enflasyon düzeltmesi yapılması için gereken her iki şartın da gerçekleşmediği anlamına gelmektedir. Bu nedenle, bu dönemlerde enflasyon düzeltmesi yapılmayacaktır.

Mevcut yasalara göre; münhasıran sürekli olarak işlenmiş altın, gümüş alım-satımı ve imali ile iştil eden mükelleflere, enflasyon düzeltme şartlarının oluşup oluşmadığına bakılmaksızın, (her geçici vergi dönemi sonu itibarıyla) enflasyon düzeltmesi yapma zorunluluğu getirilmiştir. Dolayısıyla mevcut kanunlarda değişiklik olmadığı sürece Kuyumcular her geçici vergi döneminde enflasyon düzeltmesi yapmak zorundadır.

Enflasyon düzeltmesi yapmanın yaptırımı ise Vergi Usul Kanununun enflasyon düzeltmesine ilişkin hükümleri esas itibarıyla değerlendirilmiştir. Bu nedenle, enflasyon düzeltmesi yapmak zorunda olan mükelleflerin düzeltme işlemini yapmaması, değerlendirme işleminin usulüne göre yapılmaması hükmünde olup cezai

müeyyide de aynı yönde uygulanacaktır. Ayrıca, 5/5/2004 tarih ve 25453 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan ve enflasyon düzeltmesine ilişkin olarak 5024 sayılı Kanunla Vergi Usul Kanununda yapılan değişikliklere paralel olarak Tekdüzen Hesap Planında yapılan düzenlemelerin yer aldığı 12 sıra nolu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği ile belirlenen muhasebe usul ve esaslarına uyulmaması durumunda, 213 sayılı Vergi Usul Kanununun ilgili hükümleri (Md.353/6) uyarınca gerekli cezai işlemlerin uygulanacağı da tabiidir.

Satın alma gücü ile ulusal para birimindeki değişimler arasındaki ilişki göz önünde bulundurulduğunda, mali tablolarda yer alan kıymetler iki gruba ayrılırlar:

- Ulusal para değerindeki değişimler karşısında nominal değerleri aynı kalan ancak satın alma güçleri fiyat hareketlerine göre ters yönde değişen kıymetler,
- Ulusal para değerindeki değişimlere rağmen satın alma güçleri değişmeyen kıymetler.

Bunlardan ilkinde parasal, diğerine ise parasal olmayan kıymetler tanımlaması yapılmaktadır. Parasal kıymetlerin (parasal varlıklar ve parasal kaynakların) enflasyon düzeltmesine tabi tutulmasına gerek bulunmamaktadır. Dolayısı ile mali tabloda görünen parasal kıymete ait değer, mali tablo tarihi itibarıyla o kıymetin satın alma gücünü de göstermektedir.

Parasal olmayan kıymetler için düzenlenen mali tablonun enflasyonun etkilerinden arındırılması için mali tabloda görünen parasal olmayan kıymetlere ait değerler, mali tablo tarihi itibarıyla bu kıymetlerin satın alma gücünü gösteren değerler değildir, düzeltilmeleri gerekmektedir. Bu bağlamda düzeltme katsayıları ve fiyat endeksi VUK Mükerrer Madde 298/A.2.d hükmünde düzenlenmektedir.

3.3.3. DÜZELTME KATSAYILARI VE FİYAT ENDEKSİ

Malî tabloların ait olduğu aya ilişkin fiyat endeksinin, düzeltmeye esas alınan tarihi içeren aya ait fiyat endeksine bölünmesiyle elde edilen katsayı olarak belirlenmiştir. Kolaylık olması açısından, düzeltme katsayısının hesaplanmasında, ay sonu fiyat endeksleri kullanılacaktır. Katsayı aşağıdaki formülle bulunur:

Düzeltilme Katsayısı = İşlem Ayına Ait Fiyat Endeksi / Düzeltilme Ayına Ait Fiyat Endeksi

VUK Mükerrer Madde 298/A.2.e hükmünde Ortalama düzeltme katsayısı; "malî tabloların ait olduğu aya ilişkin fiyat endeksinin, bu endeks ile bir önceki dönemin sonundaki fiyat endeksi toplamının ikiye bölünmesi sonucu bulunan endekse bölünmesiyle elde edilen katsayı" olarak belirlenmiştir. VUK Mükerrer Madde 298/A.2.f hükmünde fiyat endeksi (ÜFE); "Türkiye İstatistik Kurumunca Türkiye geneli için hesaplanan Üretici Fiyatları Genel Endeksi) olarak belirlenmiştir. (01.01.2006 tarihinden önceki dönemler için değişmeden önceki şekli: fiyat endeksi (TEFE); Devlet İstatistik Enstitüsünce Türkiye geneli için hesaplanan ve ilân edilen Toptan Eşya Fiyatları Genel Endeksi)

➤ Düzeltme Katsayısının 1'den Küçük Çıkması:

Aylar itibariyle TEFE'de (yeni haliyle ÜFE'de) oluşan farklılıklar nedeniyle düzeltme katsayısının birden küçük çıkması hali, ilgili kıymetlerin düzeltme sonrası değerinde düşüklüğe sebep olmakla birlikte bu durum, yukarıdaki formüle göre bulunan değerlerin düzeltme katsayısı olarak dikkate alınmasına engel teşkil etmemektedir. (VUK Sirküler No:9)

➤ Taşıma Katsayısı

Düzeltilme işlemine tabi tutulacak malî tabloda yer alan iktisadi kıymetlerden bazılarının düzeltmeye esas tarihleri, düzeltme yapılmış bir tarihten öncesine gidebilir. Bu takdirde bu tür iktisadi kıymetler için yeniden düzeltmeye esas tarihe kadar inerek, uygun düzeltme katsayısını bulmaya gerek yoktur; düzeltme yapılan en son malî tabloda, bu iktisadi kıymete ait değerlerin uygun bir katsayı ile çarpılması düzeltme işlemi için yeterlidir.

Mali tablolardaki parasal ve parasal olmayan tutarların, taşıma katsayısı kullanılarak ilgili dönemin sonundaki yeni değerlerinin hesaplanmasına "taşıma" denilir ve hesaplama işlemi "taşıma katsayısı" kullanılarak yapılır. Taşıma katsayısı, malî tablonun ait olduğu aya ilişkin fiyat endeksinin, bir önceki dönemin sonundaki (en son düzeltme yapılan geçici vergi döneminin sonu, yıl içinde işe başlayanlarda işe başlanılan aya ilişkin) fiyat endeksine bölünmesiyle elde edilen katsayıdır.

Parasal kıymetler için taşıma katsayısı bir olarak uygulanır. Taşıma katsayısı kullanılarak parasal olmayan kıymetlerle ilgili olarak yapılacak düzeltme işlemi, aşağıdaki formüle göre hesaplanan taşıma katsayıları ile yapılacaktır.

Taşıma Katsayısı = Düzeltme Ayına Ait Fiyat Endeksi / Bir Önceki Dönemin Sonundaki Fiyat Endeksi⁷⁰

Stokların değerlemesinde esas alınması gereken ölçüt Vergi Usul Kanununun değerlendirme ölçütlerine göre stoklar, maliyet bedeli ile değerlendirilmekte olup 31/12/2003 tarihi itibarıyla maliyet bedelleri üzerinden defterlere kayıt tarihlerine göre (stokların alımında avans olarak yapılan ödemelerde ödeme tarihine göre) bulunan düzeltmeye esas tutar ile düzeltme katsayısının çarpılması suretiyle enflasyon düzeltmesine tabi tutulacaklardır.

İşletmeler, çeşit ve miktar itibarıyla önemli tutarlara ulaşan stoklarına ilişkin olarak, düzeltme işleminde gerçek yöntemi uygulayabilecekleri gibi 328 sıra numaralı Vergi Usul Kanunu Genel Tebliğinde gösterilen toplulaştırılmış yöntemlerden herhangi birini de tercih edebileceklerdir. Stokların düzeltilmesinde gerçek yöntemi kullanan mükellefler mümkün olduğunca inebildikleri kadar alt ayrıma giderek düzeltme işlemini gerçekleştireceklerdir. Toplulaştırılmış yöntemleri seçenler ise mümkün olduğunca inebildikleri her bir alt ayırım itibarıyla diledikleri toplulaştırılmış yöntemi kullanmakta serbesttirler.

3.3.4 TOPLULAŞTIRMA YÖNTEMLERİ

Toplulaştırılmış yöntemlerin tercih edilmesi stokların çeşitliliği, işlem hareketlerinin yoğunluğu dikkate alındığında daha pratik sayılabilecek toplulaştırılmış yöntemlere ihtiyaç duyulmuştur. Bu yöntem sadece stoklara uygulanır. 31/12/2003 tarihli bilançolarda gözükten stoklara ait tutarların düzeltilmesine ilişkin olarak 28/2/2004 tarih ve 25387 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 328 sıra No.lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği ile iki tür toplulaştırılmış yöntem öngörülmüştü:⁷¹

- Basit ortalama yöntemi ile stok devir hızı yöntemi

⁷⁰ Şener, N. ve V. Akman. Altın, İstanbul Altın Borsası ve Dünyadaki Örnekleri. Dünya Yayınları, Mayıs, 2004, s.31.

⁷¹ TC Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı Darphane ve Damga Matbaası Genel Müdürlüğü <http://www.darphane.gov.tr/dizayn-cumaltin.htm> Erişim: 01.04.2017

1/1/2004 tarihinden sonraki geçici vergi dönemleri sonu itibariyle düzenlenecek olan bilançoların düzeltilmesine ilişkin olarak 13/8/2004 tarih ve 25552 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 338 sıra No.lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği ile de stok devir hızı yöntemi yerine hareketli ağırlıklı ortalama yöntemi getirilmiştir.

Enflasyon düzeltmesi yapmak zorunda olan mükellefler, 31/12/2003 tarihli bilançolarını düzeltirken toplulaştırılmış yöntemleri kullanmış olsun ya da olmasınlar, 1/1/2004 tarihinden sonraki geçici vergi dönemleri sonu itibariyle düzenlenecek olan bilançolarında yer alan stoklarını, toplulaştırmış yöntemlere göre düzeltmek istedikleri takdirde, 338 sıra No.lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliğinde yer alan toplulaştırılmış yöntemlerden arzu ettiklerini seçebilecekler, ancak seçtikleri yöntemden, bu seçimi yaptıkları hesap dönemi dahil üçüncü hesap döneminin sonuna kadar dönemeyeceklerdir.⁷²

Toplulaştırılmış yöntemler kanunda basit ortalama yöntemi ve hareketli ağırlıklı ortalama yöntemi olarak iki şekilde tanımlanmış, Maliye Bakanlığı yetkisi dahilinde stok devir hızı yöntemini de eklemiştir.

- Basit ortalama yöntemi; Gelir tablosu kalemleri ile stokların düzeltmede esas alınacak tarihlere bağlı kalınmaksızın dönem ortalama düzeltme katsayısı ile çarpılması suretiyle enflasyon düzeltmesine tabi tutulması olarak belirlenmiştir. Stokların düzeltilmesinde kullanılacak düzeltme katsayısı, Aralık ayına ilişkin fiyat endeksinin, bu endeks ile bir önceki geçici vergi döneminin sonundaki (Eylül) fiyat endeksi toplamının ikiye bölünmesi sonucu bulunan endekse bölünmesiyle elde edilen dönem ortalama düzeltme katsayısıdır.⁷³
- Hareketli ağırlıklı ortalama yöntemi; Dönem sonu stok ve dönem içinde satılan mal maliyetinin enflasyon düzeltmesine esas alınacak tutarlarının hareketli ağırlıklı ortalama düzeltme katsayısı ile çarpılması suretiyle enflasyon düzeltmesine tabi tutulması olarak belirlenmiştir. (Bir önceki döneme ait düzeltilmiş satılan mal maliyeti enflasyon düzeltmesi yapılan dönemin sonuna taşıma katsayısı uygulanarak taşınır. Bu hesaplamalarda amortisman ve reel finansman giderleri, endekslenmeden dikkate alınır.)

⁷² TC Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı Darphane ve Damga Matbaası Genel Müdürlüğü
<http://www.darphane.gov.tr/dizayn-cumaltin.htm> Erişim: 01.04.2017

⁷³ 17 No.lu Sirküler No: 3

- Stok devir hızı yöntemi; Sadece 31.12.2003 tarihli bilanço düzeltmesinde kullanılabilir bir yöntemdir. Stok devir hızı yönteminde mükellefler; öncelikle stok devir hızını, sonrasında ortalama stokta kalma süresini hesaplayacaklar ve nihayetinde de 31/12/2003 tarihli bilançoda görünen stokların hangi aydan kaldığını bulacaklardır. Stokların hangi aydan kaldığı bulunduğundan sonra yapılması gereken, düzeltmeye esas tarih itibarıyla düzeltme katsayısını bulmak ve bu katsayıyla 31/12/2003 tarihli bilançoda görünen stoklara ait tutarı çarpmaktır.⁷⁴

3.3.5. BİLANÇODA GÖRÜNÜM

Bilanço; işletmenin bir dönemine ait finansal ve ekonomik faaliyetlerini gösteren, aktif ve pasif olmak üzere iki tablodan oluşan mali tablodur. Aktif yani işletmenin varlıklarını, pasif ise işletmenin kaynaklarını ifade eder ve bilançoda işletme isminin ve hangi mali döneme ait olduğunu gösteren tarihi bulunmak zorundadır. Bilanço aktif ve pasif tarafları birbirine eşit olmak zorundadır. Her ne olursa olsun bilançodaki eşitlik bozulamaz. Bunu şöyle ifade etmek gerekirse;

- $AKTİF = PASİF$
- $VARLIKLAR = KAYNAKLAR$
- Varlıklar; işletmenin sahip olduğu nakit para, hisse senetleri, taşıtlar, demirbaşlar, ticari mallar gibi ve sair ifade edilen değerleridir. Varlıklar kendi içinde Dönen Varlıklar (100-199), Duran Varlıklar (200-299) grupları olarak ikiye ayrılır.
- Dönen Varlıklar; işletmenin para ile ifade edilen ya da bir yıl içerisinde paraya çevrilmesi beklenen veya bir yıl içinde kullanılması beklenen varlıklarıdır.
- Duran Varlıklar; işletmenin bir yıl içinde elden çıkması beklenmeyen, getirileri bir yıl içinde sonlanmayacak varlıklarıdır.
- Kaynaklar; işletmenin varlıklarını finanse ettiği kısa ve uzun vadeli kaynak, borçları ve sermayesini ifade eden değerlerdir. Kaynaklar kendi içinde Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar, Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar ve Öz Kaynaklar grubu olarak üçe ayrılır bunlar 300 ile 599 numaralı hesaplar arasındakilerdir.
- Kısa Vadeli Yabancı Kaynaklar; bir yıl içinde ödenmesi gereken borçlardır.
- Uzun Vadeli Yabancı Kaynaklar; bir yıldan sonra ödenmesi gereken borçlardır.

⁷⁴ <http://mudender.org/ekonomifinans/3636-bankalar-ve-altin-alim-satimi.html>. Erişim: 01.04.2017

- Öz kaynaklar; işletme sahibi ya da ortaklar tarafından işletmeye koyulmuş sermaye, işletme sahibi yada ortaklarına verilmeyip işletmede kalan ticari, faaliyetlerden elde edilen karlardır.

Kıymetli Madenler X Firmasına ait Enflasyon düzeltmesi öncesi Bilanço Örneği aşağıdaki gibidir;⁷⁵

Tablo 7. Kıymetli Madenlere Ait Bilanço Finansal Tablo Örneği

KUYUMCULUK A.Ş. AYRINTILI BİLANÇO (31.03.2017)		
AKTİF (VARLIKLAR)		Düzeltilme Öncesi
I- DÖNEN VARLIKLAR		3.111.594,53
A) Hazır Değerler		76.364,56
1- Kasa		76.363,58
2- Bankalar		0,98
B) Ticari Alacaklar		370.408,00
1- Alıcılar		370.408,00
C) Stoklar		2.743.566,63
1- Ticari Mallar		2.743.566,63
D) Diğer Dönen Varlıklar		41.255,34
1- Peşin Öd.Vergi ve Fonlar		41.255,34
II- DURAN VARLIKLAR		528,94
A) Maddi Duran Varlıklar		528,94
1- Tesis, Makine ve Cihazlar		2.396,09
2- Demirbaşlar		74.237,82
3- Birikmiş Amortismanlar (-)		-75.204,97
AKTİF TOPLAMI		3.112.023,47
PASİF (KAYNAKLAR)		Düzeltilme Öncesi
I- KISA VAD.YAB.KAYNAKLAR		611.811,71
A) Ticari Borçlar		546,7
1- Diğer Ticari Borçlar		546,7
B) Diğer Borçlar		567.000,00
1- Ortaklara Borçlar		567.000,00
C) Ödenecek Vergi ve Diğ.Yük.		5.244,71
1- Ödenecek Vergi ve Fonlar		3.208,01
2- Ödenecek Sos.Güv.Kesintileri		2.036,70
D) Borç ve Gider Karşılıkları		39.020,30
1- Dön.Karşı Vergi Diğ.Yasal Yk.K.		39.020,30

⁷⁵ <http://mudender.org/ekonomifinans/3636-bankalar-ve-altin-alim-satimi.html>. Erişim: 01.04.2017

II- ÖZKAYNAKLAR		1.500.211,76
A) Ödenmiş Sermaye		2.233.335,50
1- Sermaye		200.000,00
2- Sermaye Düz.Olumlu Farkl.		2.033.335,50
B) Kar Yedekleri		109.918,27
1- Yasal Yedekler		109.918,27
C) Geçmiş Yıllar Karları		248.395,51
1- Geçmiş Yıllar Karları		248.395,51
D) Geçmiş Yıllar Zararları (-)		-1.193.503,31
1- Geçmiş Yıllar Zararları (-)		-1.193.503,31
E) Dönem Net Karı (Zararı)		102.065,79
1 - Dönem Net Karı		102.065,79
PASİF TOPLAMI		2.112.023,47

Kaynak: Erdem V., Didem A., Dünyada ve Türkiye'de Altın Ticareti, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi BSE, İstanbul, 2013, s.64.

İlgili Yıllara ait TEFE, ÜFE oranları aşağıdaki tablodan alınmıştır.

Tablo 8 TEFE Endeks Tablosu

(TEFE) Toptan Eşya Fiyatları Endeksi						
	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Ocak	6.840,70	7.576,50	8.328,42	8.957,94	9.797,71	10.429,14
Şubat	7.055,70	7.700,60	8.326,55	8.980,93	9.890,38	10.696,37
Mart	7.281,80	7.862,20	8.503,60	9.003,20	9.986,64	11.035,44
Nisan	7.410,00	8.070,50	8.675,43	9.177,76	10.066,38	11.531,83
Mayıs	7.364,00	8.067,80	8.647,64	9.432,06	10.105,89	11.776,07
Haziran	7.222,20	7.982,70	8.677,15	9.811,35	10.095,11	11.814,14
Temmuz	7.183,50	7.861,60	8.655,06	9.896,12	10.101,58	11.961,40
Ağustos	7.169,40	7.923,50	8.804,91	9.822,13	10.187,78	11.681,96
Eylül	7.173,30	8.069,70	8.950,24	9.799,14	10.291,22	11.577,08
Ekim	7.213,40	8.330,10	9.009,11	9.843,68	10.277,57	0
Kasım	7.336,20	8.392,70	8.805,20	9.814,95	10.369,52	0,00
Aralık	7.382,10	8.403,80	8.785,74	9.802,74	10.385,32	0,00

Tablo 9 ÜFE Fiyat Endeksi Tablosu

(ÜFE) Üretici Fiyat Endeksi						
	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Ocak	96,99	107,17	118,64	124,7	136,39	145,18
Şubat	99,12	107,40	118,77	125,02	137,68	148,90
Mart	100,84	108,03	120,27	125,33	139,02	153,62
Nisan	100,02	110,49	121,72	127,76	140,13	160,53
Mayıs	99,04	115,50	121,96	131,30	140,68	163,93
Haziran	98,80	116,43	121,38	136,58	140,53	164,46
Temmuz	99,16	115,56	120,48	137,76	140,62	166,51
Ağustos	99,70	116,69	121,73	136,73	141,82	162,62
Eylül	99,61	117,53	122,68	136,41	143,26	161,56
Ekim	100,66	120,43	123,35	137,03	143,07	0
Kasım	102,80	120,43	122,35	136,63	144,35	0
Aralık	103,28	119,13	122,30	136,46	144,57	0

Enflasyon düzeltmesinde hesaplamaların uygulamalı gösterimi de şu şekildedir.

Hesaplamalar yapılırken aşağıdaki formül kullanılır.

Düzeltilme Katsayısı : İşlem Ayına Ait Fiyat Endeksi / Düzeltilme Ayına Ait Fiyat Endeksi

Stoklar için işlem ayına ait fiyat endeksi 5.4071 olduğu varsayılmıştır.

Dolayısıyla hesaplama aşağıdaki şekildedir

Düzeltilme Katsayısı : İşlem Ayına Ait Fiyat Endeksi / Düzeltilme Ayına Ait Fiyat Endeksi/100

Düzeltilme Katsayısı : 10.429,14 / 5.407,1 = 1.9288/100

Stoklar Düzeltme : Düzeltme Öncesi Stoklar * Düzeltme Katsayısı

Stoklar Enf.Düzeltme : 2.743.566,63.-TL * 0,019288 = 52.917,91

Tablo 10. Kıymetli Madenlere Ait Yevmiye Maddeleri Örneği

BİLANÇO- KUYUMCULUK A.Ş. 31.03.2017 Tarihli Bilanço Üzerinde Enflasyon Düzeltmesi Yapılması Gereken Yevmiye Maddeleri		
153 Ticari Mallar	52.917,71	
698 Enflasyon Düzeltme Hesabı		52.917,71
253 Tesis, Makina ve Cihazlar	87,4	
698 Enflasyon Düzeltme Hesabı		87,4
255 Demirbaşlar	4.021,27	
698 Enflasyon Düzeltme Hesabı		4.021,27
xxx Amortisman Gider Hesabı	59,76	
257 Birikmiş Amortismanlar (-)		59,76
698 Enflasyon Düzeltme Hesabı	4.081,83	
257 Birikmiş Amortismanlar (-)		4.081,83
698 Enflasyon Düzeltme Hesabı	12.520,00	
Sermaye Düzeltmesi Olumlu ⁵⁰² Farkları		12.520,00
698 Enflasyon Düzeltme Hesabı	127.286,80	
Sermaye Düzeltmesi Olumlu ⁵⁰² Farkları		127.286,80
698 Enflasyon Düzeltme Hesabı	6.880,88	
540 Yasal Yedekler		6.880,88
698 Enflasyon Düzeltme Hesabı	15.549,56	
570 Geçmiş Yıllar Karları		15.549,56
580 Geçmiş Yıllar Zararları (-)	74.713,31	
698 Enflasyon Düzeltme Hesabı		74.713,31
690 Dönem Kârı veya Zararı	59,76	
xxx Amortisman Gider Hesabı		59,76
Enflasyon Düzeltmesi Zararları (-)	34.579,85	
698 Enflasyon Düzeltme Hesabı		34.579,85
690 Dönem Kârı veya Zararı	34.579,85	
Enflasyon Düzeltmesi Zararları (-)		34.579,85
590 Dönem Net Karı	34.639,61	
690 Dönem Kârı veya Zararı		34.639,61
580 Geçmiş Yıllar Zararları (-)	74.713,31	
698 Enflasyon Düzeltme Hesabı		74.713,31
690 Dönem Kârı veya Zararı	59,76	
xxx Amortisman Gider Hesabı		59,76
Enflasyon Düzeltmesi Zararları (-)	34.579,85	
698 Enflasyon Düzeltme Hesabı		34.579,85
690 Dönem Kârı veya Zararı	34.579,85	
Enflasyon Düzeltmesi Zararları (-)		34.579,85
590 Dönem Net Karı	34.639,61	
690 Dönem Kârı veya Zararı		34.639,61

Kaynak: Erdem V., Didem A., Dünyada ve Türkiye'de Altın Ticareti, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi BSE, İstanbul, 2013, s.65.

Enflasyon düzeltmesinde sonra oluşan yeni bilanço aşağıdaki gibidir.

Tablo 11 Kıymetli Madenlere Ait Düzeltme sonrası Bilançosu

KUYUMCULUK A.Ş. AYRINTILI BİLANÇO (31.03.2017)		
AKTİF (VARLIKLAR)		Düzeltilme Sonrası
I- DÖNEN VARLIKLAR		3.164.511,77
A) Hazır Değerler		76.364,56
1- Kasa		76.363,58
2- Bankalar		0,98
B) Ticari Alacaklar		370.408,00
1- Alıcılar		370.408,00
C) Stoklar		2.796.483,87
1- Ticari Mallar		2.796.483,87
D) Diğer Dönen Varlıklar		41.255,34
1- Peşin Öd.Vergi ve Fonlar		41.255,34
II- DURAN VARLIKLAR		496,02
A) Maddi Duran Varlıklar		496,02
1- Tesis, Makine ve Cihazlar		2.483,49
2- Demirbaşlar		78.259,09
3- Birikmiş Amortismanlar (-)		-79.346,56
AKTİF TOPLAMI		3.164.907,79
PASİF (KAYNAKLAR)		Düzeltilme Sonrası
I- KISA VAD.YAB.KAYNAKLAR		611.811,71
A) Ticari Borçlar		546,7
1- Diğer Ticari Borçlar		546,7
B) Diğer Borçlar		567.000,00
1- Ortaklara Borçlar		567.000,00
C) Ödenecek Vergi ve Diğ.Yük.		5.244,71
1- Ödenecek Vergi ve Fonlar		3.208,01
2- Ödenecek Sos.Güv.Kesintileri		2.036,70
D) Borç ve Gider Karşılıkları		39.020,30
1- Dön.Karı Vergi Diğ.Yasal Yk.K.		39.020,30
II- ÖZKAYNAKLAR		1.553.096,08
A) Ödenmiş Sermaye		2.373.142,30
1- Sermaye		200.000,00
2- Sermaye Düz.Olumlu Farkl.		2.173.142,30
B) Kar Yedekleri		116.799,15
1- Yasal Yedekler		116.799,15
C) Geçmiş Yıllar Karları		263.945,07
1- Geçmiş Yıllar Karları		263.945,07
D) Geçmiş Yıllar Zararları (-)		-1.268.216,62

1- Geçmiş Yıllar Zararları (-)		-1.268.216,62
E) Dönem Net Karı (Zararı)		67.426,18
1 - Dönem Net Karı		67.426,18
PASİF TOPLAMI		2.164.907,79

Kaynak: Erdem V., Didem A., Dünyada ve Türkiye'de Altın Ticareti, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi BSE, İstanbul, 2013, s.65.

3.4. KIYMETLİ MADENLER SEKTÖRÜNE AİT FİNANSAL SORUNLAR

Kıymetli madenler sektöründe faaliyet gösteren işletmeler ihtiyaç duydukları gerçek miktarlardaki altını, alış yapamamaktadırlar. Stoklarında yüksek miktarlarda altın bulunduran işletmelerde altın satışı yapamamaktadırlar. İşletmeler bu sıkıntılar karşısında ya büyük riskleri göz önüne alarak bir kısım altınlarını stoklarına dahil etmeyecekler yani, faturasız altın alacaklardır ki, bu çözüm, hem mükellef açısından hem de devlet açısından sonuçları bakımından en kötü çözümdür. Ya da bir şekilde resmi altın alış yapacaklardır. O zaman bu durumda, işletmeler stok ihtiyaçlarını en güvenilir yoldan nasıl çözülebilirler sorusunun cevabını kısmen bankalarda bulmuşlardır. Bu çözüm yolu mükellefler açısından daha güvenilir ancak gereksiz yere maliyet unsuru içermekte devlet açısından ise; zaten az vergi aldığı bu sektörden daha az vergi alacağı için yine bir anlamda kayıp olmaktadır.

İşletme stok ihtiyacını, ekonomik gücü olduğu halde altın satın almak yerine, bankadan ya altın kredisi kullanarak stok ihtiyacını çözüp aynı zamanda hem fiyat artışlarını hem de verdiği faizi defterlerine gider olarak yazma imkânına kavuşmakta ya da, döviz kredisi kullanarak döviz kurundaki yükselişle, altın fiyatındaki yükselişi dengeleme yolunu seçmek zorunda kalmaktadır. Her iki çözüm yolunda da her iki taraf ta kaybetmektedir. Yani, hem mükellef gereksiz yere kredi maliyeti üstlenmekte, hem de devlet gereksiz yere gider yazılan kredi maliyetleri nedeniyle daha az vergi almaktadır. İşletmeler, rahatlıkla defterlerine altın alış satışlarını yazabilseler bu yollardan hiçbirine başvurmayıp, gerçek kazançlar üzerinden vergi ödemeye hazırlar.⁷⁶

Sürekli olarak tekrar edildiği üzere sektör emek yoğun sektördür. Sektörün asıl faaliyet konusu altın işlemeciliği ve bunun satışlarıdır. Yani, işçiliktir. Hal böyle olunca, birim

⁷⁶ Sağlam, Mehmet Hakan. Altın-Dünya Borsalarında Vadeli Altın İşlemleri. 1. Baskı. İstanbul: Scala Yayıncılık, 2011.

maliyet içerisindeki işçilik payı diğer sektörlerle kıyaslandığında çarpıcı sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Sektörün yurt dışına işlenmiş altın ihraç edebilmesi için, işçilik maliyetlerini mümkün olduğunca aşağı çekmelidir. Bunun yolu ya makineleşmektir ki; ne kadar makineleşirse makineleşsin sektörde işçilik ve el emeği temel unsur olarak her zaman kalmak zorundadır. Aksi takdirde, ürünlerin satılması zorlaşacaktır. Çünkü, söz konusu işçilik özelliği olan bir işçiliktir. İnsanlar altını tasarruf yönü ile birlikte ve süs olarak, takı olarak talep etmektedirler. Öyle olunca, ürünlerin sanatsal bir işçilik içermesi zorunlu olmaktadır. O da ancak bu konuda yetmişmiş (kalifiye) işçilerin çalıştırılmasıyla mümkün olmaktadır. Hal böyle olunca, sektör, ne kadar makineleşirse makineleşsin her zaman el emeği ve göz nuru içeren ürünler üretip satmak zorundadır. O zaman geriye makineleşmenin dışındaki başka bir çözüm bulmak gerekir. O da ancak işçi ücretlerini düşük tutmak ya da ücretler üzerindeki vergi yükünü azaltmaktır. İşçi ücretlerini düşük tutmak, işçiliğin özelliği olan işçilik olması ve zor bulunan ve yetişen bir işçilik olması nedeni ile mümkün değildir. Geriye bir tek çözüm kalıyor; o da işçi ücretleri üzerindeki vergi vb. yüklerin azaltılması yani, devlet tarafından sübvansede edilmesidir.⁷⁷

Kıymetli madenler sektörü bugüne kadar gerçekleştirmekte olduğu ihracatı özellikle altın madeni kapsamında, tamamen kendi öz kaynakları ile yapmaktadır. Bugüne kadar İhracatı Teşvik Kararı ve Tebliğlerinde "altın ihracatına" ihracat teşvik belgesi verilebileceği veya ihracat teşvik tedbirlerinden yararlanabileceğine dair bir hüküm yoktur. Böyle olunca sektör bugüne kadar yapmış olduğu, işlenmiş altın ihracatlarının tümünü herhangi bir teşvik tedbirinden yararlanmadan gerçekleştirmiştir. Sektörde imalatçı kesim, ancak yatırım indiriminden istifade edebilmektedir. Fakat yapılacak yatırımda, konu altın imalatı olduğu için, güvenlik açısından "gelişmiş yörelere" ve şehir merkezlerine yapılmak zorundadır. Böyle olunca da yatırım indiriminden en alt seviyeden yani taban orandan yararlanılabilmektedir. Bugün için bu oran %30'dur. Yatırım "az gelişmiş" (kalkınmakta öncelikli) yörelerde yapılabilsse bu oran bilindiği gibi %100'e kadar çıkabilmektedir. Sektörün bu özel durumu da dikkate alındığında ihracatı teşvik tedbirlerinden yararlanması gerektiği sonucuna ulaşılmaktadır.

Sektörün temel unsurunun işçilik olmasından dolayı, yararlandırılacak teşvik tedbirlerini, sadece işçilik maliyetlerini azaltıcı yönde kullanmak yeterli olacaktır kanaatindeyiz. Çünkü işlenmiş altın ihracatında yurt dışına, özellikle geçici kabul yoluyla

⁷⁷ Dorsey, James M. "Türkiye Altın Futures Piyasasına Hazırlanıyor", Milliyet Gazetesi The Wall Street Journal Eki. 29.09.2007

yapılan ihracatta ki, ihracatın büyük bir kısmı bu şekilde yapılmaktadır, işçilik ihraç edilmektedir. Uluslararası rekabette de temel faktör işçilik maliyetleridir. Bu amaçla; özellikle ülkemizdeki altın sektörünün işlem hacmi yönünden, dünya sıralamasında ilk 10 içinde yer aldığı düşünülürse, sektörün ülke ekonomisine daha fazla işçilik döviz geliri sağlayabilmesi için ilgili mevzuatlarda değişiklik yapılarak;

- İşçi ücretleri üzerinden hesaplanan %15 - %35 oranındaki Gelir Vergisi stopajı,
- Brüt ücret üzerinden hesaplanan %20,5 oranındaki SGK primi işveren payı,
- Brüt ücret üzerinden hesaplanan %2 oranındaki SGK primi işveren işsizlik payı,

gibi işçilik maliyeti unsurlarından, G.V. stopajının oranı bu sektörde çalışanlara mahsus olarak düşürülebilir veya istisna kapsamına alınabilir. Diğer maliyet unsurlarından bir kısmı veya tamamının ihracatı teşvik tedbirleri kapsamına alınması sağlanabilir. Böylece işçilik maliyetleri düşürülebilir.⁷⁸

Belirtilen istisna veya teşvik tedbirleri uygulaması, sektörün yurtdışı pazarlarında, işçilik maliyetleri son derece düşük olan Çin, Hindistan ve Arabistan gibi ihracatçı ülke ürünleri karşısında, özellikle Amerika, Avrupa ve Japonya pazarlarında rekabet gücünü artıracaktır. Dünya piyasalarında kuyumculukta lider olan İtalya'nın ihracatının bir yılda 200 ton olduğu düşünüldüğünde, bu konuda dünya sıralamasında dereceye giren ve İtalya'yla işçilik kalitesinde rekabet edebilen ülkemizin 6 ton olan ihracatının söz konusu teşvik tedbirleriyle kısa bir sürede büyük atılım yapması kaçınılmaz olacaktır.⁷⁹

3.5 KIYMETLİ MADENLER SEKTÖRÜNE AİT ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Kıymetli madenler sektöründe çeşitli sorunlarla karşılaşılmaktadır. Bu sorunların giderilmesinde birçok yol ve yöntem kullanılmaktadır. Aşağıda karşılaşılan bu sorunlarla ilgili olarak bir takım çözüm önerileri bulunmaktadır.

⁷⁸ <http://www.bmvdb.gov.tr/ozelgeler/2015/gvk/4635.htm> Erişim: 01.04.2017

⁷⁹ <http://www.bmvdb.gov.tr/ozelgeler/2015/gvk/4635.htm> Erişim: 01.04.2017

3.5.1. SEKTÖRDE FAALİYET GÖSTEREN MÜKELLEFLERİN BİLANÇO ESASINA GÖRE DEFTER TUTMASINA İLİŞKİN ÖNERİ

Vergi mevzuatından kaynaklanan problemlerin çözüme kavuşturulabilmesi için, öncelikle sektörde faaliyette bulunan tüm mükelleflerin Bilanço Esasına göre defter tutması gerekmektedir. Çünkü, söz konusu problemleri çözüme kavuşturmanın başlıca iki yolu vardır; Birinci yol, altın stoklarının, yeniden değerlendirilmesi ki, söz konusu uygulamaya paralellik arz eden 213 sayılı Vergi Usul Kanununun mükerrer 298. maddesine göre, bu haktan ancak, bilanço esasına göre defter tutan mükellefler yararlanabilmektedir.

İkinci yol ise, enflasyon muhasebesi uygulamalarıdır ki, bu da standartları yönünden, bilanço kalemlerini ve hesapların ayrıntılı olarak tutulmuş olmasını zorunlu kılmaktadır. Bütün bunlar, bilanço esasına göre defter tutmakla mümkündür. 3568 Sayılı Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu kapsamında getirilen düzenlemeler gereği, mükellefler kanuni defter ve belgelerini durumlarına uyan Serbest Muhasebeci veya S.M.M.M. tutturmak zorundadırlar. Bu durumda, çoğunlukla 2.sınıf defter tutan mükelleflerin 1.sınıfa geçme zorunluluğunun getirilmesi, defter tutma yönünden mükellefler için bir zorluk olmaktan çıkacaktır.⁸⁰

Bir başka açıdan olayı değerlendirdiğimizde; vergi mevzuatında yasal düzenlemeler yapılır da belge düzeni sektörde yerleşirse, hemen her kuyumcu ve toptancıları tamamı satış tutarı haddini aşacakları için, zaten bilanço esasına göre defter tutacaklardır. Ancak, sektörde faaliyet gösteren mükelleflerin tamamının bilanço esasına geçirilmesiyle beraber, 193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun Geçici 35. maddesinin 2/e fıkrası ile getirilen ve 2000 yılına kadar geçerli olan "...altın imalatı ve/veya altın ticareti ile uğraşanlar için %50 oranında artırılarak uygulanır." hükmü de bir kanun değişikliğiyle kaldırılarak hayat standardı temel ve ilave göstergelerinde, sektöre %50 oranında artırımlı uygulamaya son verilmelidir.⁸¹

⁸⁰ Yardımcı, Salih. "Bankalardan Kuyumculara Destek", Ekonomik Trend. Yıl:4, Sayı:139, 22-29.09.2016

⁸¹ Dorsey, James M. "Türkiye Altın Futures Piyasasına Hazırlanıyor", Milliyet Gazetesi The Wall Street Journal Eki. 29.09.2007

3.5.2. YENİDEN DEĞERLEME HAKKI VERİLMESİNE İLİŞKİN ÖNERİ

Sektörün, vergi mevzuatından kaynaklanan bugün sıkıntılarını yaşadığı problemlerini çözmek ve bir daha bu tür problemlerle karşılaşmayı önlemek için; 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun iktisadi işletmelere dahil Kıymetleri Değerleme bölümünde külçe ve işlenmiş altın için mükerrer bir madde eklenerek söz konusu kıymetler için yeniden değerlendirme hakkı tanınmalıdır. Yeniden değerlendirme kriteri de Altın Borsasındaki 31.12.tarihinde geçerli olan bedel veya yürürlükte olan yeniden değerlendirme uygulanmasında olduğu gibi Bakanlıkça yayınlanacak yeniden değerlendirme oranı belirlenebilir.

Ayrıca, Altın stoklarının yeniden değerlemeden önceki bedeli ile yeniden değerlemeden sonraki değeri arasındaki farkın da şu anda yürürlükte bulunan madde hükümleri paralelinde bilançoda pasifte "değer artış fonu" hesabında tutulmak veya sermayeye ilave edilmek kaydıyla vergilendirilmeyeceği hüküm altına alınmalıdır.

Sektörde bugüne kadar belge düzeninin yerleşmemesi nedeniyle idarenin uğradığı vergi kaybı gerçeğinden hareketle, söz konusu yeniden değerlendirme hakkının verilmesi kaydıyla ve bir defaya mahsus olmak üzere; yeniden değerlendirme hakkında yararlanan mükelleflerden, değerlendirme sonucu meydana gelecek yeniden değerlendirme fonundan (stokta bulunan altınların yeniden değerlendirme sonrası kayıtlı değeri ile yeniden değerlemeden önceki kayıtlı değeri arasındaki farktan) %2 (YÜZDE İKİ) oranında vergi alınması daha doğru olacaktır. Böylece, sektörde 47000 Gelir ve Kurumlar Vergisi mükellefi bulunduğu ve her mükellefin stoğunda da en az ortalama 5 kg. has altın bulunduğu (küçük bir kuyumcunun bile vitrinini doldurabilmek için en az 4-5 kg. kayıtlı has altını olması gerektiği düşünülürse) kabul edilirse;

$47000 \times 5 \text{ kg.} = 235000 \text{ kg. has altın eder.}$

Söz konusu altının bugünkü değeri; $235000 \times 550.-\text{TL} = 129.250.000,00.\text{TL}$ (Yüz yirmi dokuz milyon iki yüz elli bin) eder. 235.000 kg altının, mükelleflerin genelde kuruluş sırasında almış oldukları altın olduğu ve genelde altın faturası kesilemediği düşünüldüğünde, söz konusu altınların mukayyet değeri yani kanuni defterde kayıtlı

değeri, bugünkü fiyata en az %75 daha düşüktür. Yukardaki varsayımlardan hareketle, üzerinden bir defaya mahsus vergi alınacak Altın Yeniden Değerleme Fonunun toplam tutarı; $(129.250.000,00 \times \%75) \times \%2 = 1.938.750,00$.TL yani yaklaşık 2 milyon lira olmaktadır. Bu öneriler kabul edildiğinde hazineye bir kalemde 2 milyon lira gelir elde edilmiş olacak, sektörde bu tür sıkıntılarla bir daha karşılaşmadan rahatlıkla Belge düzenlenecek ve gelecek yıllarda da bu mükelleflerden daha fazla vergi alınacaktır.⁸²

3.5.3. ENFLASYON MUHASEBESİ UYGULANMASINA İLİŞKİN

ÖNERİLER

2003 yılında çıkarılan Enflasyon muhasebesi kıymetli madenlerle ilgili olarak yapılması gereken muhasebe uygulamalarına ilişkin olarak sunulan öneriler bazıları bulunmaktadır.

- Altın miktarı baz alınarak öz sermaye hesaplanması

Dönem başı ve dönem sonlarında bilanço kalemlerinin hepsi o tarihlerde Altın Borsası'ndaki kur üzerinden has altına çevrilerek TL'yi değil altını baz alan bilançolar çıkarılabilir. Bu bilançolar üzerinden öz sermayeler altın miktarı olarak bulunabilir ve dönem sonu öz sermaye ile dönem başı öz sermaye arasındaki fark o mükellefin o yılki gerçek kârını has altın miktarı olarak gösterir. Söz konusu kâr da; ilgili takvim yılının sonunda geçerli olan borsa rayici üzerinden veya Maliye Bakanlığı'nca belirlenecek fiyattan TL'ye çevrilerek Gelir veya Kurumlar Vergisi Beyannamesi ile beyan edilebilir.

- Enflasyon Oranı Baz Alınarak Öz Sermaye Hesaplanması

Yıl sonu bilanço kalemleri, o yıl için D.I.E. veya Maliye Bakanlığı'nca yayınlanacak enflasyon oranına bölünmek suretiyle dönem başındaki o günkü değerlere indirgenebilir ve Dönem sonu öz sermaye ile Dönem başı öz sermaye arasındaki fark, gerçek kârı gösterir. Söz konusu kâr, Gelir veya Kurumlar Vergisi Beyannamesi ile beyan edilir.⁸³

Enflasyon öncesi Değer = Hesap Tutan / $1 + ,enf. oranı$ ⁸⁴

⁸² Yardımcı, Salih. "Bankalardan Kuyumculara Destek", Ekonomik Trend. Yıl:4, Sayı:139, 22-29.09.2016

⁸³ Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı Darphane ve Damga Matbaası Genel Müdürlüğü <http://www.darphane.gov.tr/dizayn-cumaltin.htm> Erişim: 01.04.2017

⁸⁴ Cihangir, 2010:81.

- İşçilikli Altın Teslimlerinde Has Bedelinin GV. ve KV.'nin İstisna Kapsamına Alınması

3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanununda altın teslimlerine getirilen istisna hükmü paralelinde, Gelir Vergisi ve Kurumlar Vergisi Kanunlarında da işçilikli olmak kaydıyla altın satış bedellerinin istisna kapsamına alınması sağlanabilir. Böylece, sektörün sadece işçilik gelirleri üzerinden vergilendirilmesi sağlanabilir. Ancak, altının işlenmemiş olarak hurda veya külçe halinde işçiliksiz olarak satışı istisna kapsamı dışında tutulmalıdır. Çünkü bu bir nevi emtia alış satışı gibi değerlendirilebilir.⁸⁵

3.6. ÖNERİLEN KONULARIN UYGULANABİLİRLİĞİ SAĞLAMAK İÇİN GEREKLİ OLAN DENETİM

Özellikli bir denetim mekanizmasının kontrolünden gerektiği önerilen konular kabul etmek gerekir dolayısı ile teknik konular olup hata yapabilme ihtimali olan konulardır. Bu nedenle, sektörün sıkıntılarını çözmeye amacı ile yapılacak yasal düzenlemede yer alan hususlardan faydalanabilmek için mutlaka bu konuda tanzim edilmiş olan olumlu bir Yeminli Mali Müşavir Raporu aranmalıdır.

Yeminli Mali Müşavir söz konusu raporu tanzim etmeden önce, mutlaka mükellef bazında, tüm defter, kayıt ve belgeler ile yapılan işlemleri, yasalara uygunluğu yönünden inceleyecektir. Aksi takdirde, bilindiği üzere mükellefle birlikte müteselsil sorumluluk söz konusudur. Böylece sektör üzerinde sıkı bir denetim mekanizması kurulmuş olacak, belge düzeni yerleşecek ve devlet, söz konusu sektörden daha fazla vergi alacaktır. Bunun yanında sektörde dürüst çalışan mükellefler de, yasaların kendilerine tanımış olduğu haklardan yararlanarak gerçek kazançları üzerinden vergi vermenin huzurunu taşıyacaklardır.⁸⁶

⁸⁵ Yardımcı, Salih. "Bankalardan Kuyumculara Destek", Ekonomik Trend. Yıl:4, Sayı:139, 22-29.09.2016

⁸⁶ Cihangir, 2010:81.

BÖLÜM 4. SONUÇ ve ÖNERİLER

Kıymetli madenler genellemesinde özellikle altın, Ortaçağ'da İspanya'da Amerika'dan giden altın fazlalığı nedeniyle İspanya'da ciddi bir enflasyon yaşanması, 20. Yüzyılın başlarında "Altına Hücum (Golden Rush)" çılgınlığı, 2. Dünya Savaşı sonrasında 1970'li yıllara kadar süren Bretton Woods sistemi gibi vesilelerle ekonomilerde önemli bir yere sahip olmuştur. Altın dışındaki diğer bilinen kıymetli madenlerden gümüş de eski zamanlardan beri ekonomide önemli rol oynamıştır. Gümüş özellikle ziynet eşyası ve para (sikke) olarak kullanılmıştır. Eski zamanlardaki altın ve gümüş paraların kullanımıyla ilgili çeşitli para teorileri bulunmaktadır.

Platin grubunda yer alan kıymetli madenler arasında en çok bilineni platin ve paladyumdur. Her iki madene ait fiyatlar dünya borsalarında günlük olarak belirlenir. Rodyum, rutenyum, osmiyum ve iridyum ise, altın, gümüş, platin ve paladyum kadar ön planda değildir. Bunun nedeninin altın, gümüş ve platinin özellikle ziynet eşyası olarak değerlendirilmesi, diğer kıymetli madenlerin ise daha ziyade kullanım alanları sayesinde değerlendirilmesi olduğu düşünülmektedir. Dünya piyasalarında en yüksek maddi değere sahip olan kıymetli maden olarak rodyum ve işlenmiş osmiyum olmasına rağmen; her iki maden de belirli kullanım alanları dışında genellikle bilinmemektedir.

Altın fiyatını etkileyen en önemli faktörler merkez bankalarının rezervleri, ABD dolarının diğer para birimleri karşısındaki değeri, finansal piyasaların gelişmişlik düzeyi, ekonomik büyüme, petrol fiyatı, kıymetli maden ve emtia fiyatı, maden şirketlerinin altın çıkarma maliyetleri, vadeli piyasaların pozisyon durumu, diğer yatırım araçlarının getirileri ve hane halkının geliri şeklinde sıralanabilir. Son yıllarda dünyada ve Türkiye'de altın bankacılığına olan ilginin artması nedeniyle bankalar altın ile ilgili yeni ürün ve hizmetler sunmaya başlamıştır.

Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 sayılı Karar'da yapılan değişiklik ile altın bankacılığı alanında çok önemli adımlar atılmıştır. Altın bankacılığında sunulan hizmetler, altına dayalı vadeli ve vadesiz mevduat hesapları, altına dayalı cari ve katılım hesapları, altın kredisi, internet üzerinden altın alım satımı, altın hediye çeki, B tipi altın fonu, altın hesapları arasında havale işlemleri, altın forward sözleşmeleri, ATM'den altın gram çekme hizmeti şeklinde sıralanabilir.

Müşterilerin şubeye gelmeden internet bankacılığı aracılığıyla vadeli ve vadesiz altın hesabı açabilmesi, internetten 7 /24, hiçbir masraf ödemedi veya düşük miktarlarda masraf ödeyerek işlem yapılabilmesi, vadesiz altın depo hesabı veya vadeli altın hesabı açıp, çalınma, kaybolma riski olmadan altına yatırım, altın alım-satımı ve altın hesapları arasında havale yapılabilmesi gibi nedenler altın bankacılığının potansiyelinin yüksek olmasına yol açmaktadır. Ayrıca, Türk Lirası ve döviz gibi kıymetli maden cinsinden tasarruf mevduatı hesaplarının anaparaları ile bu hesaplara ilişkin faiz reeskontları toplamının 100 Bin Türk Lirası'na kadar olan kısmının sigorta kapsamında bulunması altın bankacılığına olan güveni perçinlemektedir.

Altın uluslararası alanda kabul gören, konvertibilitesi yüksek kıymetli madenlerden olup kriz dönemlerinde kolaylıkla nakde çevrilebilen güvenli bir finansal enstrümandır. Ekonomik ve siyasi krizlerde ulusal paralardan uzaklaşılırken altın yatırım tercihi artmaktadır. 2008 küresel krizinin ardından altının ONS fiyatı 1800 USD seviyelerini aşarak rekor kırmıştır. Krizi müteakiben ABD gibi gelişmiş ülke ekonomilerinin toparlanmasından sonra altının ONS fiyatı azalma trendine girerek 2013 yılından itibaren 1200 USD seviyelerinde seyretmektedir.

Altın işlemlerinin bankalarda işlem olarak artması finansal tablolardaki ağırlığını etkilemiştir. Banka muhasebesinin kendine özgü özelliklerinin ortaya konulduğu altın işlemlerinin muhasebeleştirilmesi ve altın fiyatlarındaki değişimin yansımaları örneklerle gösterilerek bankalardaki muhasebe kayıtlarının nasıl gerçekleştiği gösterilmiştir.

Sonuç olarak bu çalışmada Kıymetli Madenler Mali Tablolarda bilanço kalemlerinde parasal tutarlar üzerinden gösterilirken, miktarsal olarak da Nazım Hesaplarda da takip edilmesi çok önemli bir detay oluşturmaktadır. Zira miktarsal ve parasal tutarların vergi kanunları açısından daha kolay takip edilip, doğru vergilendirilmesine dayanak teşkil eder. Ayrıca stok ve fire hareketleri daha kolay ve etkili değerlendirilir.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

Ataman Ü. Genel Muhasebe Muhasebede Dönem İçi İşlemleri Türkmen Kitapevi, İstanbul, 1995.

Baş, R. Kuyumcu Sektörü Muhasebe İşlemleri, Antalya.2010.

Durmaz M. H. Tekdüzen Hesap Planına Göre Genel Muhasebe, Mimoza Yayınları, Konya, 1994.

Karul O. Mali Ticari İktisadi Konular El Kitabı, Doğu Matbaası, Ankara, 1968.

Küçüksavaş N. Genel Muhasebe İlkeler ve Uygulaması, Beta Basım, İstanbul, 1995

Sağlam M.H. Altın-Dünya Borsalarında Vadeli Altın İşlemleri. 1. Baskı. İstanbul: Scala Yayıncılık, 2011.

Şener N. ve Akman V. Altın, İstanbul Altın Borsası ve Dünyadaki Örnekleri. Dünya Yayınları, Mayıs, 2004.

Yardımcı S. “Bankalardan Kuyumculara Destek”, Ekonomik Trend. Yıl:4, Sayı:139, 22-29.09.2016

MAKALELER

Akdoğan N. Sevilengül O. Muhasebe Sistemi Uygulama. Genel Tebliğine Göre Tekdüzen Muhasebe Sistemi Uygulaması İSMMMO Yayın No: 7

Aymaz Ö. Türkiye’de Altın ve Gümüş madenlerinin Cevher Zenginleştirme Yönünden İncelenmesi, T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi Maden Mühendisliği Bölümü, İzmir, Ocak: 2012

Cihangir M. Sancar M., Fatih K., (2010)“Altın Arz ve Talebinin Yoğun Olduğu Piyasaların Finans Sektörü ile İlişkileri ve Mevcut Pazar Yapısının Sosyo- ekonomik Açıdan Analizi: Şanlıurfa ve Yöresinde Ankete Dayalı Bir İnceleme”, İşletme Araştırmaları Dergisi, 2(1):73-98.

Çıtak S. 2014“Dünya Altın Piyasaları, İstanbul Altın Borsası ve Risk Yönetiminde Altın”, İMKB Dergisi, S: 2:5- 89.

Duyar M. (2010), “Altın Arzını Etkileyen Faktörlerin Oluşan Fiyatlar Üzerindeki Etkisi”, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, C: S.:2 -224.

Gün A. Tekdüzen Hesap Planı'nda Nazım Hesaplar, M.Ü. Muhasebe - Finansman Ana Bilim Dalı Seminer Çalışması İstanbul, 1996.

Toraman C. Başarır Ç., Bayramoğlu M.F., (2011), “Altın Fiyatlarını Etkileyen Faktörlerin Tespiti Üzerine: Mgarch Modeli İle Bir İnceleme”, Alanya İşletme Fakültesi Dergisi, 3(1):1-20.

Ulusoy O. (2011), Bir Finansman Kaynağı Olarak “Yastık altı Tasarruf” Ların ekonomik Sisteme Kazandırılması ve Tüketicilerin/Bireylerin Yastık altı Eğilimlerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma” Yönetim Bilimleri Dergisi:260-272.

DİĞER KAYNAKLAR

Erdem V. Didem A. Dünyada ve Türkiye'de Altın Ticareti, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi BSE, İstanbul, 2013

Türker M. (2015), Finansal Güvenlik Sistemi Erken Uyarı Modeli: Türk Bankacılık Sektörü Üzerine Bir Uygulama ve Politika Önerileri, Doktora Tezi, İstanbul.

Vural M.G. (2013). Altın Piyasası ve Altın Fiyatlarını Etkileyen Faktörler. Ankara. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Uzmanlık Yeterlilik Tezi

Uzun E. (2004). Türkiye'deki Uygulamalar, 39 Numaralı Uluslararası Muhasebe Standardı ve Avrupa Merkez Bankası Uygulamaları Çerçevesinde Türev Ürünlerin Muhasebeleştirilmesi ve Finansal Tablolara Yansımaları. Ankara. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Uzmanlık Yeterlilik Tezi

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Teftiş Kurulu Başkanlığı. (2015). Açıklamalı Merkez Bankası Muhasebe Uygulamaları. Ankara.

WEB

TSPAKB. Gündem: Yatırım Araçlarının Karşılaştırmalı Getirileri, Sayı: , Şubat 2012

Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü

<http://www.mta.gov.tr/mineraller/kiymetlim.html>

TÜRMOB. (Aralık 2016). Erişim : 18 Şubat 2017, <http://www.turmob.org.tr>

T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı Darphane ve Damga Matbaası Genel Müdürlüğü

<http://www.darphane.gov.tr/dizayn-cumaltin.htm> Erişim: 01.04.2017

<http://www.bmvdb.gov.tr/ozelgeler/2009/gvk/4635.htm> Erişim: 01.04.2017

69 Seri Nolu Katma Değer Vergisi Genel Tebliği 2. Madde Külçe Gümüş ve Gümüştan Mamul Eşya Teslimleri <http://www.gib.gov.tr/index.php?id=1028> Erişim: 01.04.2017

93 seri nolu KDV Genel Tebliği 2. Madde Kıymetli Taş Teslimlerine İlişkin İstisna <http://www.gib.gov.tr/index.php?id=1028> Erişim: 01.04.2017

3065 Sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu 17.Madde 4. Diğer İstisnalar g bendi

<http://www.gib.gov.tr/index.php?id=1028> Erişim: 01.04.2017

<http://mudender.org/ekonomifinans/3636-bankalar-ve-altin-alim-satimi.html>. Erişim: 01.04.2017

17 No.lu Sirküler No: 3

VUK Sirküler No: 19

<http://www.darphane.gov.tr/dizayn-cumaltin.htm> Erişim: 01.04.2017

<http://www.borsaistanbul.com/urunler-ve-piyasalar/piyasalar/kiymetli-madenler-ve-kiymetli-taslar-piyasasi/kiymetli-madenler-piyasasi> Erişim: 01.04.2017

<http://www.borsaistanbul.com/urunler-ve-piyasalar/piyasalar/kiymetli-madenler-ve-kiymetli-taslar-piyasasi/elmas-ve-kiymetli-tas-piyasasi> Erişim: 01.04.2017

<http://finans.mynet.com/haber/detay/ekonomi/altin-ve-borsa-yatirimcisini-sevindirdi/137572/> Erişim: 01.04.2017